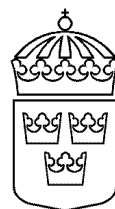

Riksdagens protokoll

1996/97:103

Torsdagen den 15 maj

Protokoll
1996/97:103

Kl. 12.00 – 17.59
19.00 – 20.36

1 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *tisdagen den 20 maj kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Finansminister Erik Åsbrink, socialminister Margot Wallström, utbildningsminister Carl Tham, statsrådet Pierre Schori, kommunikationsminister Ines Uusmann, kulturminister Marita Ulvskog och försvarsminister Björn von Sydow.

2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1996/97:299

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:299 av Marianne Andersson om skolor i glesbygd.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 26 maj 1997.

Skälet till dröjsmålet är att den tidigare planerade interpellationsdebattdagen är fulltecknad.

Stockholm den 12 maj 1997

Ylva Johansson

Interpellation 1996/97:302

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:302 av Elver Jonsson om sjöfylleri.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 2 juni 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 12 maj 1997

Laila Freivalds

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1996/97:125 till socialutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1996/97:SfU10 och SfU15
Trafikutskottets betänkande 1996/97:TU9

5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 14 maj

JuU17 Domstols sammansättning

Mom. 1 (avslag på propositionen såvitt avser sammansättnings- och domförhetsreglerna i underrätterna)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

235 för utskottet

64 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 23 c, 25 fp, 20 v, 17 mp, 10 kd

För res. 1: 64 m

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 3 (den s.k. stora nämnden)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

226 för utskottet

27 för res. 2

46 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 19 m, 23 c, 19 v, 16 mp, 9 kd

För res. 2: 25 fp, 1 v, 1 mp

Avstod: 45 m, 1 kd

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Leif Carlson, Karin Falkmer, Marietta de Pourbaix-Lundin och Sten Tolgfors (alla m) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (förstärkt sammansättning i tingsrätt)

1. utskottet

2. res. 3 (kd)

Votering:

228 för utskottet

10 för res. 3

61 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 3 m, 23 c, 25 fp, 20 v, 17 mp

För res. 3: 10 kd

Avstod: 61 m

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 6 (utvidgad ensamdomarbehörighet i länsrätt)

1. utskottet

2. res. 6 (v, mp)

Votering:

174 för utskottet

37 för res. 6

87 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 23 c, 1 fp, 10 kd

För res. 6: 20 v, 17 mp

Avstod: 63 m, 24 fp

Frånvarande: 21 s, 17 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 11 (en nämndemannautredning)

1. utskottet

2. res. 11 (m, c, kd)

Votering:

202 för utskottet

96 för res. 11

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 25 fp, 20 v, 17 mp

För res. 11: 64 m, 23 c, 9 kd

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU18 Advokatsamfundets disciplinverksamhet
Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU19 Övergrepp i rättssak

Mom. 1 (straffskalan för övergrepp i rättssak)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd)

3. res. 2 (c)

Förberedande votering:

77 för res. 1

23 för res. 2

199 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

200 för utskottet

75 för res. 1

23 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 24 fp, 20 v, 16 mp

För res. 1: 64 m, 1 mp, 10 kd

Avstod: 23 c

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 2 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 2 (trygghetsplaner vid domstol)

1. utskottet

2. res. 3 (c, mp)

Votering:

259 för utskottet

40 för res. 3

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 25 fp, 20 v, 10 kd

För res. 3: 23 c, 17 mp

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 3 (övriga åtgärder till skydd för målsägande och vittnen)

1. utskottet

2. res. 5 (fp)

Votering:

252 för utskottet

25 för res. 5

22 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 1 c, 20 v, 17 mp, 10 kd

För res. 5: 25 fp

Avstod: 22 c

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Prot. 1996/97:103

15 maj

LU18 Konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende

1. utskottet

2. res. (c, fp, v, mp)

Votering:

204 för utskottet

95 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m

För res.: 23 c, 25 fp, 20 v, 17 mp, 10 kd

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

UU8 Reviderat protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåt och andra ordningar

Mom. 3 (gränsdragningen mellan truppminor och andra minor)

1. utskottet

2. res. 2 (v, mp, kd)

Votering:

251 för utskottet

47 för res. 2

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 22 c, 24 fp, 1 kd

För res. 2: 1 fp, 20 v, 17 mp, 9 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 5 (exportförbud m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

257 för utskottet

38 för res. 3

3 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 22 c, 23 fp, 8 kd

För res. 3: 20 v, 17 mp, 1 kd

Avstod: 1 c, 1 fp, 1 kd

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 2 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 6 (s.k. Claymoreminor)

1. utskottet

2. res. 4 (v, mp)

Votering:

257 för utskottet

39 för res. 4

2 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 64 m, 22 c, 24 fp, 8 kd

För res. 4: 1 fp, 20 v, 17 mp, 1 kd

Avstod: 1 c, 1 kd

Frånvarande: 22 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU14 Europaavtalet med Slovenien

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU9 Vissa högskolefrågor

Mom. 1 (huvudmannaskap för högre utbildning och forskning)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

235 för utskottet

64 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 23 c, 25 fp, 20 v, 17 mp, 10 kd

För res. 1: 64 m

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 10 (friare tillträde till högskolan)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (fp)

Votering:

274 för utskottet

25 för res. 5

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 64 m, 23 c, 20 v, 17 mp, 11 kd

För res. 5: 25 fp

Frånvarande: 22 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Mom. 14 (virtuell högskoleutbildning)

1. utskottet

2. res. 6 (c, fp, v)

Votering:
230 för utskottet
69 för res. 6
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 64 m, 15 mp, 11 kd
För res. 6: 23 c, 25 fp, 20 v, 1 mp
Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 2 mp, 4 kd

Prot. 1996/97:103
15 maj

Mom. 19 (studenternas rättssäkerhet)
1. utskottet
2. res. 9 (v, kd)
Votering:
267 för utskottet
33 för res. 9
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 64 m, 23 c, 25 fp, 16 mp
För res. 9: 1 s, 20 v, 1 mp, 11 kd
Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Mom. 21 (planering för fler universitet)
1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (fp)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 24 (yrkesutbildningarnas organisatoriska hemvist)
1. utskottet
2. res. 10 i motsvarande del (mp)
Votering:
282 för utskottet
18 för res. 10
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 64 m, 23 c, 25 fp, 20 v, 10 kd
För res. 10: 17 mp, 1 kd
Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Mom. 36 (alkohol, narkotika och tobak [ANT])
1. utskottet
2. res. 11 (fp, v, mp, kd)
Votering:
225 för utskottet
74 för res. 11
1 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 64 m, 22 c
För res. 11: 1 c, 25 fp, 20 v, 17 mp, 11 kd
Avstod: 1 s
Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Mom. 41 (propedeutisk kurs i kunskaps- och vetenskapsteori m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (kd)

Votering:

289 för utskottet

11 för res. 3

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 23 c, 25 fp, 20 v, 17 mp

För res. 3: 11 kd

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Mom. 44 (djurförsök)

1. utskottet
2. res. 12 (c, v, mp, kd)

Votering:

228 för utskottet

72 för res. 12

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 63 m, 25 fp

För res. 12: 1 m, 23 c, 20 v, 17 mp, 11 kd

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU10 Lokala styrelser med elevmajoritet

Mom. 1 (lokala styrelser med elevmajoritet inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, fp, kd)

Votering:

201 för utskottet

98 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 23 c, 2 fp, 19 v, 17 mp

För res. 1: 64 m, 23 fp, 11 kd

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 4 kd

Mom. 5 (elevers rätt att utvärdera sin utbildning m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (v)

Votering:

279 för utskottet

21 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 23 c, 25 fp, 16 mp, 11 kd

För res. 2: 20 v, 1 mp

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Mom. 6 (elevers möjligheter att välja skola m.m.)

1. utskottet

2. res.1 i motsvarande del (m,fp, kd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 8 (elev- och föräldrainflytande i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 4 (c)

Votering:

277 för utskottet

23 för res. 4

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 25 fp, 20 v, 17 mp, 11 kd

För res. 4: 23 c

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU11 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1996

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU12 Hemspråk

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

232 för utskottet

66 för res.

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 23 c, 25 fp, 19 v, 16 mp, 10 kd

För res.: 64 m, 1 mp, 1 kd

Avstod: 1 v

Frånvarande: 22 s, 16 m, 4 c, 1 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

NU13 Ändrade regler för anmälan av företagsförvärv enligt konkurrenslagen

1. utskottet

2. res. (mp)

Votering:

281 för utskottet

17 för res.

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 64 m, 23 c, 23 fp, 20 v, 11 kd

För res.: 17 mp

Frånvarande: 21 s, 16 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 1 mp, 4 kd

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att socialutskottets betänkande SoU16, bostadsutskottets betänkande BoU13 samt kulturutskottets betänkanden KrU9 och KrU11 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

*Metodutveckling,
forskning och
utbildning i arbetet för
barn som utsatts för
sexuella övergrepp*

6 § Metodutveckling, forskning och utbildning i arbetet för barn som utsatts för sexuella övergrepp

Föredrogs

Socialutskottets betänkande 1996/97:SoU16

Metodutveckling, forskning och utbildning i arbetet för barn som utsatts för sexuella övergrepp (skr. 1996/97:93)

Anf. 1 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! Socialutskottets betänkande behandlar regeringens skrivelse avseende metodutveckling, forskning och utbildning i arbetet för barn som utsatts för sexuella övergrepp samt även ett antal motionsyrkanden i ämnet.

Jag vill inledningsvis säga att jag talar för socialutskottet i dess helhet då utskottet, och det är mycket glädjande, genom god samverkan kring utsatta barns situation tillstyrkt förslagen i betänkandet i total enighet.

Skrivelsen har sitt ursprung i att riksdagen på initiativ av socialutskottet tidigare begärt att regeringen skall föreslå insatser och överväga vissa frågor om metodutveckling, forskning och utbildning när det gäller insatser för barn som utsatts för sexuella övergrepp.

Skrivelsen belyser således de åtgärder som har vidtagits av regeringen, myndigheter och enskilda organisationer. Regeringen kommer noga att följa utvecklingen på området för att kunna ta ställning till om det behövs ytterligare åtgärder för utsatta barn och ungdomar.

Herr talman! Misstanke om sexuella övergrepp på barn – tanken gör en förtvivlad. Tyvärr inträffar det, och det är förfärligt. Det är frågor som

är smärtsamma och svåra att hantera. Samhällets olika aktörer måste på alla sätt och vis göra sitt yttersta.

I aktuella händelser är det inte sällan personal på dagis och fritis som först hyser misstankar. Det börjar kanske med ett samtal till socialsekreteraren. Därefter följer en rad olika aktiviteter som polisanmälan, läkarundersökning och utredning av barnets behov av skydd. Barnet kanske omhändertas, barnpsykutlåtande efterfrågas och polisförhör hålls för att nämna en del åtgärder.

Utskottet anser att barnets bästa måste vara utgångspunkten i allt arbete med barn som misstänks ha utsatts för sexuella övergrepp liksom i allt arbete som rör barn.

Som nyss beskrivits är det många olika yrkeskategorier och myndigheter som kommer i kontakt med barn i allmänhet och barn som utnyttjats sexuellt eller misstänks ha utnyttjats sexuellt i synnerhet. Utskottet bedömer att det fordras nära samarbete mellan olika myndigheter. Utredningar och insatser måste samordnas. Samrådsgrupper, som finns i alltfler kommuner, har här en viktig uppgift.

Vidare vill utskottet betona vikten av att utredningen bedrivs skyndsamt. I propositionen om ändring i socialtjänstlagen föreslås vissa tidsfrister för att markera att utredningar inom socialtjänsten skall bedrivas skyndsamt. Även korta handläggningstider måste eftersträvas hos polis och åklagare.

Utskottet vill också betona att i socialnämndens utredningsansvar ingår att överväga barnets kontakt under utredningstiden med den som misstänks ha utsatt barnet för övergrepp. Barnets behov av skydd mot fortsatta övergrepp och risken för hot och påtryckningar måste enligt utskottets mening ha helt avgörande betydelse för socialnämndens bedömning av om kontakten kan och bör upprätthållas under utredningstiden.

Det är viktigt med god utbildning för berörda yrkeskategorier. Utskottet utgår från att vid pågående översyn av polis- och lärarutbildningarna kommer kunskap att ingå vad avser ämnet i fråga.

Vidare anser utskottet att det är angeläget med kvalificerat stöd till de barn som utsatts för sexuella övergrepp. Skrivelsen påtalar att ett omfattande arbete när det gäller att utveckla hjälpen och stödet till barn som utsatts för sexuella övergrepp pågår.

Utskottet utgår från att regeringen noga följer utvecklingen när det gäller flyktningbarn som utsatts för sexuella övergrepp.

Vad gäller frågan om eventuellt yrkesförbud för personer som är dömda för sexuellt övergrepp på barn har utskottet konstaterat att regeringen beslutat utreda frågan om lämplighetskontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg.

Utskottet kan också konstatera att en av regeringen tillsatt arbetsgrupp inom kort skall presentera en nationell handlingsplan mot kommersiell exploatering av barn. Socialutskottet utgår från att regeringen därefter utan onödigt dröjsmål tar ställning till förslaget.

Precis som regeringen anser utskottet att det således pågår ett omfattande arbete när det gäller skyddet för barn som utsatts för sexuella övergrepp.

Flera motioner är i huvudsak tillgodosedda. Ett enigt socialutskott anser således att skrivelsen inte bör föranleda någon ytterligare åtgärd från

regeringens sida. Med detta yrkar jag bifall till socialutskottets hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

*Länsindelningen i
Västsverige m.m.*

7 § Länsindelningen i Västsverige m.m.

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1996/97:BoU13
Länsindelningen i Västsverige m.m. (prop. 1996/97:108)

Anf. 2 STIG GRAUERS (m):

Herr talman! Låt mig inledningsvis lägga mina yrkanden. Mitt förstahandsyrkande innebär att detta ärende återremitteras. Mitt andra yrkande är bifall till reservation 1.

Länsindelningen i Västsverige m.m. heter det här betänkandet. Det är förvisso ett mycket omfattande ärende, betydligt mer omfattande än vad propositionen och betänkandet är. Detta konstaterar jag med visst beklagande, eftersom vi moderater påtalade farorna med dåligt underbyggda propositioner i länsindelningsärenden vid behandlingen och beslutet om Skåne län. Vi anser också att det finns omfattande underlag även utanför de utredningar som ligger till grund för betänkandet.

Det är ingen tvekan om att enigheten kring ett förändringsbehov i Västsverige är stor. De gränser som varit i stort sett oförändrade sedan freden i Roskilde 1658 har utgjort ett allvarligt hinder för områdets utveckling och expansion. Redan i mitten av 60-talet deltog jag själv i överläggningar om gränsjusteringar. Sedan dess har olika regeringar initierat utredningar i löpande följd. Tyvärr har inte dessa lett till någon framgång. Under tiden har Västsveriges problem med den olyckliga gränsdragningen blivit allt större.

Det förslag som i dag ligger på riksdagens bord skall ses i detta perspektiv. Förslaget är alltså i första hand betingat av en vilja att fjärma sig från ett system med gränser som varit totalt ohållbart. Detta motiv instämmer vi moderater till fullo i. En ny länsindelning måste ovillkorligen göras om inte vi i vårt lands näst största region helt skall förtvina.

Om kammarens ledamöter noterar att vi moderater alltså ställer upp på motivet för att ändra länsindelningen så kan vi måhända begränsa denna debatt till sättet att lösa problemet. Vi moderater yrkar avslag på regeringens proposition av det skälet att vi finner förslaget illa underbyggt och orealistiskt.

Ett mycket starkt motiv för detta ställningstagande är de reaktioner förslaget väckt i delar av området. Generellt kan man säga att de kommuner och landsting som ligger längst ifrån den tilltänkta residensstaden, Göteborg, är mest kritiska. Min partikollega Lars Hjertén kommer senare att beskriva stämningarna i sitt hemlän, Skaraborg, inför såväl propositionen som betänkandet. Jag vill att kammaren beaktar vad Lars Hjertén kommer att lämna för redogörelse.

Ett villkor för att en sådan här betydelsefull fråga skall bli lyckosam är att de som är berörda av den känner att de fått säga sin mening. Detta har de inte givits möjlighet till.

Vad har då skett? Jo, ett antal politiskt professionella har stött och blött frågan ur sin politiskt administrativa synvinkel. Denna hantering har jag inga invändningar emot – men den är inte till fyllest! Människorna i en demokrati måste också få tala om vad de själva anser.

Under flera decennier har jag intresserat mig för regionfrågor. Jag erinrar mig bl.a. en bok av Sven Rydenfelt från mitten av 60-talet i vilken han utvecklade tankar kring framgångsrika regioner och påtalade behovet av vinnande ”kulturella och sociala miljöer”. Han säger i boken att företagare och företagsvilja inte växer fram såvida inte en kulturellt lämplig jordmån erbjuds. Ett politiskt påtvingat beslut är inte en kulturellt lämplig jordmån. Inte minst de senaste veckornas debatt om svenskt företagsklimat understryker detta.

Kända filosofer och samhällsvetare som Joseph Schumpeter, Max Weber m.fl. var redan under förra seklet på det klara med detta förhållande. Den erfarenheten borde ha väglett regeringen innan detta förslag framlades.

Jag vill gärna inflicka att en modern regions framgångsförmåga naturligtvis inte enbart kan avläsas i termer av näringslivsutveckling och/eller ekonomiska data. Detta är fullt klart. Men studerar man historien skall man finna att de redovisade framgångsindikatorer som är baserade på annat material är knappa och svårtillgängliga, för att inte säga mångtydiga.

Samtidigt kan noteras att följsamheten mellan näringslivsutveckling och ekonomisk utveckling å ena sidan och välståndstillväxt å den andra är frapperande. Man kan alltså med fog hävda att människors ställningstagande, baserat på deras lokala bedömningar av förslaget, borde ha fått komma till uttryck även av rent rationella skäl.

I vår reservation till betänkandet utvecklar vi vår syn på förslaget. Bl.a. återkommer vi till den utfästelse som regeringen gjort, att det nya länets geografiska omfattning skulle utredas förutsättningslöst.

Herr talman! Jag yrkar alltså i första hand på återremiss av det framlagda förslaget och i andra hand bifall till reservation nr 1.

Anf. 3 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Vänsterpartiet är för en demokratisering av den regionala beslutsnivån. Dagens system där länsstyrelsen har dubbla roller bör förändras och regionala parlament ta över de politiska besluten. Länsstyrelsen bör renodlas till att sköta myndighetsutövning och se till att politiska mål på den centrala nivån följs upp och utvärderas.

Vänsterpartiets ståndpunkt är också att den regionala nivån inte skall vara ohanterbar geografiskt och befolkningsmässigt och därmed göra det omöjligt för de förtroendevalda att ha den lokala och regionala förankring som krävs för att väl känna till lokala och regionala förhållanden liksom att ha närheten till regionens invånare. Vår utgångspunkt för att utveckla den regionala nivån har varit de nuvarande landstingen. Vi har därför valt begreppet länsting som ett samlande namn för en sådan förtroendevald församling.

Utvecklingen är dock sådan i dag att samarbete pågår mellan lands-ting och över länsgränser när det gäller kommunala verksamheter. Samarbetet är bra, men beslutsstrukturerna är otydliga och organisationsformerna många. Utkrävandet av det politiska ansvaret är otydligt vilket hämmar den demokratiska processen, där medborgarna tydligt skall kunna känna till de olika partiernas ställningstaganden för att på valdagen kunna ta ställning till vilket parti man skall rösta på. Regionala parlament är ett sätt att tydliggöra detta.

En annan utveckling är att regering och riksdag allt mindre förmår att bidra till en utveckling av hela Sverige. Beslut och regelsystem som är utformade för att kunna gälla hela Sverige fungerar inte, eftersom de regionala förutsättningarna varierar alltmer. Det gör det helt nödvändigt att låta den regionala nivån fatta beslut i frågor som rör utvecklingen av regionens näringsliv, kulturfrågor, miljöfrågor m.m. Makt skall flyttas från Stockholm och ut i landet.

Det är med denna grundsyn som vi i allt väsentligt ställt oss bakom den försöksverksamhet med utökat regionalt ansvar i folkvalda församlingar som nu skall prövas i Skåne, i Kalmar och, i och med dagens beslut, även i det västsvenska länet. Det är dock inget lätt beslut att fatta, eftersom det finns fog att påstå att beslutet till viss del saknar folklig förankring och då så många kommuner, särskilt i Skaraborgs län, har varit och fortfarande är motståndare till det nya länets geografiska utbredningsområde. Å andra sidan kan man hävda att många samarbetsorganisationer inom kommuner och landsting inom detta område inte heller är särskilt folkligt förankrade eller ens kända för det stora flertalet invånare i regionen.

Vänsterpartiets partimotion i frågan innehåller en rad reservationer men har egentligen bara ett enda syfte, nämligen att stärka demokratin i den tilltänkta försöksverksamheten. Vi anser också att det är olyckligt om försöksverksamheten skall blandas ihop med den budgetbesparing som regeringen tänkt sig och som Vänsterpartiet tycker är orimligt stor. Det kan inte vara så att försöksverksamhetens mål om en utökad regional demokrati av besparingsskäl skall leda till försämrad demokrati och minskad offentlig service för regionens invånare. Det kommer bara att gynna motståndarna till en utveckling av den regionala demokratin.

Herr talman! Så till några av våra reservationer. Vänsterpartiet betonar starkt att detta är en försöksverksamhet, även när det gäller beslutet om länets utbredningsområde. Visar det sig att man från kommunernas sida inte känner sig hemma i försökslänet, skall det vara fullt möjligt att lämna det när försöksverksamheten är avslutad. Det måste vara en demokratisk rättighet och en trygghet när det gäller deltagandet i den verksamheten.

Eftersom flera kommuner redan nu är tveksamma till att delta skall de kunna få tillhöra något annat län efter år 2002. Det kan ju även visa sig att oron inför den nya organisationen är obefogad och att man har ändrat uppfattning. Men det kan ju bara erfarenheten av försöket och den tid som det pågår avgöra.

Vänsterpartiet anser att fler skall ha möjlighet till ett utökat regionalt ansvar. Regeringen sätter stopp för detta med motiveringen att det räcker med de län som i och med dagens beslut får bli försökslän för en utvärdering. Mångfald är bättre än enfald. Det är naturligtvis viktigt att fler får

chansen, om de så önskar. Det är dessutom en diskriminering av stora delar av Sverige, eftersom alla försöken skall pågå i Götaland.

Länsstyrelserna i försökslänerna blir av med sina folkvalda styrelser. De avskaffas. Det är olyckligt, eftersom länsstyrelsen även i fortsättningen kommer att hantera en rad frågor som berör länets utveckling och myndighetsutövning, som t.ex. polisväsendet. Länsstyrelseinstruktionen i försökslänerna bör därför ändras så att den föreskriver obligatoriska samrådsgrupper i frågor som starkt berör invånarnas vardagsliv.

För att markera den förändring som försöksverksamheten är en inledning till tycker Vänsterpartiet att landshövdingetiteln skall avskaffas i försökslänerna. Landshövdingen får delvis en ny roll, och länets främste företrädare blir i fortsättningen den i regionen folkvalde landstingsfullmäktigeordföranden. Detta markerar en ny tid, där den centrala makten får stå tillbaka för ett mer decentraliserat ansvar i landets olika delar.

Sedan kan man ju fatta beslut som inte retar upp medborgarna i onödan, och det gäller namnfrågan. Riksdagen frångår regeringens förslag när det gäller länsnamnet. Man har lyssnat på de regionala företrädarna, och namnet blir nu Västra Götalands län. Valkretsarna skall benämnas efter den geografiska placeringen i stället för att vedertagna begrepp som redan finns i den nuvarande länsindelningen och dess valkretsar används.

Varför göra saker och ting krångligare än de behöver vara? Varför kalla en södra älvsborgare för södra västgötalandsbo eller en skaraborgare för östra västgötalandsbo när man kan använda redan gångbara benämningar? Det kan vara nog svårt ändå att få förståelse för alla de förändringar som nu skall ske i försökslänet. Följ Vänsterpartiets förslag i denna fråga! Det varken kostar pengar eller skapar onödigt förvirring bland det nya länets invånare.

Till sist, herr talman, vill jag kommentera det moderata ställningstagandet i denna fråga. Moderaterna i Skaraborgs län framställer sig som demokratins största beskyddare. Beslutet anses vara odemokratiskt och skall inte genomföras. Vad de dock inte vill tala högt om i detta sammanhang är inställningen till den regionala demokratin. De vill inte ha någon försöksverksamhet med större ansvar och inflytande för den regionalt folkvalda nivån, utan vill avskaffa den helt. Omtanken om demokratin är inte lika välvillig här. I den delen avslås även propositionen i sin helhet.

Sedan kan jag personligen tycka att det hade varit bra att skilja på frågorna om försöksverksamheten och den geografiska länsindelningen. Den uppfattningen delar jag med Per Rosengren i vårt parti. Nu är detta inte möjligt. Propositionen är inte utformad på detta sätt. Därför har vi i vår partimotion ansett utvecklingen av den regionala demokratin så viktig att den fått gå före frågan om länets storlek och utformning. Väljer man sedan att följa Vänsterpartiets reservation, där vi kräver möjlighet att ompröva länets geografiska utbredning, är möjligheten öppen för förändringar även där.

Herr talman! För att spara tid nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 3 och 7. Men jag står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer.

Anf. 4 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Owe Hellberg säger i sitt anförande att vi moderater inte är intresserade av den lokala demokratin. Då vill jag gärna påpeka att min

uppfattning är precis den motsatta. Till skillnad från Owe Hellberg hävdar vi att med ett helt nytt sjukvårdssystem skall den enskilde själv kunna påverka t.ex. den sjukvårdsverksamhet som sker ute i länen. Detta är alltså en felaktig uppfattning.

Den behandling av frågeställningen som sker i dag är ju på de villkor som då gäller. Vi tycker att det är ett uttryck för den djupaste demokrati att man går tillbaka till folket och frågar hur det ser på denna fråga. Sedan tar man ställning med anledning av det resultat som då framkommer.

Anf. 5 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! I den här frågan har Moderaterna en avvikande åsikt. Ni vill inte ha regionalt folkvalda parlament. Däremot accepterar ni med full kraft att en regional demokrati skall skötas från Bryssel. Det är det kommuner, länsstyrelser och andra får ägna sig åt i dag för att försöka få till regional demokrati och lösa regionala frågor den vägen. Det sker alltså inte från Stockholm utan omvägen via Bryssel. Är det någonting att stå efter? Är det inte bättre att föra makten närmare människorna, från Stockholm och ut i landet, än att gå via Bryssel?

Anf. 6 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Vi behandlar inte frågan om Bryssel i dag. Vi behandlar en rent demokratisk fråga. Vi har då att ta ställning för en folkomröstning i Skaraborgs län. Detta är en fundamental del i en demokratisk process.

I valet mellan ett regionparlament och den enskildes möjligheter till direktpåverkan, som kan ske exempelvis i vårt sjukvårdssystem, väljer vi det senare. Det är mer demokratiskt att besluta själv än via ombud.

Anf. 7 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Det är faktiskt så att det här innehåller två beslutsdelar, dels den geografiska utbredningen, dels begreppet försöksverksamhet. Det är den del som vi stöder fullt ut. Sedan finns det funderingar och tankar runt det andra. Jag har försökt att redovisa vårt ställningstagande i den här frågan. Men frågan om försöksverksamheten och den regionala demokratin i det nya västsvenska länet är naturligtvis minst lika viktig som frågan om utbredningen geografiskt.

Anf. 8 PER LAGER (mp):

Herr talman! Enligt Miljöpartiet kan det finnas anledning att se över gränsdragningarna för länen i Västsverige, men inte för att skapa något storskaligt utan för att göra gränserna mer rationella och efter folkets vilja och känsla av tillhörighet. Det är väl ändå ingen som inbillar sig att ett samarbete stärks genom att man skall försöka administrera fram det. Varje förändring av länsgränserna måste underställas folkomröstningar i berörda kommuner enligt vår mening.

Miljöpartiet har också under lång tid arbetat för en förändring av läns- och regionorganisationen, bl.a. med beslutande regionfullmäktige i länen som tar över landstingens och en stor del av den nuvarande länsstyrelsens uppgifter och som dessutom har beskattningsrätt. Länsstyrelsens uppgifter bör begränsas till att utgöra statens förlängda arm. Närhetsprincipen

skall självfallet vara ledande. Kommunernas roll skall stärkas så långt det bara är möjligt inom regionerna.

I ett storlän som det föreslagna kan tyvärr det mesta av den eftersträvade demokrativinsten med ett regionfullmäktige gå förlorat på grund av den glesa representationen och för stort avstånd mellan beslut och berörda.

I vår partimotion har vi krävt avslag på regeringens proposition i första hand. Vi ser förslaget som ett hafsverk där grundförutsättningarna, folkets vilja, har nonchalerats. I en så stor fråga borde det vara självklart med en folkomröstning. Detta faktum är inte minst tydligt i Skaraborgs län. Där ställer sig bara 5 kommuner av 17 positiva till Regionberedningens förslag att även Skaraborgs län skall ingå i ett västsvenskt storlän.

För övrigt har tidigare opinionsmätningar visat att storlänet saknar folkligt stöd, och klara yttringar genom skrivelser har kommit från t.ex. Gullspångs kommun och aktionsgruppen för folkomröstning i Åmåls kommun.

Man kan inte administrera fram kreativitet och samarbete. Det går inte heller att besluta om det genom att skapa nya gränser. Men det går att skapa nödvändiga förutsättningar, sådana som växt fram ur behoven underifrån och inte sådana som kommer som en pålaga från ovan.

I de två kommuner i Skaraborgs län, Habo och Mullsjö, där folkomröstningar genomförts gällde inte frågan storlän eller inte utan vilket län man ville tillhöra.

Fortfarande finns det stora frågetecken kring länsstyrelsens uppgifter och hur förändringen av den regionala förvaltningsorganisationen skall se ut, och det saknas konsekvensanalyser. Det är ett genomgående drag i den här propositionen.

Vad händer med demokratin när många beslut hamnar i ett regionfullmäktige med 149 ledamöter som skall representera ungefär 1,5 miljoner människor? Dalsland kommer t.ex. bara att få ha fyra ledamöter i det nya fullmäktige. Är det en vettig representation för fem kommuner? Avståndet blir långt från länets ytterområden in till centrum. Det demokratiska underskottet blir helt enkelt uppenbart. Var finns konsekvensanalyserna av detta?

Regeringen har backat ifrån den utlovade besparingseffekten på 60 miljoner efter Bengt K Å Johanssons utredning. Nu nöjer man sig med 20 miljoner under inledningsskedet. Det kommer att bli mycket svårt att nå längre än det. Stort är nämligen dyrt, och inte lika med framgång.

Trots att regeringen erkänner att svårigheter med en stor organisation inte skall underskattas påstår man samtidigt att det finns avsevärda möjligheter till rationalisering och ökad effektivitet. Hur, frågar jag mig, och framför allt för vem skulle det vara mer rationellt?

Jag tycker mig se länen som företag som skall slås ihop för att bli ett storföretag. Det är inte ett sådant storlän jag vill bo i. Effekterna för den enskilde individen redovisas nämligen inte. Det finns inga konsekvensanalyser.

I propositionen hävdas att utvecklingen på den europeiska kontinenten lett till att den regionala nivån fått ökad betydelse i såväl ekonomiskt som politiskt avseende. Regeringen vill t.o.m. EU-anpassa länsindelningen. Men man missar en viktig sak, nämligen att regionerna i EU ofta är oändligt mycket större befolkningsmässigt än vad ett västsvenskt storlän

skulle bli. Det är skrämmande om det är själva EU-anpassningen som skall styra de nya administrativa gränserna inom Sverige.

Det är definitivt en bakvänd tanke för mig att tro att man kan stärka småskalighet, lokala engagemang och beslut genom att centralisera.

Vi i Miljöpartiet är övertygade om att den förändrade världsbilden – det paradigmskifte – som vi står inför, och på många sätt är mitt uppe i, innebär att utvecklingen kräver småskaliga enheter, mer av delaktighet och självtillit och ett ökat samarbete mellan människor för att skapa ett mindre sårbart samhälle. Vi saknar konsekvensanalyser på det här området.

Visst behövs det en motvikt till Stockholm, till Stockholms suveräna ekonomiska och maktpolitiska position. Men det får man inte enligt vår mening genom att slå ihop och göra större regioner, utan genom kvalitetshöjning. Vi lever i en tid då storskaliga system och centrala lösningar fungerar allt sämre. Alternativet är faktiskt småskalighet och flexibla nätverk.

Herr talman! Jag vill här och nu yrka bifall till det återremissyrkande som lades fram av moderaterna. Anledningen för vår del är inte att obstruera eller att på något sätt vara opportunistiska. Det är ett sista halmstrå, som vi ser det. Det är en extra liten betänketid för att försöka få till stånd en vettigare demokratisk beslutsprocess med folkomröstningar i berörda kommuner.

Om återremissyrkandet faller yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation nr 2. Den innehåller dels avslagsyrkande, dels ett yrkande – om avslagsyrkandet faller – om att folkomröstningar skall hållas, dels – som tredje hemställanspunkt enligt motionen – ett yrkande om att utvärderingskommittén får större befogenheter och möjligheter att föreslå återställare av både länsgräns och förvaltningsorganisation.

Jag kan kanske också i det här sammanhanget säga att vid omröstningen kommer jag att stödja Vänsterns reservation nr 3, som handlar om en omprövning av försöket. Det ligger helt i linje med Miljöpartiets motion.

Anf. 9 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Herr talman! I dag skall vi fatta ett historiskt avgörande här i kammaren. Den sedan mycket länge diskuterade frågan om länsindelningen i västra Sverige skall äntligen beslutas. Den geografiska indelningen i länet är inte rationell, och vi behöver en organisation inför det nya regionala tänkandet.

När Regionberedningen 1993 lade fram sitt förslag till förändring av länsstrukturen i landet var det många som sade att det nog går med Skåne, men inte med Västsverige. Men nu är vi där. En majoritet av utskottet står bakom förslaget att Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län utom Habo och Mullsjö kommuner den 1 januari 1998 läggs samman till ett län, att de nuvarande länsstyrelserna i dessa län läggs samman till en länsstyrelse samt att Göteborg skall vara residensstad i det nya länet.

Det blir ett stort län, det näst största i landet, med 49 kommuner och 1,5 miljoner invånare. Det blir det största industrilänet i landet, med stora areella näringar samt både glesbygd och storstad.

Det har varit en lång och svår process att komma till ett beslut, men efter mycket utredande och samarbete i de berörda länen finns det stor enighet om det förslag som nu ligger på riksdagens bord.

Till utskottets betänkande finns elva reservationer, en från Moderaterna och en från Miljöpartiet samt nio från Vänsterpartiet. Moderaterna och Miljöpartiet yrkar avslag på propositionen, men med delvis olika motiveringar. Moderaterna har synpunkter på beredningen av ärendet, och Miljöpartiet säger sig inte vilja ha ett storlän med ökad toppstyrning.

Utskottets majoritet anser att det har skett ett ytterst noggrant beredningsarbete och att de förberedelser som nu pågår i de västsvenska länen bådar gott för en bra organisation med ett bra medborgarinflytande. Moderaterna och Miljöpartiet anser att det skulle ha genomförts folkomröstningar i berörda kommuner. Den möjligheten har funnits, och den har använts i Habo och Mullsjö med känt resultat.

Vänsterpartiet vill genomföra försöket, men har reserverat sig på nio punkter. Men eftersom utskottsmajoritetens förslag är väl motiverade i betänkandet kommer jag inte att gå in på alla detaljer.

När det gäller reservation 3, om en omprövning av försöket, undrar jag hur Vänsterpartiet egentligen tänker. Hur kan man tro att det skall gå att avbryta ett så stort och omvälvande försök när det väl trätt i kraft? Vissa förändringar kan och kommer naturligtvis att göras i samband med den aviserade utvärderingen, och det är klart att detta kommer att bli ett bra försök ur demokratisynpunkt om alla inblandade verkligen vill och strävar efter det.

I reservation 5 vill Vänsterpartiet ha skyldighet för länsstyrelsen att inrätta samrådsgrupper. En sådan begäran andas en omotiverad misstänksamhet mot hela försöket. En försöksverksamhet skall inte från början bindas upp av en massa måsten. Självklart skall man pröva olika vägar för att fördjupa demokrati och närhetsfrågor. Den ambitionen finns hos samtliga inblandade och förhoppningsvis även hos Vänsterpartiet.

När det gäller den budgetbesparing som Vänsterpartiet har reserverat sig mot anser jag att man har blivit tillgodosedd, eftersom det inte sker en så stor besparing i början. Vi har dessutom möjlighet att återkomma till frågan i höst, när budgetpropositionen läggs fram.

Den fråga som typiskt nog har diskuterats mest i medierna är det nya namnet. Kanske beror det på att det är en lätt fråga att skriva om. Men det kan också höra ihop med att namnet är en del av identiteten.

Västra Götaland var det namn som föreslogs av regionberedningen. Det var för att det nya länets geografiska utsträckning avspeglas i det namnet. När avgörandet för det nya länet närmade sig blev den mediala debatten het, och det är många namn som prövats i den debatten.

När propositionen lades fram var det nya namnet Västergötlands län, men det är ett namn som inte har vunnit vare sig opinionens eller utskottets bifall. Orsaken är att det nya länet består av flera landskap. En dalslämning och en bohuslämning har av förståeliga skäl svårt att identifiera sig med det namnet. I den skrivelse som utskottet har fått från Ortnamnssrådet påpekas också att namnet Västergötlands län skulle ge en dubbel-syftning, dels på landskapet, dels på länet, och det rekommenderar man inte.

Bland de förslag som diskuterats är Västsveriges län och Göteborgs län – ett namn som är väl känt i internationella sammanhang, men kanske inte det namn som känns hemtam för alla i länet.

Väststyrelsen, som har tillsatts av de politiska partierna i Västsverige för att förbereda införandet av det nya länet, har vid omröstning i namnfrågan med röstsiffrorna 14–12 fastnat för namnet Västra Götalands län. Motförslaget var Göteborgs län. Utskottet har därför beslutat föreslå riksdagen att besluta att namnet skall vara Västra Götalands län. I namnfrågan finns inga reservationer.

Om det efter en tid skulle visa sig att det nya namnet inte fungerar, om det finns en majoritet som vill ändra på det och om man är enig om det, finns möjligheten för Västsverige att begära ändring av namnet, precis som för Kopparbergs län som nyligen begärde och fick ett nytt namn – Dalarnas län. Ingenting är för evigt, inte ens efter ett riksdagsbeslut.

När beslutet sedan är fattat återstår ett stort arbete med att skapa en bra organisation i det nya länet, en demokratisk organisation där medborgarna skall ha nära till sina beslutsfattare och där det skall vara lätt att utöva medborgarinflytande.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till hemställan i betänkandet, och därmed också yrka avslag på återremissen. Den ser jag som en ren demonstration från Moderaterna och Miljöpartiet. Det har ju inte framkommit något nytt sedan riksdagsbehandlingen. En återförvisning till utskottet skulle inte ge något i sak. Jag kan därför inte förstå varför man ställer ett sådant yrkande.

Jag vill också säga att det Stig Grauers sade här i kammaren och det man kan läsa i protokollet inte riktigt stämmer med hans yrkande. Stig Grauers kanske kan förklara det längre fram.

Herr talman! Jag vill alltså yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 10 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Jag kan inte förstå hur man från socialdemokraternas sida kan se detta som en demokratisk process. Man vet ju mycket väl att folket, enligt de tidigare opinionsundersökningarna, i stora delar har varit emot ett storlänsbeslut – framför allt i Skaraborg, men också i Dalsland. Hur kan man kalla detta för en demokratisk process när det finns ett sådant instrument som folkomröstning? Det är ju just i ett sådant här fall man skall använda ett sådant instrument. Varför kan man inte erkänna det? Man har kört över de här kommunernas människor. Jag tycker att detta visar på ett förakt för folkets vilja.

När det gäller omprövning av beslut som tas eller utvärderingskommitténs möjligheter att föreslå omprövningar sade Marianne Carlström alldeles nyss att det inte går att ompröva. Vad skall man ha en utvärderingskommitté till om vi inte har några instrument att över huvud taget påverka det som sker? Meningen med att ha en utvärderingskommitté är väl såvitt jag förstår att den skall kunna ändra på det som har blivit fel, både när det gäller länsgräns och innehåll, dvs. förvaltningarna.

Marianne Carlström nämnde också väststyrelsen, som är en förberedande grupp. Det är väl på plats att nämna att just när det gäller väststyrelsen är könsfördelningen väldigt skev bland dem som beslutar i den. Det är nämligen 19 män och 8 kvinnor i den gruppen. Sammanlagt i de undergrupper som jobbar med detta är det 78 mot 38. På tjänstemannasi-

dan är det ännu värre. Där är det 61 män och 18 kvinnor. Hur jämställt kan ett sådant förberedande beslut bli?

Prot. 1996/97:103
15 maj

Anf. 11 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Visst kan det vara demokrati även i ett storlän, Per Lager. Jag vet inte om vi har olika information när det gäller jämställdhet. När det handlar om dem som arbetar med förberedelserna för det nya länet vet jag att i mitt parti är vi jämställda i den beredningsprocessen.

Man får också titta på hur de förbereder. Då finns många tankar om hur man skall bredda demokratin och närma sig befolkningen. Där har jag inga farhågor. Vi har ju dessutom möjlighet att på hemmaplan påverka besluten.

Två kommuner har haft folkomröstningar. Alla som har velat ha folkomröstning under den här tiden har kunnat ha det. Varför har man inte utnyttjat det?

Det är självklart att man skall ha en utvärderingskommitté som skall titta på försöken. Men man gör inte ett storlän och avbryter det och går tillbaka till det gamla. Det var det jag menade. Men vissa regleringar kan man göra. Om det är någon kommun som inte vill ingå i detta har man redan i dag alla möjligheter att begära utträde och begära att få tillhöra ett annat län.

Anf. 12 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! När det gäller könsfördelningen ligger socialdemokraterna bra till i fråga om själva styrelsen, men om vi tittar på de övriga grupperna ligger ni inte så bra till. Man bör kanske se till helheten.

Jag kan också säga att inte alla helt fyller upp könsfördelningen. Det är många som syndar på den punkten.

När det gäller möjligheten att påverka ett beslut i efterhand, dvs. att i en utvärderingskommitté erfara att saker och ting går snett eller inte fungerar som de skall och sedan inte ha möjlighet att rätta till detta, vill jag säga att det måste vara fundamentalt fel. Just en sådan utvärderingskommitté skall kunna göra dessa förändringar.

Vi har ju ett folkomröstningsinstitut som vi inte använder alltför ofta precis. Det är just när det gäller sådana här stora förändringar, som kommer att gälla under lång tid, som det är plats för folkomröstningar och framför allt när det är osäkert vad människor tycker i förhållande till sina representanter i kommunstyrelser osv.

Jag säger detta eftersom utredaren för omkring i kommunerna och vi hade ett annat läge efter det att han hade farit omkring. Han hade inte talat med folket, det är en sak som är säker. Reaktionerna är oerhört starka ute i kommunerna. Just därför skall man använda ett folkomröstningsinstitut.

Anf. 13 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Man har ju haft möjlighet. De som velat folkomrösta har kunnat göra det. Men jag tycker att man skall vara medveten om att det finns anledningar till att vi är försiktiga med folkomröstningar. Det kräver ett ganska stort arbete. Det är inte så lätt att som enskild medborgare sätta sig in i vad som är bra och inte. Det är klart att man vill ha en demokrati.

*länsindelningen i
västsverige m.m.*

Men hur skall jag veta om jag får en bättre demokrati inom eller utom ett storlän? Är det det som är det viktiga? Jag tycker att politikerna är bra lämpade att ta de här besluten. Men man har som sagt haft möjlighet att folkomrösta om man ville.

När det gäller Socialdemokraterna är könsfördelningen 50 – 50 i de olika grupperna.

Anf. 14 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Jag blev litet skrämmd av Marianne Carlströms definition av försöksverksamhet. Permanentning, lät det som. Jag skulle vilja ha det klargjort i dag: Skall det vara möjligt för en kommun att efter försöksverksamheten 2002 lämna länet och gå över till ett annat län? Det är en viktig central fråga inför försöksverksamheten.

När det gäller länsstyrelserna är vi inte misstänksamma. Vi är oroliga för att de förtroendevalda styrelserna försvinner. Vi vet att de fyller en mycket viktig funktion när det gäller t.ex. polisväsendet, polisfrågor och annat som länsstyrelsen fortfarande kommer att hantera.

Vi tycker inte att det är bra att det blir på det sättet.

När det gäller namnfrågan vill jag veta motiveringen till norra, södra, östra och västra. En skaraborgare blir en östra västgötalandsbo. Skall det vara nödvändigt?

Anf. 15 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att den namnfråga som Owe Hellberg tar upp är något stort problem. Jag kan inte se något problem med det, och det kan inte utskottet i övrigt heller eftersom Owe Hellberg är ensam om att ha reserverat sig på den här punkten. Det är inte någon stor fråga.

När det gäller försöksverksamheten och att övergå till ett annat län finns alltid möjligheten. Det är ju inte så att vi uppmanar någon. Man har möjlighet att begära utträde i dag. Det är två kommuner som har gjort det hittills.

I utskottet är vi medvetna om att det finns ett motstånd, eller en osäkerhet, inför det här nya beslutet. Men trots allt har de flesta sagt att de vill vara med om det blir ett storlän. Det är där vi är nu. Låt oss gå in i detta försök och se till att det blir så bra som möjligt för alla parter.

Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! När det gäller namnfrågan är svaret ganska enkelt. Ni har inte funderat på den frågan när det gäller valkretsarna. Så enkelt är det.

Det har tidigare inte varit så lätt att kunna träda ut eller inte. Det har sett ganska lika ut under de 350 år som detta har funnits. Det är väl bra om det går att få ett klargörande i dag för dem som är oroliga. Jag tror möjligheten till sådana förändringar bidrar till det positiva inslaget i försöksverksamheten.

Sedan var det länsstyrelserna. Det finns ingen som helst garanti för att länsstyrelsen tar initiativ till att bilda samrådsgrupper eller använder något annat förfarande för att samtala med de förtroendevalda i regionen i dessa viktiga frågor. De flesta frågorna ligger kvar på länsstyrelsen och hamnar inte i det regionalt valda parlamentet.

Anf. 17 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Owe Hellberg har litet förtroende för länsstyrelserna. Det är klart att man också där är angelägen om att det här skall bli en bra verksamhet. Vi kommer alla att kunna vara med och påverka så att det blir så bra som möjligt. Jag är övertygad om att länsstyrelserna kommer att lösa det på ett bra sätt. Men det är väl bra att vi inte här i det politiska beslutet lägger fast exakt hur det skall se ut utan låter det stå litet öppet. Jag är övertygad om att detta skall bli bra.

”Vi har inte funderat över detta.” Tror inte Owe Hellberg att hela utskottet och riksdagen, åtminstone de som kommer från Västsverige, är intresserade, läser propositioner och betänkanden? Men vi kanske inte kommer fram till samma slutsats. Namnet på valkretsen kan väl ändå inte vara en så stor fråga.

Anf. 18 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Marianne Carlström varför regeringen inte ville att utredarens förslag gick på remiss till de folkvalda församlingarna. Det är faktiskt fundamentalt för en demokrati att höra dem som är berörda. Marianne Carlström ställde en motfråga till Per Lager: Varför blev det inte några folkomröstningar? Svaret är att man förutsatte att en sådan fråga skulle gå ut på remiss. Med den förutsättningen som grund föranstaltade man inte om folkomröstning.

Jag tycker att detta är viktigt. Jag sade att vi tyckte att underlaget var undermåligt. Det var inte tillräckligt för att kunna fatta beslut. Jag står fast vid det.

Om man nu hade gått ut till människorna i området och ställt frågan, låtit dem vara delaktiga i debatten, låtit dem lämna förslag och synpunkter, hade man fått ett helt annat underlag och betydligt bättre på sig inför den proposition som skulle utarbetas.

Anf. 19 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag undrar om vi lever i samma värld, har tillgång till samma tidningar och medier.

Vi har haft alla möjligheter – framför allt vi som bor i Västsverige, politiker och medborgare – att följa med i debatten. Alla som är det minsta intresserade och som hade velat delta i en folkomröstning har haft möjlighet att delta i debatten. Det finns ingen anledning att kritisera den särskilda utredaren i det här fallet. Det har gjorts ett noggrant arbete. Man har träffat många organisationer. Det finns väl ingen anledning att skicka ett sådant förslag på remiss med det grundliga bakgrundsarbete som har gjorts, Stig Grauers. Jag kan inte inse detta.

Anf. 20 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Nej, jag kritiserar inte utredaren. Jag kritiserar regeringen för att man inte lät förslaget gå ut på remiss. Det är regeringen som bär ansvaret. Utredaren lämnar sitt material, men regeringen bär ansvaret.

Marianne Carlström säger att det här ärendet är så svårt att man måste se upp med folkomröstningsinstitutet. Det visar en förfärlig misstro mot 1 ½ miljon människor. En proffspolitiker säger till dem att det här är så svårt att ni inte förstår att kunna ta ställning, och era svar är sannolikt inte

av den valör att vi kommer att bry oss om dem. Det ligger i hela svarets natur.

Detta är ett stort och allvarligt avsteg från den demokratiska process som vi moderater förordar.

Anf. 21 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag sade inte att det här ärendet är så svårt att det inte är lämpligt för en folkomröstning. Jag sade att det fanns en möjlighet för dem som ville att anordna en sådan. Däremot sade jag att man över huvud taget skall vara försiktig med folkomröstningar. Det skulle vi kunna föra en särskild debatt om. Jag säger inte att det är svårt för alla att förstå. Men det är svårt att formulera alternativ för en omröstning så att det blir enkelt att genomföra och följa upp omröstningen. Vi kan titta på hur vi har använt resultaten av folkomröstningar genom åren i det här landet.

Jag kan inte förstå att regeringen kritiseras för att ärendet inte har skickats ut på remiss. Om utredaren har gjort ett bra jobb, har träffat organisationer och fått in synpunkter, varför skall ärendet skickas ut på remiss och förlänga det hela ytterligare? Nu finns det en stor majoritet för förslaget, även om Stig Grauers inte vill ha det beslutet.

Anf. 22 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Utskottsmajoritetens förslag till betänkande har på ett föredömligt sätt redovisats av Marianne Carlström. Vi i Centerpartiet har anslutit oss till betänkandet. Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Trots detta har jag ett par synpunkter. Men innan jag kommer till dem vill jag säga något apropå debatten om ordet "försök". För mig är det alldeles självklart att ordet "försök" innebär just vad ordet "försök" är, nämligen att under tiden det råder ett "försök" kan en sak omprövas innan den permanentas.

Låt mig också säga att min erfarenhet från mina år som politiker har visat att seriösa framställningar till en myndighet – regeringen eller annan myndighet – också brukar prövas seriöst av ifrågavarande myndighet. Det här var apropå debatten om att kunna ompröva och förändra saker som enligt en majoritet inom berört område inte blir bra.

Så till de två saker jag hade tänkt att uppehålla mig kring. Det är två saker som har varit med i debatten. Den ena saken gäller symbolfrågan – namnfrågan. Den andra saken gäller vanligt folks möjligheter att nå och få del av det som en länsförvaltning skall tillhandahålla för medborgarna.

I propositionen föreslås att Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län, Habo och Mullsjö kommuner undantagna, läggs samman till ett nytt län med benämningen Västergötlands län. Som en följd av detta upphör de nuvarande länsstyrelserna och en ny länsstyrelse bildas.

I det här sammanhanget vill jag anföra att namnet på det nya länet skall vara Västra Götalands län, vilket även föreslogs av Regionberedningen och Väststyrelsen – om än efter votering. Västra Götalands län är, som bekant, även utskottets förslag till namn på det nya länet.

Skälet till detta har redovisats tidigare. Västra Götalands län uttrycker ungefär för folk i gemen vad det nya länet kommer att innehålla för geografiskt område.

Namnet Västergötland är inte bra därför att andra delar än landskapet Västergötland ingår i det nya länet. Ett annat namn som har diskuterats, nämligen Västsverige, inbegriper traditionellt för de flesta människor ett betydligt större område och är inte tillfyllest. Därav kompromissen, som vi väl kan kalla det, kring namnfrågan.

Så till decentraliseringen. Jag vill för min och mitt partis del påpeka att det är viktigt när nu ett antal länsstyrelser läggs samman till en ny länsstyrelse att man bereder de ytterområden som finns i alla län möjlighet att ta del av den service som en länsstyrelse har att ge människor. Ett nytt s.k. storlän får inte innebära att länsstyrelsens verksamhet koncentreras till några färre större orter. En decentraliserad förvaltning måste vara ledstjärnan.

Ett syfte med försöksverksamheten är att utveckla former för en bättre demokratisk förankring av bl.a. det regionala utvecklingsarbetet. Det kan inte ske med mindre än att en kraftig decentralisering av verksamheten sker. Om inte medborgarna känner att de har tillgång och närhet till den service som erbjuds kommer legitimiteten med den här försöksverksamheten att erodera.

Inte minst har många människor och kommuner uttryckt oro för att en ny länsförvaltning skulle innebära en kraftig centralisering. Detta måste motverkas genom en decentraliserad länsförvaltning. Även ytterområdenas behov av service i det nya länet måste alltså beaktas. Med en förhoppning om att den nya länsförvaltningen beaktar det jag har framfört yrkar jag än en gång bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 23 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! I dag kan vi äntligen genom ett riksdagsbeslut fastställa att vi i Västsverige får bilda ett nytt storlän som möjliggör att denna viktiga region i Sverige och i Europa nu har bättre chans till samverkan och därigenom skapa en positiv utveckling i hela denna region.

Folkpartiets riksdagsgrupp står bakom detta betänkande och ser det som värdefullt att vi nu i Västsverige får en länsindelning som bättre svarar mot det samhälle vi har i dag till skillnad mot den hittillsvarande flera hundra år gamla länsindelningen.

Som framgått här tidigare blir detta nya storlän som nu bildas av Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län det till ytan största i södra Sverige med ett geografiskt avstånd i nord-sydlig riktning på ungefär 30 mil och i öst-västlig riktning på ungefär lika mycket.

Länet blir det befolkningsmässigt näst största i landet med ca 1,5 miljoner invånare. Det innebär 17 % av landets befolkning. Hälften av befolkningen bor i Göteborgsregionen. Den andra hälften fördelas på tre huvudområden – Borås-Sjuhärad, Skaraborg och Fyrstadsregionen. Länet får ca 50 kommuner, kanske 49 för att vara exakt.

Länet kommer att innefatta många olika områden. Här finns landets andra storstadsregion men också glesbygdsområden. Kustlandskap förenas med stora slättbygder. Länet är Sveriges främsta industrilän samtidigt som en femtedel av landets livsmedelsproduktion och halva yrkesfisket finns i detta nya län. Dessutom går flera av landets viktigaste transportle-

der genom det nya länet. Näringslivets exportberoende och länets internationella kontakter är påfallande.

Herr talman! Det är självfallet viktigt att hela denna viktiga region i vårt land och i Europa får förutsättningar för bra samverkan. Min uppfattning är att dessa möjligheter nu finns genom det förslag som betänkandet tar upp. Vi kommer att få sex viktiga huvudorter. Det blir Göteborg–Borås, Vänersborg–Uddevalla och Mariestad–Skara, där man nu kan samverka på bred bas. Eva Eriksson kommer senare i sitt anförande att ytterligare ta upp dessa frågor och möjligheterna till samverkan.

Herr talman! Jag har nu talat för Folkpartiets riksdagsgrupps ståndpunkt som är att stå bakom hela detta betänkande och som innebär avslag på samtliga reservationer.

Jag vill efter detta klargörande ta upp en personlig uppfattning som gäller det nya länet där jag inte fick majoriteten av Folkpartiets riksdagsgrupp med mig. Det allra mesta med det nya länet är bra. Men det är en sak som inte är bra, och det är enligt min uppfattning namnet.

Herr talman! Jag menar att det är ett misstag att inte använda Göteborgs län som namn på det nya länet. I det nya integrerade EU utan gränser mellan staterna ökar fokuseringen på regionerna som maktcentrum och intresseområden för politik och näringsliv. Regionerna måste själva kunna hävda sig i konkurrensen om investeringar och nyetableringar. En förutsättning för detta är igenkännande.

En av namnets viktigaste funktioner i det nya storlandet torde vara att känneteckna och marknadsföra regionen både i EU och internationellt. Även om landskapet Västergötland har urgammal hävd kan det inte mäta sig med Göteborg som ett internationellt känt namn. Göteborg spelar fortfarande en ledande roll inom svensk handel och sjöfart. Några av Sveriges ledande multinationella företag har sitt ursprung och sina huvudkontor i Göteborg.

Man får inte bortse från att Göteborg administrativt ur ett näringslivsperspektiv kan ge dragkraft till hela landet. En så viktig region som västra Sverige bör ges de förutsättningar som krävs för att kunna hävda sig i allt hårdare regional konkurrens om investeringar och även arbetstillfällen. För att länet skall bli en expanderande och kraftfull region och etablera en mångfald av näringsliv måste det enligt min uppfattning ha ett internationellt känt namn. Jag och Eva Flyborg har gett uttryck för detta i folktopmotionen Bo35.

Herr talman! Jag yrkar slutligen bifall till samtliga de motioner som föreslår namnet Göteborgs län. Det innebär Bo35 från Folkpartiet, Bo34, som är en socialdemokratisk motion, och Bo22, som är en moderat motion.

Anf. 24 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Namnfrågan är någonting som har diskuterats väldigt mycket, som jag sade i mitt anförande. Det var många som hade velat ha namnet Göteborgs län. Väststyrelsen fick i uppdrag att titta på detta. Man hade en omröstning, och den slutade 14–12, som jag sade i mitt anförande.

Är det så att Folkpartiet stöder Västra Götalands län, och att endast Erling Bager och Eva Flyborg som Göteborgska folktoppartister står för detta namn? Det kan vara bra för oss övriga att veta.

Anf. 25 ERLING BAGER (fp) replik:

Herr talman! Jag kan inte upprepa hela mitt anförande, men jag har mycket noggrant klargjort den uppfattning som majoriteten i Folkpartiets riksdagsgrupp har. Jag har därefter talat om att jag och Eva Flyborg kommer att stödja den motion som vi väckt i riksdagen och att jag yrkar bifall till samtliga motioner som förordar namnet Göteborgs län.

Jag tror inte att man tydligare än så kan precisera sig i kammaren. En avgörande omröstning i denna fråga får sedan visa Marianne Carlström hur många av kammarens ärade ledamöter som stöder benämningen Göteborgs län.

(forts. 9 §)

Prot. 1996/97:103

15 maj

*Länsindelningen i
Västsverige m.m.*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

8 § Frågestund

Frågestund

Anf. 26 TALMANNEN:

Kammaren återupptar förhandlingarna, nu för riksdagens frågestund. Vid dagens frågestund besvaras frågor av statsminister Göran Persson, kulturminister Marita Ulvskog, statsrådet Ylva Johansson, statsrådet Maj-Inger Klingvall, jordbruksminister Annika Åhnberg och statsrådet Thomas Östros. Jag får be regeringens ledamöter ta plats och känna sig välkomna. Jag förklarar ordet fritt. Varsågod!

Arbetslösheten

Anf. 27 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! För en timme sedan offentliggjordes mycket alarmerande siffror om sysselsättningen. Det är nu 66 000 färre människor i arbete än för ett år sedan. Mot den bakgrunden hade jag förväntat mig att statsministern skulle delta aktivare i den debatt som nu har pågått om företagsklimatet här i landet. Om siffrorna fortsätter på denna nivå kommer regeringens mål för arbetslösheten inte att nås heller under 1997.

Det pågår en del utredningar i Regeringskansliet, och det finns förslag. Ni tänker på sjuklönen. Ni tänker på Dan Anderssons utredning om hushållssektorn. Ni tänker på bättre skattevillkor för utländska experter.

Jag skulle mot bakgrund av de arbetslöshetssiffror som kom från Statistiska centralbyrån kl. 13 i dag vilja fråga statsministern om han är beredd att forcera arbetet i Regeringskansliet för att få fram ett antal förslag för att förbättra företagsklimatet här i landet.

Anf. 28 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Debatten om företagsklimatet hölls i riksdagen i går. Det var faktiskt en ganska avslagen debatt, med tanke på det viktiga ämnet. Den var avslagen kanske därför att överdrifterna har varit så stora. Den var avslagen därför att fakta som nu radas upp omkring företagsklimatet faktiskt talar för att Sverige är på väg åt rätt håll när det gäller villkor för företag och företagande.

Vi arbetar från regeringens sida efter en noggrant utformad strategi. Den har bestått i att reda upp i kaos – kaos efter några års misslyckat regeringsinnehav, då Lars Leijonborg spelade en rätt betydande roll själv. Det är gjort. Räntorna har fallit. Inflationen är borta. Investeringarna har ökat. Vi kan se en ökad optimism om möjligheten att också pressa tillbaka arbetslösheten. De senaste siffrorna, som Leijonborg redovisar, har jag inte haft chans att ta del av. Dem kan jag inte kommentera närmare.

Vi tror på den strategi vi har lagt fast. Vi är övertygade om att de åtgärder vi har vidtagit och som ligger framför oss kommer att resultera i att vi når de mål vi har satt upp om en halvering av den öppna arbetslösheten.

Anf. 29 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Om debatten i går var avslagen berodde det på att regeringens företrädare kom fullständigt tomhänt. Statsministern säger att fakta talar för att vi har möjlighet att minska arbetslösheten, men fakta talar ju för att arbetslösheten inte minskar. För att inte denna frågestund skall bli lika avslagen som statsministern tyckte att gårdagens debatt var – hur han nu kan veta det; han deltog ju inte i den – skulle jag vilja fråga om inte statsministern i dag åtminstone kan ge beskedet att regeringen med högsta prioritet kommer att behandla ett antal konkreta åtgärder för att förbättra företagsklimatet.

De saker ni har på ert bord skulle ju kunna hjälpa upp situationen. Det skulle kunna bli flera jobb i hushållssektorn. Småföretagen kan anställa fler om de slipper den förlängda sjuklöneperioden. Kan inte statsministern lova att forcera arbetet med de reformerna?

Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Värderingen av debatten i går var inte min egen. Det var en ganska samfällig uppfattning också i medierna, mot bakgrund av de våldsamma överdrifter som har präglat Folkpartiets kampanj i denna fråga. När de möter fakta av det slag som Anders Sundström kunde redovisa i går blir debatten kanske något avslagen.

Vi arbetar, som jag sade förut, efter en fastlagd strategi. Den tänker vi inte ändra på. Det gör vi med hjälp av utbildningssatsningar, med hjälp av förbättrade villkor för små och medelstora företag, med hjälp av ett stöd till kommuner och landsting för att klara vårderna, omsorgen och skolan och med ett fasthållande kring principerna omkring sunda statsfinanser. Sunda statsfinanser är viktigt, Lars Leijonborg, med tanke på den historia Folkpartiet har. Vi skall slå vakt om sunda statsfinanser för att klara låga räntor och därmed också goda villkor för investeringar.

Vi tänker inte vika från den strategin. Vi tänker inte gå in i en överbudspolitik med Folkpartiet och andra, där det gäller att tävla om vem

som kan lova mest skattesänkningar. Det har ni gjort en gång förut. Det slutade med ett elände för Sverige. Det har vi just tagit oss ur. Nu gäller det att jobba sig fram bit för bit.

Prot. 1996/97:103
15 maj

frågestund

Anf. 31 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Förra året vid denna tid växte krav på en extrariksdag för att få åtgärder mot arbetslösheten. Nu är 66 000 färre i sysselsättning än för ett år sedan. Är det då rimligt att säga att vi håller fast vid vår strategi? Finns det inte anledning att byta strategi om verkligheten bryter samman?

Kan inte statsministern lova att forcera arbetet med de åtgärder som skulle kunna få fart på jobben?

Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att Lars Leijonborg, om han reflekterar ett ögonblick över vad det är som ger goda villkor för nya jobb och för företagande, snabbt kommer fram till att det första och viktigaste är att ha en sådan ordning i de gemensamma finanserna att vi inte har 500 % ränta, att vi inte sätter 50 000 företag i konkurs och att vi inte hamnar i läget att omvärlden dömer ut Sveriges förmåga att hantera ekonomin. Det var det vi ärvt efter Lars Leijonborgs tid i finansutskottet och som regeringens rådgivare.

Nu har vi rätt upp det. Nu kommer nästa fas: stenhård satsning på utbildning, stenhård satsning på små företag, stenhård satsning på att också klara standarden i vården, i skolan och i omsorgen. Jag är övertygad om att detta också biter vad gäller den öppna arbetslösheten. Vi får så småningom se vem det var som gjorde rätt bedömning.

Museiflytt

Anf. 33 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Min fråga går till kulturministern. Det gäller en fråga som vi har debatterat tidigare, nämligen museiflytten.

Kulturministern har vid några tillfällen berömt sig av att vara klar och tydlig i sina uttalanden. Tyvärr är tveksamheten om vad som kommer att ske vid Stockholms museer fortfarande stor. Många trodde i december att faran över hade blåsts för Stockholms räkning, men så tycks det inte vara. Det framhölls från socialdemokratiskt håll på felaktig grund, skulle jag vilja säga.

I direktiven för Organisationskommittén, vilken kulturministern hänvisar till, står följande: Betydande delar av den berörda museiverksamheten skall fortsatt vara kvar. I utfrågningen i KU sade kulturministern att det inte handlar om att flytta människor eller föremål. Men i en radiointervju sade kulturministern att det finns ett sextiototal museer i Stockholm och att det inte kan vara hela världen om tre av dem flyttas.

Mot den bakgrunden är min fråga: Vad innebär det att betydande delar fortsatt skall vara kvar? Är det 50 % eller 60 %? Anser kulturministern att det finns en överensstämmelse mellan de olika uttalanden som kulturministern har gjort?

Anf. 34 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Mitt svar på Elisabeth Fleetwoods fråga är: Ja, jag anser att det finns en överensstämmelse mellan de olika svar som jag har gett i sakfrågan.

Det handlar om att tre museer som i dag har sina huvudmän i Stockholm – de är alltså antingen en del av Statens konstmuseer eller Historiska museet eller en egen myndighet i form av Etnografiska museet i Stockholm – kommer att flyttas. De skall ingå i en helt ny museimyndighet. Ansvaret skall ligga hos det nya museet som skall byggas i Göteborg. Jag tycker att detta är fullständigt klart.

Tack!

Anf. 35 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag vet att kulturministern hävdar detta. Men jag hävdar lika envist att det är felaktigt. Kulturministern är otydlig och oklar.

Det finns 60 museer i Stockholm. Tre museer kan flyttas; kulturministern har sagt att det inte kan vara någon större katastrof.

I kulturpropositionen står det bl.a. att det, när man utreder det här, skall studeras närmare om det finns omständigheter förknippade med delar av samlingarna som kan påverka en förflyttning från Stockholm. Jag kan inte heller tyda detta som något annat än att det enligt direktiven har varit, och fortfarande är, fråga om en förflyttning och en förflockning av vårt museiväsende.

Anf. 36 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det pågår hela tiden i Musei-Sverige och i museivärlden en viss omflyttning av museiföremål, eftersom man gör stora utställningar. I Organisationskommitténs direktiv ingår att undersöka om det finns särskilda donationsvillkor i fråga om föremål vid de tre närmast berörda museerna i Stockholm som på något vis förhindrar en utlåning av vissa föremål från dessa museer till det nya museet i Göteborg.

Tack!

Besparingar inom rättsväsendet

Anf. 37 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Min fråga riktar sig till statsministern.

I vårpropositionen föreslår regeringen en förstärkning av rättsväsendet med 200 miljoner. Samtidigt dras 64 miljoner in. Vi trodde att nettotillskottet stannade vid 136 miljoner, även om regeringen har velat påskina att det var fråga om 200 miljoner. Nu har vi fått klarlagt att regeringen minskar rättsväsendets ram med ytterligare 152 miljoner. Resultatet av den påstådda stora satsningen blir alltså inte ett tillskott, utan det blir totalt en minskning med 16 miljoner i förhållande till den utgiftsram som riksdagen beslutade om i december.

Till bilden hör att justitieministern nyligen gav mig beskedet att den nya organisationen för ekobrottsbekämpning ryms inom den av regeringen föreslagna ramen. I går överlämnades organisationsförslaget, och av det framgår att det behövs ett tillskott på 60 miljoner.

Regeringen har onekligen försatt sig i en kriminalpolitiskt knivig situation. Riksdagsledamoten Widar Andersson har kallats att som sakkunnig hos statsministern bistå med råd och dåd i kriminalpolitiska frågor. Det lär behövas.

Min fråga är: Vilka effekter förväntar sig statsministern av sin s.k. satsning i form av besparingar på rättsväsendet?

Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi har ju ofta hört diskussionen mellan Gun Hellsvik och Laila Freivalds. Laila Freivalds har på ett bra sätt klarat ut vad som gäller, inte minst i den här diskussionen om budgetmedlen.

Det blir en satsning vad gäller de brott som sker i närheten av människors vardag. Det blir en satsning på kampen mot dessa brott. Justitieministern har redovisat vad regeringen tänker göra. Jag är optimistisk om att vi kan nå goda resultat. Sedan kanske detta inte räcker. Men när vi skall tillföra ytterligare resurser, Gun Hellsvik, blir det inte poliser på kredit. Då blir det inte rådmän som vi lånar pengar till, utan då blir det insatser i rättsväsendet av sådant som vi faktiskt har skrapat ihop genom beskattning i Sveriges land. Det är i detta sammanhang som moderaterna spelar sitt dubbelspel. Ni påstår att ni har högre ambitioner men har aldrig orkat med någonting annat än lånefinansiering.

Anf. 39 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Vi moderater har höga ambitioner. Dessutom har vi visat att vi handlar efter dessa höga ambitioner.

Man talar om en satsning och gör samtidigt en total minskning på rättsväsendet med 16 miljoner. Det får jag inte att gå ihop. Det måste ju också ligga något allvar bakom att statsministern har kallat Widar Andersson att fungera som sakkunnig i Statsrådsberedningen. Det innebär rimligen att även statsministern har fört diskussioner och haft funderingar kring hur vi skall utveckla det svenska rättsväsendet. Det vi ser nu är en förändring i rakt motsatt riktning i förhållande till det som statsministern här nämner.

Det senaste exemplet är att man nu inom Stockholmspolisen centraliserar poliser och går rakt emot de tendenser som vi ser på andra håll. Där lyckas man genom att ha poliser nära människor. Här går utvecklingen åt rakt motsatt håll.

Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det sista var knappast en fråga. Det var en allmän moderat plädering.

Fru Hellsvik hade ju möjligheten att försöka när hon satt i regeringsställning. Resultatet är inte särskilt lysande. Dessutom var det under en tid då ni hade obegränsat med resurser. Det var ingen gräns för de satsningar som då kunde göras. Det var bara att låna sig fram. Det kunde man göra till den grad att underskottet uppgick till 240 miljarder kronor.

Med den utgångspunkten, Gun Hellsvik, är jag mycket förvånad över att ni inte nådde ett bättre resultat i bekämpandet av brott.

Anf. 41 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till kulturministern.

När riksdagen och regeringen korresponderar nu för tiden gör man det via *mail* och inte via elektronisk post. När vi driver företagsutveckling gör vi det via *bench-marking*. Jämställdhetspolitiken drivs med hjälp av *mainstreaming*.

Det här är allvarligt. Det utarmar det svenska språket, och jag tror att många egentligen inte begriper vad de pratar om. Dessutom tror jag att det är demokratiskt olyckligt, eftersom många inte förstår. Därför skulle jag vilja fråga: Vad gör kulturministern för att på allvar se till att värna det svenska språket och för att få fram moderna svenska begrepp på nya företeelser?

Anf. 42 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det är inte bara den här anglofieringen av språket som vi besväras av. Det är dessutom något slags nedsmutsning som handlar om att vi tar över marknadsbegrepp för att beskriva demokratiska processer. Jag tycker att det är allvarligt.

För två veckor sedan fattade vi ett beslut på ett regeringssammanträde om att ge Svenska språknämnden i uppdrag att noggrant gå igenom vad som händer med svenska språket i en tid då gränser upplöses. Integration och internationalisering påverkar oss positivt men också negativt, bl.a. när det gäller svenska språket. Språknämnden skall sedan redovisa sitt arbete för regeringen. Jag hoppas att man kommer att ha en rad konkreta förslag som vi kan ta ställning till.

Tack!

Anf. 43 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Det är ett alldeles utmärkt initiativ som kulturministern har tagit. Men under tiden som det utreds skulle jag gärna vilja se att regeringen verkligen är ett föredöme när det gäller språkutveckling.

När man använder svenska språket för att skapa begrepp – som t.ex. skrivare, rondell och maskrosbarn – tror jag att folk känner igen sig på ett helt annat sätt än när man använder de engelska begreppen.

Anf. 44 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag får väl börja med mig själv och försöka föregå med gott exempel. Jag skall alltså inte säga okej, utan jag skall säga att vi skall göra vårt bästa.

Tack!

Resurser till Tullverket

Anf. 45 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Regeringen har minskat resurserna till Tullverket. Under perioden 1996–1997 har ca 820 personer fått lämna Tullverket. Vi kristdemokrater har varnat för konsekvenserna av detta beslut vad gäller möjligheterna att förhindra smuggling av narkotika, alkohol och tobak. Rege-

ringen har vidare höjt skatterna på sprit och tobak, men tyvärr får man inte in de skattemedlen. Statistiken visar nämligen att smuglingen av sprit och tobak har ökat dramatiskt. Anser skatteministern att det var rimligt att skära ned resurserna till Tullverket samtidigt som man höjer skatten på sprit och tobak? Insåg man inte det här sambandet, att smuglingen då skulle komma att öka?

Prot. 1996/97:103

15 maj

frågestund

Anf. 46 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Kampen mot smuglingen av alkohol, narkotika, tobak och andra sådana varor är naturligtvis oerhört viktig. Tullen gör också ett mycket bra arbete på det här området. Man förnyar sina arbetsmetoder och samarbetar mer internationellt. Riksdag och regering har också en viktig uppgift i att se till att lagstiftningen är anpassad, så att tullen verkligen kan göra de tillslag som behöver göras. Riksdagen antog ju förra året en lagstiftning för bl.a. kontroll av tobak och alkohol. En utredning håller nu på att titta närmare på detta och kommer strax med förslag om en ytterligare skärpning av den lagstiftningen.

De neddragningar av resurser till tullen som Stjernström talar om hade att göra med att en mycket stor del av tullens ordinarie arbetsuppgifter föll bort i och med EU-medlemskapet. Den typ av tullklarering och annat som skedde innan vi var EU-medlemmar försvann. Då gjordes en justering av anslagen, något som naturligtvis var nödvändigt.

Anf. 47 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! I dag står det i tidningen att skattekontoret i Ludvika justerar ned prognosen för hur mycket pengar man kommer att få in på tobaksskatten, eftersom smuglingen ökar. Vi kan också läsa att tullchefen nu har erkänt att neddragningen var för stor för Tullverket, att man nu skulle behöva nyanställa en del av de personer som nu går arbetslösa.

Är skatteministern beredd att verka för ökade anslag till tullen, så att några av de 450 tullare som nu går på a-kassa kan återanställas? Jag tror att det skulle vara mycket bra för staten att återanställa en del av de här personerna för att få in ökade skatteintäkter och ge tullen en chans mot smuglingen.

Anf. 48 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Den neddragning som gjordes av anslaget till tullen i och med EU-medlemskapet hade att göra med att arbetsuppgifter försvann i och med att vi då blev medlemmar av en inre marknad.

Michael Stjernström säger att Kristdemokraterna vill ha ökade anslag till tullen. Man måste då särskilt titta på deras politik när det gäller den offentliga sektorn. Kristdemokraterna vill sänka skatterna väldigt kraftigt. De vill sänka skatterna särskilt för höginkomsttagare och kapitalägare. Samtidigt påstår de sig kunna öka resurserna – ibland gäller det resurserna till vården och omsorgen, nu gäller det tullen. De är beredda att samarbeta med partier i denna kammare som vill dra ned ännu mer på resurserna till den offentliga sektorn. Hur går det egentligen ihop? Sälla er i stället till dem som försvarar den offentliga sektorn, som är beredda att försvara de höga skatter vi behöver, som är beredda att försvara de resurser som också tullen behöver. Att försöka bedriva en ansvarsfull budget-

politik och tro att man med ord kan lösa den offentliga sektorns problem tror jag däremot inte är en metod som kan rekommenderas.

Anf. 49 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är ingen tillfällig nyck att Kristdemokraterna vill värna tullen, utan vi har haft det kravet sedan 1995, liksom vi har drivit kravet om mer resurser till vård och omsorg. Om skatteministern läste vår budgetmotion, som varit ungefär likadan under de här åren, skulle han se att båda de här kraven finns med. Detta är alltså ingen motsättning.

Även om skatteministern inte i dag kan ge något besked om anslaget till tullen tror jag att det vore värt att räkna på detta och att titta på om det inte vore lönsamt för staten att återanställa en del av de tullare som nu är arbetslösa.

Anf. 50 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Stjernström säger att Kristdemokraterna har drivit kravet om en förstärkning av tullen sedan 1995. Det är ingen tillfällighet. Mellan 1991 och 1994 satt Kristdemokraterna i en regering som var beredd att skära ned på mängder av viktiga uppgifter som offentlig sektor står för: vård, skola och omsorg, kontroll, tull och annat. År 1995 återgick Kristdemokraterna till en läpparnas bekännelse som säger att man vill satsa på viktiga och centrala delar.

Regeringen har tillsatt en utredning som skall se över just tullens verksamhet efter EU-inträdet. Där finns det nämligen många viktiga saker att gå igenom och analysera – hur ser den nya verkligheten ut för tullen? Tullen gör ett mycket bra arbete. Lagstiftningen har skärpts, och det kommer att komma förslag om ytterligare skärpningar av lagstiftningen när det gäller kampen mot smuggling av tobak och alkohol. Kristdemokraterna är alltså i opposition beredda att begära mer resurser, men i praktiken sätter de sig alltid i en regering som drar ned på resurserna.

Ungdomars matematikkunskaper

Anf. 51 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! I dagens Expressen kan man läsa om en undersökning som belyser elevernas kunskaper i matematik. Det är 320 avgångselever i tre grundskolor som har gjort Skolverkets nationella prov i matematik för årskurs 5, och resultaten är alarmerande. Var fjärde 16-åring räknar sämre än en elev i femte klass.

För ett år sedan tog jag med anledning av en annan undersökning, gjord på ett betydligt större underlag i Stockholm, upp den här frågan med skolministern. Statsrådet sade då att hon, förutom att regeringen hade gett 30 000 kr till en konferens, nogsamst skulle följa hur elevernas kunskaper i matematik utvecklas. Vi diskuterade det här rätt ingående.

Min fråga till statsrådet nu är: Vad har regeringen konkret gjort, eller vad tänker regeringen göra, för att se till att fler lärare med goda kunskaper i matematik kan arbeta med de här frågorna i grundskolan? När vi diskuterade frågan för ett år sedan var det 20 % av lärarna som saknade utbildning i ämnet.

Anf. 52 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt mig först göra reflexionen att vad gäller kompetensen och kunnandet hos de elever som är 16 år i dag kanske ansvaret till viss del faller på Beatrice Ask själv, som ju var skolminister under tre år.

Jag skall gärna svara på frågan vad regeringen gör. När det gäller kunskapen i matematik har vi bättre underlag än de 320 elever som Expressen har frågat genom en stor, internationell undersökning som publicerades i höstas. Det visade sig då att Sveriges elever väsentligt har förbättrat sina kunskaper i matematik sedan de katastrofalt dåliga resultaten 1980. Jag ser det som ett resultat av den stora satsning på matematik som vi har gjort i Sverige under många års tid, bl.a. när det har gällt fortbildning och vidareutbildning av lärare. Självfallet måste vi fortsätta att förbättra arbetet med matematiken, men glädjande nog har vi redan nu kunnat se resultat.

Dessutom gör regeringen bedömningen att vi behöver göra särskilda insatser i skolan för den grupp elever som har de största svårigheterna. Regeringen har i vårpropositionen föreslagit att vi skall anslå särskilda medel till kommunerna, permanent 8 miljarder mer till kommuner och landsting för att höja kvaliteten i skola, vård och omsorg, med en särskild inriktning i skolan på de elever som har behov av särskilt stöd.

Anf. 53 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att det finns undersökningar som visar att vi är bättre än 1980. Enligt de gamla undersökningarna var det bara ett land som var sämre än Sverige, och siffrorna var då om möjligt ännu värre än i dag. Likväl är det så att förra läsåret slutade över 30 % av eleverna i årskurs 9 med betyg 1 och 2 i matematik. Man kan misstänka att en stor andel av dem inte kommer att nå vad som räknas som godkänt enligt de nuvarande kraven.

En fråga som jag tycker att regeringen måste svara på är: Vad avser man att göra för att se till att vi får fler lärare som har kunskaper i matematik? Det är otillständigt när 20 % faktiskt inte har någon utbildning i ämnet. Då kan ju inte resultaten bli bättre. När siffrorna är alarmerande måste man göra någonting. Jag påstår inte att det här är en lätt problematik – i så fall hade vi inte hållit på med det i 20–30 år – men detta visar ju att ingenting har hänt.

Anf. 54 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det som visas är ju faktiskt att någonting *har* hänt. Sedan 1980 har något mycket väsentligt hänt med svenska ungdomars matematikkunskaper. Det betyder inte att vi skall slå oss till ro eller vara nöjda med dagens situation, för det kan vi inte vara. Men detta visar att vi genom insatser har kunnat förbättra situationen.

Dessutom tycker jag att det är märkligt att Beatrice Ask tar upp det som något anmärkningsvärt att 30 % gick ut med betyget 1 och 2. Det var nämligen inbyggt i det tidigare betygssystemet att det skulle vara just 30 % sammanlagt på betygsstegen 1 och 2, och det säger ju ganska litet om de absoluta eller mer definitiva kunskaper som eleverna har. Först med det nya betygssystemet, som nu tillämpas för första gången i årskurs 8 i grundskolan, får vi bättre bedömningar av vad eleverna verkligen kan.

Jag välkomnar att vi nu kan få en bättre underbyggd diskussion kring vad svenska elever faktiskt kan och vad man inte kan, så att vi utifrån det kan föreslå åtgärder för att kunna förbättra undervisningen. De viktigaste åtgärderna är de prioriteringar man gör lokalt i skolan. För att kunna förbättra skolans möjligheter att prioritera särskilda insatser bl.a. för de elever som har svårigheter i matematik har regeringen också utökat resurserna för kommunerna.

Anf. 55 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Man tappar lätt slutet på meningarna när man skall prata fort. Ingenting har hänt sedan vi diskuterade detta förra året, då skolministern lovade att nogsamt följa och engagera sig i den här frågan – det var så jag tänkte.

Det är riktigt att vi på 20 år litet grand har tagit oss upp från den botten där vi befann oss, men jag frågar ändå skolministern: Vad tänker man göra för att vi skall kunna ha lärare i våra skolor med kunskaper i matematik? Utan sådana lärare tror jag att det är väldigt svårt att reda ut problemen.

Sedan är det skillnad mellan det gamla och det nya betygssystemet. Vad jag sade var inte att det var dagens sanning att ett visst antal procent låg under godkänt. Men med de kunskaper vi har om jämförbarheten i dag kan man säga att en stor del av de här eleverna inte kommer att kunna klara det som är en godkänd nivå med det nya betygssystemet. Detta är väldigt allvarligt, för vi har höjt nivån med de nya kraven. Det är också en problematik som man måste ha med i sammanhanget.

Men vad gör nu regeringen själv för att få fler matematiklärare?

Anf. 56 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Regeringen satsar mycket stort på utbildning på samtliga nivåer. Vi gör det bl.a. genom att förbättra möjligheterna för de lärare som arbetar i skolan att kunna koncentrera sig på de elever som är i behov av särskilt stöd. Vi satsar på vuxenutbildning, särskilt på ett matematiskt-naturvetenskapligt basår, för att fler skall bli behöriga att söka in till bl.a. lärarutbildningar med den här inriktningen. Vi har föreslagit en kraftig utbyggnad av högskolan för att fler skall kunna tas in i högskoleutbildning, bl.a. lärarutbildning. Vi har föreslagit kvalitetshöjningar inom högskolan för att kunna ha en tillräckligt bra kvalitet i högskoleutbildningen. Vi har nyligen tillsatt en parlamentarisk utredning som utreder den framtida lärarutbildningen.

Rättsskydd för män och barn

Anf. 57 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag har också en fråga till Ylva Johansson. Det gäller rättssäkerhet för män och för barn samt effekterna av den utredning som nu är tillsatt om lämplighetskontroll av personal i förskola, skola och barnomsorg. Det är Solveig Paulsson som skall analysera för- och nackdelar med att arbetsgivare får tillgång till polisens register över dömda och misstänkta för att skydda barn och ungdomar från sexuella övergrepp.

Jag har redan fått kommentarer från unga män, bl.a. en av mina egna söner: Jaha, nu kan man ju inte bli lärare, för då tror de att man är pedofil.

Självklart – där är vi helt överens – skall barn och ungdomar skyddas från sexuella övergrepp överallt – hemma, i skola och barnomsorg, på konfirmationsläger, i föreningar, på resor m.m. Men samtidigt vet vi att många barn växer upp utan att vara tillsammans med sin far eller andra män och att skolan blir mer och mer kvinnotät vad gäller lärare. Vi vet också att män är viktiga för barns utveckling.

Min fråga till Ylva Johansson är: Hur ser statsrådet på att utredningen i sig kan skrämman bort män från att söka sig till lärarutbildningen? Och hur skall vi göra för att inte avskräcka män från att bli lärare och vara lärare?

Anf. 58 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt oss först vara överens om att det allra viktigaste i skolan är att vi kan säkra barns trygghet. Alla föräldrar och barn skall kunna känna sig säkra på att samhället har gjort allt som står i dess makt för att förhindra att några oacceptabla övergrepp över huvud taget skall kunna ske. Där är vi säkert överens.

Jag delar inte Margitta Edgrens oro över att män skulle skrämman bort av möjligheten att visa upp att det inte finns någon grund för några misstankar när det gäller övergrepp mot barn. Jag blev själv väldigt upprörd då Pysslingen för en tid sedan föreslog att inga män inom deras barnomsorg skulle tillåtas arbeta ensamma med barn – detta för att förhindra övergrepp. Man tog senare tillbaka detta, men den typen av beslut, där man tror eller förutsätter att det är möjligt för alla män att begå övergrepp mot barn, upprör mig mycket.

Jag tror absolut att de allra flesta människor som arbetar inom barnomsorg och skola, både män och kvinnor, är ärliga och duktiga människor som gör ett utomordentligt bra arbete med barnen. Vi behöver också rekrytera fler män. Jag tror alltså inte att det faktum att vi nu ser över möjligheten att stärka rättsskyddet för barnen i barnomsorg och skola kommer att skrämman bort alla de män som inte finns i polisregistret.

Anf. 59 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag hoppas att Ylva Johansson har rätt. Men det är också ett faktum att de flesta övergreppen sker i hemmen – ibland kan det verka som om vi har som utgångspunkt att det är i skola och barnomsorg de händer. Vi är också helt överens om att alla vuxna har ansvar för att skydda barn och att barn skall kunna ha förtroende för vuxna.

Men jag är fortfarande tveksam till den signal som vi skickar ut med den här utredningen och till att arbetsgivare skall få tillgång till register över *misstänkta* – det står i direktiven – inte minst av integritetsskäl.

Jag vill bara försöka komma åt hur Ylva Johansson har resonerat när det gäller rättssäkerheten i den här frågan. Rättssäkerheten för barn har hon talat om, men det gäller även för män.

Anf. 60 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! I dag är det så att den arbetsgivare som skall anställa en person för att arbeta med *vård* av barn och unga har möjlighet att få ut uppgifter från kriminalregister och polisregister i förväg. Jag tycker att det är rimligt att överväga om inte samma ordning skall kunna gälla också när man skall anställa en person som inte skall arbeta med *vård* utan med omsorg och pedagogiskt arbete med barn och unga. Jag kan inte se att det är någon egentlig skillnad i värderingen där – arbete med *vård* av barn och unga eller ordinarie arbete inom barnomsorg och skola.

Men just på grund av att det här är en integritetskänslig fråga, där det är viktigt att göra en väl avvägd bedömning innan man beslutar sig för förändringar, har regeringen valt att tillsätta en utredning. På så vis kan vi få en ordentlig belysning och ha en rejäl remissomgång efter det att utredningen är avslutad, så att vi får alla dessa aspekter belysta innan vi sätter ned foten.

Utveckling av ny kärnkraftsteknik

Anf. 61 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

Statsministern har ju flera gånger, särskilt på senare tid, framhåvt att Sverige inte behöver gnälliga pessimister utan mera moderna positivisterna besjälade av framtidstro och pragmatism. Jag delar till fullo den uppfattningen.

I vårt besvärliga läge, med en låg ekonomisk tillväxt, en katastrofal arbetslöshet och en svår energiomställning, är det viktigt att tänka fritt, att tänka nytt och att pröva alla till buds stående möjligheter. Om statsministern delar den uppfattningen – och det hoppas och tror jag – kräver logiken, tycker jag, att man avskaffar den s.k. tankeförbudslagen, dvs. den lag som förbjuder forskare att utveckla ny och bättre kärnkraft.

Låt mig direkt få säga att vi är överens om att vår gamla kärnkraft inte har någon framtid. Jag talar om en ny och bättre.

Min fråga är: Kan statsministern tänka sig att återkalla tankeförbudslagen och därmed kraftfullt bidra till Sveriges framtida utveckling?

Anf. 62 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är inte så säker på att det är det som avgör Sveriges framtida utveckling eller ens kraftfullt bidrar till den.

Den här lagstiftningen kom en gång i tiden till mot bakgrund av att det fanns klara tendenser till att en väldigt stark kärnkraftsindustri och en stark energilobby blockerade den omställning av energisystemen som vi var tvungna att stimulera. Det var det som drev fram lagstiftningen en gång i tiden. Den har varit på plats under åtskilliga år.

Nu går vi in i en ny fas, och jag delar helt Harding Olsons uppfattning att den kärnkraft och den teknik vi nu använder tillhör gårdagen. Det är gammal teknik. När vi då satsar på ny energiteknik ser inte vi framför oss att denna ligger i kärnkraftssektorn, även om den skulle förses med epitetet ny teknik. Det är inte aktuellt att se över den lagstiftningen.

Däremot vill jag väldigt gärna medverka till att många människor kreativt, öppet och frimodigt tar sig an uppgiften att med förnybara, hållbara energislag lösa den uppgift vi nu har framför oss.

Prot. 1996/97:103

15 maj

frågestund

Anf. 63 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Det är klart att jag inte är nöjd med statsministerns svar. Jag tycker inte att det är tillräckligt framtidsinriktat. I en demokrati är faktiskt tanken fri. Det är för mig och för många andra obegripligt att man undantar en viktig del, just energisektorn. Upphävande av den här tankeförbudslagen har faktiskt krävts av statliga utredningar och expertorgan.

I Europa finns det inget tankeförbud. Tankearbete pågår för fullt för att, just som jag säger, utveckla en ny och bättre kärnkraft, en kärnkraft där det inte längre finns risk för härdsmälta, en kärnkraft där det inte längre handlar om att ta hand om ett långlivat farligt avfall. Jag talar hela tiden om den nya kärnkraften. Det finns expertsynpunkter på detta.

Jag upprepar frågan litet mjukare: Kan inte statsministern, i stället för att säga absolut nej, överväga ett återkallande, för demokratins och framtidens skull?

Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är självklart att jag gärna möter Harding Olson i ett samtal om framtiden och att jag gärna vill vara mjuk och öppen. Men den här regeln har sin bakgrund i en ganska trist situation. Det visade sig att det inte var särskilt frimodigt eller särskilt öppet vid det tillfället då man tvingades ta till den här lagstiftningen. Det var utomordentligt starka krafter som i praktiken blockerade en utveckling av de alternativa energislagen.

Visst tänks det, det begriper väl jag också, i den typ av banor som Harding Olson talar om. Om det sker organiserat i Sverige eller inte har jag ingen aning om. Men visst pågår ett utvecklingsarbete också utanför landets gränser som sprids som forskningsrön. Det finns inte särskilt många hoppfulla signaler där.

När vi skall söka oss framåt mot framtida energislag bör vi naturligtvis hålla oss till det som är förnybart, som är ekologiskt uthålligt och som vi helst förfogar över själva. Där ligger uppgiften, och det kommer att krävas väldigt mycket av fantasi, uppfinningsrikedom och öppet sinne. I den dialogen deltar jag gärna.

Prioritering av vård och omsorg

Anf. 65 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag skulle vilja fråga biträdande socialministern om det sociala ansvaret.

I Sverige betalar medborgarna världens högsta skatter. Det gör de för att våra offentliga åtaganden är så stora. Ändå driver regeringen igenom förslag om minskad änkepension och minskad ersättning till handikappades assistenter. Ändå växer köerna i sjukvården, och människorna känner oro för om vården skall fungera.

Det borde vara lika självklart för regeringen som för mig att garantera en bra sjukvård för alla, att garantera att de människor som verkligen behöver vårt gemensamma stöd, handikappade, de som har förlorat sin livskamrat och föräldralösa barn, faktiskt har en bra standard. Ändå driver regeringen den här politiken.

Kan biträdande socialministern förklara för mig varför regeringen inte ser till att staten, landstingen och kommunerna prioriterar de här kärnuppgifterna? Vilka åtgärder vill regeringen vidta för att se till att de faktiskt gör det?

Anf. 66 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Som svar till Bo Lundgren vill jag säga att det är precis det vi gör med den satsning som sker både i år och nästa år. Det är 4 miljarder i år och 8 miljarder nästa år som går till vård, omsorg och skola. Det är verkligen kärnverksamheter för kommuner och landsting. Och det handlar om de människor som verkligen behöver det här stödet, som är sjuka, som är handikappade och som är i behov av vård.

Anf. 67 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Problemet är att det här inte hjälper. Vi har redan världens högsta skatter. Vi har redan världens största offentliga åtagande. Ändå har vi problem med sjukvården.

Många människor känner oro för sjukvården. Att man känner oro för undervisningen är en fråga för ett annat statsråd. Man känner oro för att kärnuppgifterna inte utförs väl.

Det finns resurser i kommuner. Det finns resurser i landsting. Det ni har gjort är att ge politiker mer pengar att disponera. Min fråga gällde en helt annan sak.

Vi har sett att den gamla politiken har misslyckats när det gäller det sociala ansvaret. Är ni beredda att prioritera kärnuppgifterna, att vidta åtgärder som gör att landstingen prioriterar sjukvården, att staten i transfereringssystemet prioriterar stöd till dem som verkligen behöver vårt gemensamma stöd?

Anf. 68 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Vi betalar i dag över 100 miljarder i räntor på den stora skuld som byggdes upp bl.a. under Bo Lundgrens tid som biträdande finansminister.

Det vi gör nu är att satsa på att klara de här viktiga kärnuppgifterna. Om jag har läst rätt i den motion som Moderata samlingspartiet har väckt med anledning av vårbudgeten står det att ni skär ned. Människor får väl välja vad de mest tror på kan ge den bästa vården och omsorgen.

Anf. 69 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Eftersom statsrådet ägnade sig åt att påpeka vad som hände tidigare vill jag säga att mycket av skulden till det som inträffade låg i spekulationsekonomin under 1980-talet, då Göran Persson var skolminister. Men lämna detta!

I vår motion ser vi till att sänka skatten för vanliga människor. Vi ser till att man gör det på ett rejält sätt. Låg- och medelinkomsttagare skall

kunna klara sig på sin egen lön efter skatt. Då minskar behovet av stöd till människor som av just skälet höga skatter lever på sina marginaler.

Men vi slår fast att det är nödvändigt att slå vakt om och prioritera kärnuppgifterna, att inte bara tala om att politiker skall disponera mycket pengar – det gör de redan – utan säga: Ni skall klara sjukvården! Ni skall klara de människor som behöver det gemensamma stödet, de handikappade och änkorna, för att ta några exempel.

Min fråga är återigen: Den gamla modell som ni står för har misslyckats – är ni beredda att vidta åtgärder för att kärnuppgifterna, sjukvården, stöd till dem som verkligen behöver det och undervisningen, prioriteras?

Anf. 70 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Den gamla modellen var att låna sig fram. Vi kan faktiskt inte bortse från att vi bär med oss en ryggsäck som i dag kostar oss 100 miljarder.

Sänkt skatt, Bo Lundgren, ökar inte möjligheterna till en tryggad välfärd i kommuner och landsting.

PFF-övning i Skagerrak

Anf. 71 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern i första hand. Men den kan också beröra jordbruksministern, kulturministern och skatteministern.

Nästa vecka anländer 35 fartyg, 2 000 man, från 12 länder till Göteborgs hamn. Det är första gången som Sverige är värd för en NATO-ledd övning med Partnerskap för fred, PFF. Man kommer att ligga i Göteborgs hamn en vecka, och sedan går man ut på den huvudsakliga övningen som sker i Skagerrak och utanför Sydnorge.

Mina korta frågor är:

1. Har man gjort några konsekvensanalyser när det gäller fågelskyddsområden, fauna och flora innan man sätter i gång en sådan här jätteövning? Det är en oerhört känslig tid, och det är känsliga områden som man ger sig ut i. Man skall öva skjutning och alla möjliga saker där ute.
2. Vad kostar den här övningen skattebetalarna? Själva värdskapet i Göteborg vet jag kostar 4 miljoner.
3. När vi nu är medlemmar i PFF, får vi reda på om det finns atomvapen ombord på de här fartygen?

Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! När det gäller kärnvapenbestyckning har vi gjort vår exakta uppfattning klar. Jag har ingen anledning att anta att vi på något sätt skulle bli lurade eller förda bakom ljuset i det avseendet. Det deklareras klart vilken uppfattning vi har.

Kostnaderna för övningen ryms inom försvarsbudgeten. Om det finns några kommunala kostnader törs jag inte ha någon uppfattning om. Jag misstänker att det för Göteborgs kommun kan vara både plus och minus i ett sådant sammanhang. Det handlar trots allt om en ganska stor grupp som anlöper Göteborg och säkert också för in en del kapital i kommunen.

Slutligen skall de frågor som reses om fågelskydd inte underskattas. Det är, som frågaren säger, en känslig tid, och det finns anledning att hela tiden lyfta fram detta. En del kanske tycker att det där är litet larvigt och rycker på axlarna åt det. Men det skall man inte göra. Den hållning vi har från svensk sida innebär att man skall beakta den typen av konsekvenser, och jag förutsätter att man har gjort det när man har planerat övningen.

Anf. 73 PER LAGER (mp):

Fru talman! Man har ju för vana när det gäller militära fartyg som anlöper svensk hamn att inte tala om ifall man har atomvapen eller inte ombord, och med det har vi fått nöja oss, har jag fått lära mig under alla år. Nu när vi är medlemmar i PFF tycker man kanske att man skulle kunna få reda på detta. Min fråga kvarstår alltså. Vi behöver få reda på detta.

När det sedan gäller konsekvensbeskrivningar för fauna och flora i en sådan här stor övning är jag väldigt glad att statsministern har den inställning han har, och jag skulle vilja ställa en följdfråga: På vilket sätt kommer man att se till att man skyddar dessa annars så viktiga områden, områden som vi vanligtvis är så oerhört rädda om men där vi inte har det här skyddet säkrat?

Anf. 74 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag blir svaret skyldig på den punkten. Jag kan faktiskt inte det, och detta har väl också en detaljeringsgrad som kanske t.o.m. försvarsministern skulle gå bet på om han fick en oförberedd fråga. Men jag skall se till att Lager får en skriftlig redovisning av de rutiner som gäller.

Svenskt framträdande inför senatsutskottet i USA

Anf. 75 CARINA HÄGG (s):

Fru talman och statsministern! Jag har hört på radion i dag att representanter från Sverige åker till USA för att ställas till svars inför den amerikanska senaten. För min del tycker jag att detta lät mycket märkligt. Jag vet att vi från svensk sida har arbetat hårt för att gå till botten med diskussionen kring naziguldet, men att ställa Sverige till svars inför den amerikanska senaten tycker jag är ett mycket märkligt beteende. Jag skulle vilja ställa frågan varför vi ställer upp på detta, att komma när man kallar på oss. Jag tycker att vi gör ett bra arbete nationellt, och det är ju inte brukligt att vi hanterar ens väldigt speciella och svåra frågor på det här sättet.

Anf. 76 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi har ingen anledning att i något sammanhang försvåra en genomlysning av det som skedde i anslutning till andra världskriget och judiska tillgångar. Tvärtom. Vår linje har varit att vi vill kasta allt ljus över det som skedde. Sverige kan ha anledning att titta på detta. Schweiz har det ju, det vet vi ju, och även några andra länder som också har blivit granskade har haft anledning att fråga sig vad som faktiskt hände vid den tidpunkten i landet.

Jag känner inte till den exakta formen för den amerikanska granskningen, och jag vet heller inte i exakt vilket sammanhang den sker, men den allmänna inställning som jag har uttryckt är: Allt ljus över statliga arkiv, och förhoppningsvis allt ljus över också privata arkiv, så att vi får en beskrivning av vad som hände. Är det då så att det finns anledning att ångra någonting och lägga något till rätta får vi ta den diskussionen då, och finns det inte det, ja då är det bra att saken faktiskt blir genomlyst. Det finns inget farligare i sådana här sammanhang än att hålla sig undan och försöka försvåra granskning.

Anf. 77 CARINA HÄGG (s):

Fru talman och statsministern! Det är absolut inte på så sätt att jag inte delar uppfattningen att det skall vara en väldigt gedigen genomlysning av denna fråga. Naturligtvis skall vi på bästa sätt och på så många olika sätt som möjligt komma till rätta med den här frågan och gå till botten med den. Det är just den här formen min fråga gäller, att länderna inte på normala diplomatiska och andra samarbetsvägar kan delge varandra denna information och hjälpas åt att gå till botten med den här frågan utan att vi skall ställas till svars inför senaten. Jag tycker att det här är en onödig och ovanlig form och ett nytt arbetssätt som jag inte tycker att det är positivt att vi går vidare med.

Anf. 78 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är möjligt att man kan ha synpunkter på formen. Detta kanske inte är den ideala formen. Men att reducera denna fråga till en diskussion om form i det här läget vore att förskaffa sig en situation där man ju faktiskt indirekt blir förknippad med att ha någonting att dölja. Vi har ingen anledning att dölja någonting. Maximal öppenhet bör råda. Andra kanske har anledning att fundera på vilken form de valde och om den långsiktigt tjänar saken, men vi skall vara öppna.

Ersättning till arbetslösa

Anf. 79 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Min fråga går till skolministern.

Regeringen planerar att till den 1 juli halvera ersättningen till en av de svagaste grupperna på arbetsmarknaden. Arbetslösa som varken är berättigade till a-kassa eller KAS får enligt vårpropositionen i fortsättningen 2 300 kr i månaden före skatt eller knappt 2 000 kr i månaden efter skatt. Tidigare fick de drygt 5 000 kr före skatt eller 3 500 kr efter skatt. Många av dem är hänvisade till socialbidrag nu.

Tycker inte skolministern att det här är en orimlig situation?

Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Varken jag eller skolministern skall egentligen svara på den här frågan, för detta är Arbetsmarknadsdepartementets område. Jag vill bara göra en allmän stilla reflexion.

Det är klart att vi gärna skulle ge högre bidrag. Och varför nöja oss med bara de bidrag som går ut i dag? Varför inte plussa på litet till, Tuve Skånberg? Vi ställer in oss i kön här!

Jag tror att detta var den femte frågan i dag med krav på mer utgifter. Här gällde det högre bidrag, tidigare gällde det fler lärare, kortare arbetsgivarperiod, mer resurser till tullen och mer resurser till rättsväsendet – allt åtföljt av krav på skattesänkningar.

Jag tror att de tänker göra det igen, om de får chansen att regera. Gud bevare oss!

Samarbete mellan försäkringskassorna och landstingen

Anf. 81 EVA ERIKSSON (fp):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till socialförsäkringsministern.

Under några år har försäkringskassorna i Sverige haft möjlighet att aktivt samarbeta med landstingen genom att man har haft en viss summa pengar avsatt just för att minska sjukskrivningstiderna. Regeringen har lagt fram förslag om neddragningar under 1997 med 185 miljoner kronor och under 1998 med 200 miljoner kronor. I en tidigare diskussion som jag hade med socialförsäkringsministern svarade socialförsäkringsministern mig att man skulle se över detta. Socialförsäkringsministern underströk också vikten av att detta arbete fortsatte.

Jag vill då fråga: Vad har regeringen vidtagit för åtgärder? Kommer det att bli möjligt för försäkringskassorna i framtiden att arbeta aktivt med landstinget för att minska sjukskrivningstiderna?

Anf. 82 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det viktigaste beskedet är det som finns i den proposition som lades fram av regeringen den 14 april när det gäller utökad samverkan, inte bara mellan försäkringskassan och landstingets hälso- och sjukvård utan också mellan arbetsförmedling och kommunernas socialtjänst. Där har vi i propositionen tagit lärdom av bl.a. den försöksverksamhet som har pågått i vårt land mellan en del av dessa aktörer, och vi vill nu göra denna samverkan till någonting som skall gälla det ordinarie arbetet i hela landet. Jag tror att det här är ett arbetssätt som kommer att ge mycket goda resultat. Det visar också bl.a. den aktivitet som har funnits med landstingets hälso- och sjukvård och försäkringskassorna i Finansprojektet, där vi nu går vidare och också arbetar i projektverksamhet i socialtjänsten. Detta skall också utvärderas vidare.

Anf. 83 EVA ERIKSSON (fp):

Fru talman! Att en granskning av detta görs ser jag som positivt. Jag tror att det är en oerhört viktig verksamhet och ett väldigt viktigt arbete som pågår.

Innebär detta också, socialförsäkringsministern, att man kommer att ge försäkringskassan ytterligare medel för att försäkringskassan skall kunna köpa tjänster av sjukvården så att köerna också kan kortas?

Anf. 84 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det vi gör i den här propositionen är att vi lägger samman en del anslag som rör rehabilitering och köp av tjänst. Tanken är att vi skall kunna använda det som friare medel för att kunna få fart på en utökad samverkan över hela landet.

Prot. 1996/97:103

15 maj

frågestund

Räntebidragen

Anf. 85 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern, och den gäller den nya budgetprocessen.

Bostadsutskottet har i dag slutbehandlat utgiftsområde 18 i vårbudgeten. Den största utgiftsposten är anslaget för räntebidrag. Men när man läser i vårpropositionen hittar man inga siffror som gäller detta, och när man på kansliet då vänder sig till departementet får man svaret: Nej, tyvärr, ni kan inte få något svar. Ni får inga sådana siffror över räntebidragen.

Ändå anser regeringen att vi skall godkänna totalramen för utgiftsområde 18.

Då måste jag fråga: Är inte det här att visa dålig respekt för riksdagen och riksdagsledamöternas arbete?

Anf. 86 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag sneglade på skatteministern, då jag trodde att han kunde sakfrågan, men han skakar på huvudet – det är finansministerns uppgift.

Jag kan inte säga vad som ryms inom utgiftsområdet och hur det exakt är beräknat. För ett år sedan skulle jag ha klarat det; man måste vara inne i den dagliga verksamheten för att kunna svara.

Annars är hela den nya budgetrutinen ett uttryck för ökad respekt för riksdagen. Förut blev det litet hipp som happ, och det fick kosta vad det ville – utgifterna stack i väg. Nu ålägger vi oss en disciplin med skattebetalarnas pengar. Vi spräcker inte detta, utan vi går tillbaka till riksdagen, som är det organ som skall bevilja pengar och se till att beskatta svenska folket. Riksdagens ställning har stärkts på detta sätt, och respekten har ökat.

Den här enskildheten kan jag inte klara ut, då den ligger utanför min aktuella kunskap. Men finansministern skulle säkert ha kunnat svara på frågan.

Anf. 87 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Det är ingen enskildhet, statsministern, utan det är 60–70 % av hela utgiftsområdets anslag.

När man pratar med Boverket om det här blir de mycket förvånade över att regeringen inte kan delge riksdagen siffrorna, som från deras sida är offentliga. De säger också att regeringen i sina beräkningar inte brukar avvika särskilt mycket från dessa siffror. Det är för mig helt obegripligt, och det var det för Boverket också.

Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Då blir det ännu mer obegripligt när man hör Owe Hellberg, som tydligen har siffrorna. Ni sitter ju i utskottet, och det är riksdagen som hanterar detta och lägger fast det. I så fall är problemet löst. Om ni har tillgång till den goda statistik som ni påstår och dessutom erfarenheten att den ligger nära det som regeringen brukar uppskatta kan jag inte förstå vilket problem det är som vi just nu står och diskuterar.

Anf. 89 TALMANNEN:

Med detta inlägg är dagens frågestund avslutad.

Jag tackar regeringens företrädare och kammarens ledamöter för deras inlägg i debatten.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.02 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.05.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.05.

*Länsindelningen i
Västsverige m.m.*

9 § (forts. från 7 §) Länsindelningen i Västsverige m.m. (forts. BoU13)

Anf. 90 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! I måndags hölls ett seminarium i Riksdagshuset som förmedlade budskapet att avståndet mellan medborgare och politiker har blivit alldeles för stort i Sverige. Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg, som i många år har sysslat med forskning om politiska opinioner, väljarnas värderingar och val, har presenterat lika allvarliga forskningsresultat. Senast redovisade professor Sören Holmberg sådana resultat vid ett morgonmöte här i riksdagen för ett tag sedan.

Många människor litat helt enkelt inte på oss politiker. Detta är allvarligt för hela den politiska verksamheten och på sikt också för demokratin.

Det är mot den bakgrunden som vi moderater är kritiska till och oroad över hur förslaget om ett västsvenskt storlän har tagits fram. Förslaget har nämligen inte en demokratisk förankring. Hos den stora allmänheten i vårt län, Skaraborg, har därför förslaget ingen egentlig legitimitet.

I den tidigare propositionen, 1995/96:38, skrev regeringen: "Den närmare utformningen av ett nytt västsvenskt län är emellertid ifrågasatt och därför går det inte nu att lägga fram ett långsiktigt hållbart förslag om ny länsindelning." En utredning skulle tillsättas, och i bostadsutskottet sades att utredningen skulle ske förutsättningslöst.

Detta måste rimligtvis betyda att man inte bestämmer sig från början utan att utredningen prövar olika alternativ och att berörda parter, dvs. kommunerna och deras invånare, ges en reell möjlighet att påverka.

Till detta kan sägas att en ny länsindelning aldrig kan hålla i längden innan den täcker hela landet. Det blir som att bara lägga några pusselbitar i ett pussel som omfattar 100 bitar, med ständiga gränsproblem som följd.

När jag träffar medborgarna i Gullspång undrar de med all rätt varför Gullspångs kommun skall lyda under länsstyrelsen i Göteborg när Kungsbacka kommun även i fortsättningen skall ha sin länsstyrelse i Halmstad, trots att Kungsbacka i mångt och mycket kan betraktas som en förstad till Göteborg. Skaraborg har här behandlats styvmoderligt, men så inte Halland, där folkviljan har tillåtit slå igenom. Man kan undra varför.

Herr talman! Något verkligt inflytande från medborgarna i beslutsprocessen har inte funnits. Utredaren skrev till kommunstyrelserna i Skaraborgs län för ett år sedan att hans uppdrag inte kan tolkas på annat sätt än att Skaraborgs län skall vara med i det nya västsvenska länet, trots att 11 av länets 17 kommuner sagt nej. Och i dessa 11 kommuner bor en stor majoritet av länets invånare. Det gäller t.ex. Skövde, länets utan jämförelse största kommun, liksom Falköping och Mariestad.

I propositionen som vi nu behandlar står det mycket riktigt följande: ”I Skaraborgs län har flertalet kommuner varit negativa till att ingå i ett nytt västsvenskt storlän.” I utskottets betänkande beskrivs det så att bilden är ”mera splittrad och komplex” i Skaraborgs län än i övriga västsvenska län. Det är bara det att utredaren, regeringen och utskottets majoritet inte tar hänsyn till detta.

Utredaren säger t.ex.: ”De förslag jag här lägger har en mycket bred förankring.” Denna breda förankring gäller i varje fall inte kommunpolitikerna och medborgarna i Skaraborgs län, även om den partipolitiska processen enligt utredaren verkat i riktning mot att även Skaraborg bör ingå som en del i ett nytt län. Den gäller i varje fall inte de fullmäktigeförsamlingar som med stor majoritet eller enhälligt röstat nej till att ingå i storlänet.

Vad som inte framgår av utredningen om ett västsvenskt storlän är omfattningen av det samarbete som sker redan i dag över de gamla länsgränserna. På sjukvårdsområdet fungerar detta samarbete bra, efter vad jag kan förstå. Inom kultursektorn fattades banbrytande beslut i Västsverige när det t.ex. gällde att samverka inom den nya regionmusiken i stiftelsen Musik i Väst. Det är därför märkligt att den föreslagna försöksverksamheten inte skall omfatta kultursektorn. Västergötland är en enhet inom idrotten sedan många år. Turismen är ett annat exempel på samarbete över länsgränserna redan i dag. Men detta samarbete är frivilligt, och bygger inte i något fall på några beslut i Sveriges riksdag.

När utredningen var klar, innan propositionen skrevs, ställde Sten Svensson en fråga till inrikesministern om inte utredningen skulle skickas ut på remiss till berörda folkvalda församlingar. Svaret blev att det inte var nödvändigt, eftersom utredaren genom underhandssamtal med ett antal kommunalråd och andra företrädare för parterna kommit överens om vad som skulle gälla. Regeringen var än mindre intresserad av folkmeningen i stort, eftersom enskilda medborgare över huvud taget inte fått komma till tals. Någon folkomröstning kunde det inte bli tal om.

Därmed spreds också uppfattningen att frågan redan var avgjord, att alla beslut var fattade och att det inte var någon mening med att säga vad man tyckte. Detta är kanske det allra allvarligaste i situationen – att man inte avvaktar ens den formella beslutsprocessen. Människor upplever en

vanmakt i sitt förhållande till den här frågan, och kanske också till politiken i stort.

Regeringen har haft så bråttom med att skapa storlänet att den inte hinner med den demokratiska beslutsprocessen. I Skaraborg är det bara invånarna i Habo och Mullsjö som getts möjlighet att säga sin mening, och de har med stor majoritet röstat för att gå över till Jönköpings län.

Om riksdagen nu fattar beslut i enlighet med utskottets majoritet anser man samtidigt att det inte behövs några fler opinionsyttringar. Vi moderater kan inte acceptera detta, och det kan inte skaraborgarna heller. Vi kräver därför återremiss av ärendet till utskottet så att den demokratiska beslutsprocessen får tid att arbeta och så att landstinget ges möjlighet att ta ställning till förslaget om en folkomröstning. På några veckor har mellan 8 000 och 9 000 skaraborgare skrivit på listor med krav på en folkomröstning. Varje dag tillkommer ytterligare många hundra namn. Snart har vi 12 000–14 000 namnunderskrifter.

Utredningen har föreslagit lokalisering av olika länsorgan som finns med i bilaga 1, som är fogad till betänkandet. Det är betecknande att inget organ av större strategisk betydelse placeras i nuvarande Skaraborgs län.

Så sent som i går offentliggjordes att Riksskatteverket föreslår att skattemyndighetens ledningsfunktion inte förläggs till Mariestad, som utredaren och utredningen föreslog, utan till Göteborg. Jag såg att socialdemokraterna i vårt län omedelbart gav ut ett pressmeddelande där de krävde att så snart som möjligt få träffa Riksskatteverkets generaldirektör för att diskutera frågan. Nu har socialdemokraterna och övriga ledamöter i kammaren här en möjlighet att i lugn och ro diskutera frågan med generaldirektören Anita Steen, och gå med på en återremiss. Sedan kan vi ta det den rätta vägen: Först information och diskussion, och sedan beslut. Inte tvärtom.

Regeringen föreslår att en sammanläggning av länsstyrelserna skall ge en besparing på 60 miljoner kronor, men utredaren har bara kunnat redovisa en besparing på 20 miljoner kronor. Resterande 40 miljoner kronor kommer att redovisas först långt efter det att riksdagen har fattat sitt beslut. Vad det kommer att innebära för de lokaliseringar vi kan läsa om i betänkandet i dag vet vi inte – bara att ingenting är säkert. Ett viktigt skäl till storlänet är ju rationaliseringar och besparingar.

Skaraborg kommer knappast att bli vinnare i kampen om olika myndigheter och arbetstillfällen. Det är därför Ronny Svensson, Sveriges mest kände och erkände forskare i regionala frågor, verksam vid Mälardalshögskolan, dömer ut hela projektet. Historiska exempel visar, säger han, att oförankrade stora förändringar slår tillbaka. Misstron mot politiker breder ut sig när folk upptäcker att besluten hamnar långt ifrån dem – allt detta enligt Ronny Svensson.

Herr talman! Jag yrkar på återremiss av ärendet till utskottet så att den demokratiska processen kan genomföras med en folkomröstning. I andra hand yrkar jag i enlighet med Stig Grauers avslagsyrkande, med bifall till reservation nr 1 som är fogad till betänkandet.

I detta anförande instämde Sten Svensson (m).

Anf. 91 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Lars Hjertén pratar om det befintliga samarbetet – det som man redan har i dag. Det är faktiskt just det som är en av orsakerna till att man har ett bra samarbete i dag, och det är detta som man skall bygga på i det nya storlänet. Den orationella indelningen vi har i dag är det som gör att vi går vidare ifrån ett bra samarbete till ett nytt storlän.

Jag tycker att det finns en inkonsekvens i Moderaternas agerande. De säger att det inte skall göras någon länsindelning eller något storlän om inte hela landet tas med. Men om jag minns rätt var Moderaterna positiva när vi diskuterade Skåne för ett år sedan. Då gällde det ju inte heller hela landet! Nu har vi en försöksverksamhet i Skåne, och kommer att få det i Västsverige. Är inte det bra? Sedan kan vi se konsekvenserna och kanske gå in och göra en förändring i länsindelningen senare för resten av landet.

Jag anser att vi diskuterade den demokratiska förankringen färdigt före frågestunden. Det finns alla möjligheter, och jag tycker att detta har klarats av på ett bra sätt i och med utredningen och remissarbetet.

Anf. 92 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag sade, och det hörde förmodligen också Marianne Carlström, att vi i dag har ett samarbete på frivillig grund som fungerar väl. Man väljer områden där man vill samarbeta. Det är en väldig skillnad på det och att tvingas in i en verksamhet, ett område och ett samarbete som väldigt många människor och politiker inte önskar. Man tvingas alltså in i ett samarbete mot sin vilja, till skillnad från i ett frivilligt samarbete.

Vi diskuterar inte Skåne nu, utan Västsverige. Det kan inte ha undgått någon, inte ens Marianne Carlström, att det är ett antal gränsjusteringar som diskuteras. Det gäller t.ex. Åmål, Gullspång, Habo och Mullsjö. Habo och Mullsjö har redan fått tillstånd att gå över till ett annat län. Om man skall fortsätta med en ny länsindelning innebär det att det blir ständiga gränsjusteringar om man inte tittar på hela landet som en helhet.

Anf. 93 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Vi diskuterar en mycket viktig fråga för oss i Skaraborg i Västsverige. Det är inte på något sätt en ny fråga, utan den har debatterats i många olika omgångar. Många olika utredningar ligger till grund för den. De senaste är den birgerssonska utredningen, Västsverigeutredningen och Regionberedningen m.fl. De politiska partierna och kommunerna har verkligen debatterat och diskuterat de här frågorna. Jan-Åke Björklund, som tillsatts av regeringen har haft överläggningar med samtliga kommuner och landsting och även med de politiska partierna hemma i Skaraborg.

När jag var ny i riksdagen var jag ersättare i bostadsutskottet. Utskottet gjorde då en studieresa till Skåne, där vi träffade landshövdingen som då var Anita Bråkenhielm. Hon beskrev situationen i sitt län. Jag minns att hon lade på 14 olika kartor – alla verksamheterna som fanns i hennes län hade olika gränser. Jag minns också att hon lyfte fram det här med att länets gränser inte var så viktiga, därför att det var så mycket annat som hade förändrats över tiden.

Vi som bor i Skaraborg är skaraborgare och kommer alltid att vara det även om vi inte kommer att uppkalla länet efter Skaraborg. Skaraborg är en viktig region, och kommer att vara det i länet som kommer att bildas.

Det pågår ständigt förändringar, oavsett om vi ändrar länsgränser eller inte. Skogsvårdsstyrelsen, Lantmäteriverket, åklagarmyndigheten, polisverksamheten och kanske snart tingsrätterna är bara delar av verksamheter som har förändrats eller som håller på att förändra sin styrning eller sin lokalisering. Egentligen har vi redan kanske fränhänt oss möjligheten att påverka lokaliseringar av olika slag.

Väldigt ofta försöker man skylla alla de här förändringarna på den nya länsindelningen och på den påverkan som den får i regionen.

Samarbete är viktigt. Ett samarbete har bedrivits i många år i regionen. Landstinget i Västra Sverige bedriver sedan länge ett samarbete genom Kommunalförbundet Västra Götaland, där man indirekt reglerar läns- och regionsjukvården. Vidare finns det verksamheter som exempelvis West Sweden, Musik i Väst och turistbolag. Även inom det kulturella området samarbetar vi i Västsverige.

Många av de här organen är slutna organ utan insyn från medborgarnas sida. Vi i Centerpartiet tycker att det är oerhört viktigt att genom direkta val ha personer som man valt och som är med och påverkar utvecklingen och styrningen i sådan här verksamhet. Skaraborg är dessutom ett västsvenskt centrum för jordbruks- och livsmedelsnäringen. Det betyder oerhört mycket för hela regionen. Här har man också under lång tid bedrivit ett samarbete utöver länsgränserna, bl.a. genom Agro Väst. Vi ser det här som en bättre möjlighet för oss att hävda oss och att även i fortsättningen vara ett centrum i Västsverige just för jordbruks- och livsmedelsnäringen. Därför tycker vi att det är viktigt att vara med i Västra Götalands län.

Namnfrågan har också varit uppe. När jag läste propositionen då den kom var min första reaktion att namnet Västergötlands län lät vackert. Men jag vet också om att de som jobbat med frågan har föreslagit att länet skall heta Västra Götalands län, ett förslag som jag stöder och yrkar bifall till.

Vi i Centerpartiet säger alltså ja till ett storlän med regionfullmäktige, medan Moderaterna i Skaraborg säger nej till ett nytt län med regionfullmäktige. Det är egentligen detta som frågan handlar om.

Det är oerhört viktigt att den överenskommelse som träffats i Väststyrelsen om hur de olika verksamheter som berör det nya länet skall vara lokaliserade verkligen fullföljs. Detta tycker vi är mycket viktigt. Vi i Centerpartiet tycker att det är bättre att vara med och påverka utvecklingen i det nya länet än att sitta vid sidan av och låta andra bestämma över verksamheter som kommer och över verksamheter som har stor betydelse för vår region. Sedan länge har vi i vårt valprogram i hemlandet med att Skaraborg aktivt skall delta i ett utvecklat västsvenskt samarbete i syfte att decentralisera statligt beslutsfattande och stärka en regional utveckling. Jag vet att i det här står det inte att vi vill föra samman regionerna till ett storlän – ibland får man ju ge efter för en del saker. Vi anser, som sagt, att det är bra mycket bättre att vara med och påverka än att stå vid sidan av.

Lars Hjertén tog upp många frågor om att skaraborgarna inte fått vara med i processen. Vi i Centerpartiet har i alla fall debatterat frågan vid

stämmor. Vi har varit ute i länets olika kommuner. Genom exempelvis kommunorganisationer har vi bjudit in till informationsträffar. Vårt folk har då fått möjlighet att verkligen vara med och framföra sina synpunkter. Jag minns att vi riksdagsledamöter var inbjudna av de sex västligaste kommunerna i Skaraborg. Man talade om hur viktigt det är att vara med från början i storlänet. Bl.a. två moderata kommunalråd var varma förespråkare för storlänet. Man sade klart och tydligt att även om de andra elva kommunerna inte ville ingå i storlänet, så vill de sex kommunerna göra det.

Att splittra Skaraborg och låta bara en del av Skaraborg, ingå i det nya länet anser vi inte är bra. Jag yrkar således bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 94 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag tror, precis som Birgitta Carlsson, på Skaraborg, och jag känner mig som skaraborgare – och kommer att göra det också i fortsättningen, även om jag inte får kalla mig skaraborgare. Jag kommer i stället att kalla mig för en östravästragötalandsbo, om jag skall följa propositionen och utskottets betänkande.

Alla partier har naturligtvis diskuterat frågan i den interna demokrati som vi sysslar med. Det gäller lokalt, regionalt och centralt. I varje fall har vi bland våra politiker i Skaraborgs län en mycket stor majoritet som inte vill vara med i storlänet. Om man studerar antalet personer som varit engagerade i den här debatten, finner man att det rör sig om väldigt många moderater. Det är klart att det finns en och annan som vill ingå i storlänet, men jag skulle tippa att 90 % inte vill det. Då får man följa det. Dessutom råder det inget tvivel om att en stor majoritet av invånarna i vårt län inte vill vara med.

Vi representerar ju inte oss själva, utan vi representerar våra väljare. ”All offentlig makt utgår från folket” står det ju i den viktigaste paragrafen i grundlagen. Folket, medborgarna, är våra väljare. Det är deras intressen som vi försöker företräda i debatten om den här frågan.

Anf. 95 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Alla vet om att Moderaterna inte vill ha något landsting. Vad det handlar om här är egentligen att man inte vill ha ett regionparlament. Många moderater har sagt att de inte är främmande inför ett storlän, utan vad det handlar om är att man vill ha styret på bara två ställen, i kommunen och i riksdagen.

Lars Hjertén talade tidigare om beslut långt från väljarna. Jag kan inte tycka att besluten hamnar så mycket längre bort från väljarna om det finns ett direktvalt parlament som beslutar om den verksamhet som berör människorna i regionen. Jag tycker att det är fel att besluten fattas här i Stockholm.

Jag vidhåller alltså att det är viktigt för länet att ha ett regionparlament som är direktvalt och som får möjligheter att styra den verksamhet som berör regionens invånare.

Anf. 96 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Om man skall välja ett regionparlament som representerar en och en halv miljon invånare blir det inte särskilt många som företär oss från Skaraborg. Det blir i varje fall betydligt färre än i dag. Man skall inte medvetet minska det demokratiska inflytandet, vilket blir fallet om riksdagen antar propositionen.

Anf. 97 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag är medveten om att det inte blir så många från Skaraborg i parlamentet. Men både i kommuner och i landsting finns det i dag åtskilligt fler som är förtroendevalda än som är enbart parlamentsledamöter; detta genom de olika organ ute i de olika delarna av regionen som bara kommer att få styrelser – eller nämnder, eller vad det nu blir för namn. Det kommer alltså att vara bra många fler politiker än de som är enbart ledamöter i parlamentet.

Anf. 98 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Birgitta Carlsson visade här upp en skrift och nämnde att man i Centern var för ett ökat samarbete. Men det står inget där om att ingå i ett storlän. Man får ge efter ibland, sade Birgitta Carlsson. Såvitt jag förstår är detta en kompromiss för Centern.

Med anledning av vad Eskil Erlandsson tidigare nämnde här måste väl, om jag uppfattat detta rätt, Utvärderingskommittén ha större möjligheter att föreslå ändringar i fråga om både länsgräns och förvaltningsorganisation. Är det rätt uppfattat att detta är Centerns åsikt?

Anf. 99 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! När en försöksverksamhet bedrivs skall det självfallet finnas möjligheter att göra en utvärdering, en justering och förändringar så att det hela stämmer överens med den verksamhet som skall bedrivas för invånarna i regionen. Detta är viktigt.

Jag sade att man fick ge avkall på saker. Men väldigt mycket av den verksamhet som vi i Skaraborg är beroende av är mycket mera avhängigt den region som Göteborgsregionen utgör vad gäller exempelvis kommunikationer. Vi tycker att det är bra att vara med från början i detta och att kunna få del av de resurser som ändå delas ut i de här sammanhangen.

Jag håller med Per Lager om att det är viktigt att kunna göra en utvärdering och att göra eventuella förändringar.

Anf. 100 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Centerpartiet har den inställningen. Därmed känns det säkert litet tryggare när försöksverksamheten väl går i gång. Här skall det alltså gå att ändra på sådant som blivit fel.

Det här med att vara med från början framstår, tycker jag, som en klyscha från EU-debatten. Där hade inte Centern den inställningen, om jag nu minns rätt. Eller kanske hade ni den inställningen.

Anf. 101 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller EU-medlemskapet var vi inte med från början, men vi röstade ja i folkomröstningen om EU. EU hör ju inte rik-

Anf. 102 EVA ERIKSSON (fp):

Herr talman! Stig Grauers gjorde tidigare här en inledning av historisk karaktär, så jag skall inte ägna mig åt det. Men det är ändå en viktig bild att ha med sig när vi diskuterar det framtida storlänet Västra Götaland.

Jag skall medge att jag har varit oerhört tveksam till att ha ett storlän, att slå ihop länen i västra Sverige, att bilda ett stort län där kommuner och offentliga organisationer skall samverka. Men det har inte gjort att jag har lämnat frågan helt oberörd och sagt: Nej, det här blir alldeles fel. I stället har jag under alla dessa år, egentligen ända sedan 1992 när den västsvenska utredningen presenterade sitt förslag, haft tillfälle att analysera och föra många debatter och diskussioner, såväl inom partiet som utom partiet och i de politiska organisationer där jag är med som folkvald.

När man funderar vidare och analyserar ser man inte bara nackdelarna utan också fördelarna med ett län som Västsverige. För Skaraborg är det detta som är riktigt i den framtid som vi står inför och med den förändring som vi kommer att möta i västra Sverige, i den konkurrens som vi kommer att ha med andra stora regioner i Sverige, i Europa och också i världen när det gäller utveckling och tillväxt.

När jag tänker tillbaka på min tid i Skaraborg både som kommunpolitiker och som landstingspolitiker och funderar över hur vi har hanterat dessa frågor kommer jag att tänka på de olika diskussioner som vi har haft. De har varit otaliga, och vi har vid otaliga tillfällen beslutat om olika arrangemang, både kortsiktiga och långsiktiga, för att lösa frågor som är gemensamma för de västsvenska länen. Det har rört sig om sjukvårdsfrågor, arbetsmarknadsfrågor, kommunikationsfrågor och under de senaste åren miljöpolitiska frågor. Hur skall vi gemensamt klara detta i regionen där man har ungefär samma problem som berör invånarna? Då har det bara varit möjligt för oss att göra en sak, nämligen att välja indirekta politiska organ. Och det är inte ett demokratiskt val, tycker jag.

Herr talman! Nu kan vi i Skaraborgs län, i Älvsborgs län, i Göteborgs och Bohus län och i Dalsland lämna den perioden. Vi kan övergå till att hitta ett demokratiskt system med direktval till ett regionfullmäktige där medborgarna får möjlighet att välja sina representanter och direkt utkräva ansvar. För mig som länge har jobbat med dessa frågor och analyserat dem är detta en seger för demokratin i stället för – som Lars Hjertén uttryckte det – odemokratiskt att inte ha gjort en förankring hos medborgarna.

Nu organiserar vi oss politiskt i det nya västsvenska länet. Det blir då en tydlighet där medborgarna kan utkräva av oss som folkvalda representanter det som de har rätt till. Jag är övertygad om att detta kommer att skapa tilltro till politikerna som handhar frågor som är viktiga för medborgarna i de län som nu skall bli ett län. Det gäller arbetsmarknadsfrågor, näringslivsfrågor, sjukvårdsfrågor och inte minst de stora miljöpolitiska frågor som vi skall ta oss an i framtiden.

Det här har lett till att man bildat Väststyrelsen för att kunna arbeta fram en organisation för hur man kan tänka sig att det hela skall kunna se ut. Per Lager, tacka för det, att detta inte är en jämställd församling! Den är ju indirekt vald. Medborgarna har inte fått säga vad de tycker. Det här

*länsindelningen i
västsverige m.m.*

är ett organ som man har bildat för att kunna gå vidare och se till att det blir ett direkt val. Då tror jag att medborgarna i västra Sverige kommer att välja ett jämställt organ.

Vad är det för fel med att flytta uppgifter från Stockholm till regionfullmäktige? Att fatta beslut på rätt nivå nära medborgarna måste väl vara en demokratisk utveckling liksom att få möjlighet att påverka vid fördelning av regionala medel, vid upprättande av trafikpolitiken i området, vid fördelning av kulturstöd på den regionala nivån, vid fördelning av EU:s strukturfonder, vid planering och organisering av den högre utbildningen. Är det något fel på att slå vakt om de högskolor som finns i hela regionen? Skövde högskola kommer nu att få vara kvar där den är och den kommer också att kunna utvecklas. Detta kan ingen annan åstadkomma än de representanter som blir valda direkt av medborgarna till att vara med i regionfullmäktige. Det kan heller ingen annan göra än de kommunpolitiker som finns i kommunerna i detta län. Det kommer att krävas oerhört mycket av kommunpolitikerna, och det är bra. Man lyfter kommunernas roll i den demokratiska processen. Det är kommunpolitikerna som blir viktiga aktörer i det framtida Västsverige.

Jag kan inte riktigt förstå varför Moderaterna säger nej till att flytta fler beslut från en högre nivå till en lokal nivå. Subsidiaritetsprincipen är ändå någonting som Moderaterna tycker är bra, enligt vad jag tidigare har uppfattat.

Jag är helt övertygad om att Västsverige kan bli en stark region. Vi har redan i dag Hässle, Ericsson, Volvo, Saab, Nordens enda oceanhamn, bra utbildning och relativt goda kommunikationer som vi nu gemensamt kan utveckla. Vi har vidare de bästa agrara förutsättningarna. Vi har ett Skaraborg med kunskap och kompetens inom jordbruk och livsmedelsproduktion.

Med hjälp av oss alla skaraborgare med framtidstro och engagemang skulle Skara kunna bli en arena, en forskningsbas med SLU som centrum för livsmedelsnäringen och jordbrukspolitiken i Europa. Vi skall förändra jordbrukspolitiken. CAP skall bli någonting nytt. Detta skulle Skara kunna utgöra basen för. Men då gäller det naturligtvis att vi här i riksdagen tillsammans agerar för det. Vid Carrefourkontoret i Skara kan vi bygga nätverk ut i Europas regioner. Vi har kunskap och kompetens som vi kan ge till Göteborg. Göteborgarna kommer att ha svårt att hävda sig i dessa frågor, eftersom de inte har den kunskap och kompetens som vi i Skaraborg har. Vi kommer att vinna på att vara delaktiga i den här regionen.

Herr talman! Det nya länet kommer också att vara en viktig del av Sveriges framtida utveckling. Den starka befolkningskoncentrationen i Göteborgsområdet och likaledes den stora arbetsmarknaden i regionen leder till att man, i likhet med vad som görs i propositionen, också kan tala om att Göteborgsområdet befinner sig i navet. Men inte ens ett nav kan fungera isolerat. Det är viktigt att hela hjulskivan ut till yttersta gräns är en fungerande enhet. Därför måste man vara uppmärksam på att det finns s.k. svaga områden. Det rör sig om områden där befolkningsgleshet och avsaknad av en stark arbetsmarknad är hämmande på många sätt. Det finns sådana områden även i den här regionen, precis som det finns på alla andra ställen i Sverige.

För oss som kommer från den delen av det nya länet är det viktigt att man uppmärksammar att det i de sydöstra delarna av Skaraborg – kommunerna Tidaholm, Tibro, Karlsborg och Gullspång – finns problem och påfrestningar när det gäller arbetsmarknadspolitiska frågor, t.ex. industri-nedgång, neddragning av statlig verksamhet som har varit anknuten till dessa områden.

Det finns också en känning av glesbygdsproblem, och på vissa områden finns en mycket svag arbetsmarknad. Alla dessa fyra kommuner har bekymmer när det gäller befolkningsutveckling och arbetsmarknad. Därför måste vi gemensamt agera för att man är konstruktiv och för att man tydligt utmärker de svaga ytterområdena så att det fortfarande går att leva i de glesa delarna av ett län. En landsbygdsutveckling är nödvändig, och jag menar att vi har förutsättningar för det. Vi i Skaraborg, där vi har glesbygdsområdena, har en kompetens inom det området som vi också kan lära storstadsregionen Göteborg.

Statsmakterna har hand om inkråmet. Även om det nu skall hanteras av den nya länsenheten, har man ändå från statsmakternas sida ett ansvar för att det sker en harmonisk utveckling i hela Sverige. Därför är det viktigt att man har en uppföljning. Regeringen bör regelbundet till riksdagen rapportera in och följa utvecklingen i det största försökslänet, som det här nu kommer att bli. Jag tycker att det är viktigt att understryka att man skall följa detta. Det är också viktigt att man ger information och att man konstruktivt arbetar med att den här delen av Sverige skall utvecklas lika väl som hela Sverige.

När det gäller utredningen och utredarens arbete i länet, har det framkommit i debatten att informationen inte har varit tillräcklig och att man inte har förankrat det här. Det skulle ha fattats ett beslut över huvudet på folk. Jag upplever det inte så. Utredarna har varit runt i hela länet och träffat kommuner, fullmäktige och andra offentliga organisationer. De har samtalat och svarat på de krångliga frågor de har fått. Jag tycker att det har funnits tillfälle att påverka det här.

Jag skulle till slut, herr talman, vilja ge ett exempel på detta. Jag vill inte framhäva försäkringskassans styrelse eller mig själv på något sätt, utan mer tala om hur man som politiker i ett län aktivt kan delta i processer som pågår. Det gäller försäkringskassans sammanslagning i den här regionen. Det är en stor organisation. Den hanterar 40 miljarder kronor och har nära 915 miljoner i administrativa kostnader. Detta kommer nu att fördelas i det här länet, och en stor del av verksamheten kommer att ligga i Lidköping. Om inte vi politiker i försäkringskassans styrelse som värnar om Skaraborg i den här regionen aktivt hade arbetat med detta, är jag inte så säker på att vi hade fått denna etablering i Skaraborg. Det här är viktigt för arbetsmarknaden. Det är viktigt för medborgarna att känna att Skaraborg också har betydelse i utvecklingen av det nya länet.

Här arbetar man nu aktivt tillsammans med alla partierna i hela västra Götaland. Man arbetar tillsammans med de försäkringskassor som finns. Vi gör detta utifrån att medborgarna i det västsvenska länet skall få en god service. Det är det perspektivet som alltid står i centrum. Det känns oerhört skönt för mig som har varit tveksam till detta att kunna säga att jag nu deltar aktivt som folkvald politiker i arbetet med att skapa en organisation i Västsverige som är till för medborgarna och för att medborgarna skall få bästa tänkbara service.

Därmed, herr talman, skulle jag vilja avsluta mitt anförande och yrka bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande 13. Men jag skulle också vilja ställa en fråga till Lars Hjertén. Varför är det bättre med kommunalförbund än med direktvalda politiska församlingar? Om man skall fortsätta med det frivilliga arbete Lars Hjertén pekar på som viktigt, innebär det att man kommer att få ha indirekt valda organ. För mig framstår det som odemokratiskt. Resultatet kan också bli att man kommer att bilda en massa bolagsformer mellan kommuner och andra sjukvårdshuvudmän för att klara servicen till medborgarna i framtiden. Jag är helt övertygad om att medborgarna i Skaraborg kommer att hylla att de får gå till valurnorna och själva bestämma vilka politiker som skall sitta i de folkvalda organen. Då kan de utkräva ansvar. Det kan de aldrig göra i ett indirekt valt organ.

Anf. 103 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa några korta frågor till Eva Eriksson, men först vill jag bara konstatera att Miljöpartiet självklart står bakom direktval till regionfullmäktige. Det har vi gjort sedan lång tid tillbaka. Vad det här gäller, är ju att man utvidgar gränserna. Det blir ett för stort län. Det blir för stort, helt enkelt. Det blir för långt mellan beslutsfattarna och dem de gäller. Då funkar inte längre det här med direktvalda fullmäktige.

Det här att man inte har ansvar när det gäller könsfördelning i indirekta val var ju rätt märkligt. Finns det inga ansvariga som tillsätter de här personerna i Väststyrelsens undergrupper och i Väststyrelsen? Det måste ju finnas någon policy. Vad säger de kvinnor som finns med? De är inte många, säger Eva Eriksson nu, och det är just det jag menar. Man kan inte säga att det här är ett indirekt val, och därför blir det på det här viset. Det saknas ju ansvar någonstans. Någon borde ha tagit ansvar för det här.

Eva Eriksson ser storlänet som ett företag, som jag ser det. Det gäller att konkurrera, att vara galant utåt, att kunna vinna fördelar och att växa. Hon ser inte det här som en social hemvist för människor i första hand.

Hon gör t.o.m. liknelsen med ett nav. Då ser jag genast ett nav som man smörjer, Göteborg. Sedan har vi ekrar ut till en förslitningsyta som vi kallar för däck. Det skulle då vara ytterområdena, som egentligen bara får skräp av det hela. Den liknelsen var inte så bra, Eva Eriksson.

Sedan kommer jag in på min sista fråga. Den gäller de här förhoppningarna som Eva Eriksson har. Om de inte blir uppfyllda, ställer Folkpartiet då upp på att en sådan här utvärderingskommitté får de befogenheter som behövs för att föreslå förändringar och återställanden?

Anf. 104 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med det sista Per Lager sade. Naturligtvis skall man hela tiden förändra en organisation om den inte fungerar. Jag ser Västsverige som en social hemvist. Jag förstår inte hur Per Lager kan tolka det jag säger som att jag vill göra det till ett företag. Jag sade att ett nav inte kan fungera isolerat. Det är omöjligt. Man behöver alla delar för att det skall kunna fungera. Jag fastslår än en gång att det finns all anledning att uppmärksamma de områden runt Storstadsgöteborg där det finns

oerhört mycket kunskap och erfarenheter som inte göteborgarna har, men som vi skall delge dem. Jag är övertygad om att göteborgarna i fullmäktige-församlingen många gånger kommer att få böja på nacken.

Sedan gäller det indirekta val. Per Lager säger: Vi är naturligtvis för att man skall ha ett direktvalt parlament. Det är jättebra. Men om man inte skall ha Västsverige och ett regionfullmäktige så kommer ju samarbetet att fortsätta, för det behövs. Vi behöver ha ett samarbete för att kunna ge medborgarna service. Vi behöver det för att klara sjukvård, miljöpolitiska frågor, kommunikationer och annat. Men då kommer det att ske i icke direktvalda församlingar. Det kommer att vara några få som har blivit valda i de direkta församlingarna som kommer att utse representanter. Det kommer också att ske i korridorerna mellan kommunalråd på de olika ställena. De kommer att bestämma vem som skall sitta här eller där. Det vill inte jag vara med om. Jag vill ha en organisation där man har ett direkt valt parlament eller fullmäktige i den västsvenska regionen, och där man också har enheter som jobbar med de olika frågorna.

Prot. 1996/97:103

15 maj

*Länsindelningen i
Västsverige m.m.*

Anf. 105 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Det hjälper inte, Eva Eriksson, att med ord försäkra ytterområdena att man skall se till att hjälpa dem på något sätt. Jag vet att Eva Eriksson använde uttrycket "svaga". Det vill inte jag göra. Jag bor själv i ett av ytterområdena, och vad vi känner där är att vi har självtillit. Om vi inte har det, försöker vi tillkämpa oss det. Det får vi inte av en storstad eller av något nav någonstans. Om man respekterade ytterområdena, skulle man från början ge dem rätt att i folkomröstning säga om de vill vara med i den här karusellen eller inte.

Anf. 106 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag preciserade vad jag menade med svaga ytterområden. Det är de områden i sydöstra Skaraborg som faktiskt har stora problem – hög arbetslöshet, problem med avfolkning och annat. Det är då viktigt att se till att dessa kommuner får det som de behöver. Jag talade också om att staten också i fortsättningen måste ha ett ansvar för att avsätta medel och annat för detta.

Jag försökte också att måla upp Skara som ett oerhört starkt centrum i denna region, därför att jag kan peka på den kompetens som vi har möjlighet att ge där. Vi har en grundmurad kompetens när det gäller jordbruks- och livsmedelsnäringens utveckling, som är en framtidsnäring där vi kan satsa på forskning och utveckling. Vi kan erbjuda, inte bara denna region utan hela Sverige och hela Europa, kompetens och kunskap om hur vi skall kunna få ett miljövänligt jordbruk i framtiden.

Jag är övertygad om att i det område som Per Lager bor kan också starka sidor presenteras som kan delges länet, vilket då kommer att bli ett län som har en framtid. Då kommer vi också att kunna ge medborgarna i Västsverige den framtidstro och det engagemang som behövs för att kunna leva och bo där och faktiskt också kunna etablera sig och utveckla näringslivet. Det är viktigt att kunna skaffa fler jobb i det här området, och då gäller det att ha tilltro till framtiden.

Anf. 107 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Först skall jag svara på frågan om detta med kommunalförbund är dåligt, som tydligen Eva Eriksson ville låta påskina. Jag tror att det är ganska bra med kommunalförbund, därför att dem går man in i frivilligt mellan olika kommuner. Man kan också välja att samarbeta över länsgränser. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi i min hemkommun Tidaholm inte stänger gränserna till t.ex. Jönköpings län. Kommunalförbund är inte alls detsamma som bolag, som Eva Eriksson var inne på.

Eva Eriksson hade ändå en positiv ansats. Hon sade att hon har varit osäker i den här frågan ända tills nu, om jag uppfattade det rätt. Vi sitter ju i samma kommunfullmäktige, där vi har röstat nej till storlänet. Jag vill minnas att det skedde med acklamation. Det var alltså ett enhälligt beslut i vårt kommunfullmäktige. Likaså har Birgitta Carlsson tidigare röstat nej i Skövde kommun, där hon håller i ordförandeklubban. Birgitta Carlsson sade att hon ändrade uppfattning när partiet i distriktsstyrelsen hade gjort det.

Anf. 108 TREDJE VICE TALMANNEN:

Nu gäller repliken Eva Eriksson.

Anf. 109 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Eva Eriksson om hon har ändrat uppfattning i denna fråga, eftersom hon hade en annan uppfattning från början. Vad var det egentligen som gjorde att Eva Eriksson ändrade uppfattning i frågan?

Till sist detta med ytterområden. Det är ju ändå en väldig skillnad på att ha 30 mil till centralorten i stället för 5 mil, som man har i dag. Jag tror inte att det är lättare att se till problemen i ett ytterområde om man har så stora avstånd som man i vissa fall kommer att få i det nya storlänet.

Anf. 110 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag är inte vidare förtjust i kommunalförbund. Jag tror att det är mycket bättre med direktvalda organ. Men jag tycker inte att vi för vår del skall stänga dörren till Jönköping när det gäller annan samverkan. Men om jag i Västsverige skall välja mellan att fortsätta med det frivilliga samarbetet med kommunalförbund, där man också funderar på att bilda olika bolagsformer etc., och på ett demokratiskt valt organ, så väljer jag ett demokratiskt valt organ. Jag tror att det ger medborgarna större möjligheter att påverka och få mer insyn. Jag tror också att tilltron till politikerna ökar på det sättet.

Lars frågade mig också om när jag ändrade uppfattning. Under alla de år som jag har arbetat med denna fråga – detta redovisade jag i min inledning – tror jag att det framför allt var när jag som ordförande i försäkringskassan insåg hur viktigt det var att jag som förtroendevald, som hade fått möjligheter att leda socialförsäkringen i Skaraborg, hade möjlighet att ta initiativet till att forma framtiden. Jag kände att det var det förtroende jag hade, att jag var tvungen att vara med i detta och att jag inte kunde stå vid sidan om och bara säga nej. Det har också gjort att jag har lärt mig oerhört mycket om vilka möjligheter vi har att vara med och utveckla det västsvenska länet. Jag har också deltagit aktivt i många diskussioner när det gäller jordbrukets och SLU:s framtid liksom när det

gäller hushållningssällskapet och det carrefourkontor som vi bildade i Skara för att kunna ha mer kontakter med EU. Jag känner att vi har en oerhört stor kompetens att erbjuda detta län, och det var nog det som gjorde att jag ändrade mig.

Prot. 1996/97:103

15 maj

*länsindelningen i
västsverige m.m.*

Anf. 111 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för det beskedet.

Vad jag ändå tycker mig höra när jag lyssnar till majoriteten här, oavsett vem det är som talar, är att man hela tiden diskuterar politikernas makt, hur den skall vara organiserad och att detta skall passa som handen i handsken för oss som engagerar oss mer eller mindre på heltid i politiken. Men det gör ju inte folk i allmänhet. Det finns i dag ett större avstånd mellan politiker och allmänhet än vad jag någon gång tidigare har upplevt i mitt politiska liv. Detta menar jag att ni från majoritetens sida inte lyssnar till när ni säger nej till en folkomröstning och förmodligen också säger nej till en återremiss. Detta tror jag kommer att drabba oss alla framöver.

Anf. 112 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Ja, Lars, det är en fråga som är oerhört viktig. Vi folkvalda politiker som är valda fram till nästa val har en oerhört stor uppgift att informera om vad det är för service som storlänet nu kommer att ge invånarna och medborgarna i det stora länet. Vår uppgift som folkvalda är ju också att opinionsbilda och att ge kunskap och kompetens samt finna olika arenor för att diskutera detta.

Jag har som ordförande i försäkringskassan tagit initiativ till att alla medborgare i det framtida västsvenska länet, om vi nu fattar beslut om det i dag, kommer att få information om vad detta kommer att innebära. Jag tror att det vore bra om politikerna i de beslutande församlingarna i de västsvenska länen tog initiativ till att träffa medborgarna för att diskutera frågan i framtiden.

Anf. 113 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Eva Eriksson har redogjort för den process som inleddes med ett avståndstagande från storlänet som sedan slutade med att hon fann att det tillfredsställde hennes önskemål och synpunkter på politiken.

För mig har det funnits två krav på den lokala offentliga verksamheten. Det ena är att den skall vara långsiktig, och det andra är att den skall tillgodose en modern tids krav på föränderlighet. Studerar man då de olika regioner som finns ute i Europa, noterar man att det finns regioner med och utan lagstiftande uppgifter. Det finns regioner med och utan beskattningsrätt. Det finns regioner med och utan gränsöverskridande samverkan. Och det finns regioner som fungerar i geografisk förening och utan geografisk förening. Jag menar att långsiktigheten och föränderligheten, ställt i relation till de olika former av regioner som finns, måste vägas in.

När det gäller landstingssidan har min erfarenhet av nu 27 år i landstinget sagt mig att de villkor som gällde när jag kom in i landstinget i början på 70-talet har förändrats så fundamentalt att vi måste stöpa om hela den stora sjukvårdsverksamheten. Vi föreslår i stället att ansvaret för

sjukvårdsverksamheten skall ligga på kommunal nivå för att den skall ligga så nära patienterna som möjligt. Vi betraktar alltså landstinget som en föränderlig institution, precis som vi kan tänka oss när det gäller institutioner av annat slag, t.ex. kommunalförbund och i vissa fall också bolag.

Jag vill nu ställa frågan: Vilken plats har dessa fundamentala synpunkter haft för Eva Erikssons ställningstagande i den process som hon så tydligt beskrev?

Anf. 114 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Stig Grauers och jag har nog litet olika uppfattningar om de olika beskattningsnivåerna. Vi har ju från Folkpartiets sida inte haft någon annan uppfattning än att det skall vara tre beskattningsnivåer. Det har naturligtvis också varit utgångspunkten för mig när jag har gjort mitt ställningstagande.

Jag tror också att det är bra att ha olika regioner och att regionerna byggs utifrån de förutsättningar som finns. Jag redovisade också i mitt anförande den styrka som jag upplever att den västsvenska regionen har i förhållande till de regioner som jag kan se i dag.

Anf. 115 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Ja, det är absolut så att Eva Eriksson och jag har olika synpunkter på just beskattningsnivåerna, och det kan ju vara intressant att fastlägga här i dag. Men det viktiga är väl egentligen hur Eva Eriksson ställer sin uppfattning om regional beskattningsnivå mot kravet på långsiktighet och mot kravet på föränderlighet av den offentliga lokala verksamheten.

Anf. 116 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt vad Stig Grauers menar. Är det så att han undrar om jag tycker att det är bra med tre beskattningsnivåer? Jag tycker att det är bra att man tar upp skatt på den regionala nivån. Jag tycker att det är där man skall finansiera t.ex. sjukvården. Stig Grauers tycker att det är bättre att man finansierar sjukvården genom ett annat försäkringssystem. Jag står fast vid att det är dessa utgångspunkter jag har. Det är möjligt att jag inte förstår Stig Grauers fråga riktigt. Det är jag ledsen för i så fall. Han får väl ställa den igen litet mer konkret.

Anf. 117 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag skall inleda med att redovisa två väldigt intressanta noteringar jag har gjort. Den första gäller Stig Grauers som, när det blev en diskussion om Brysselfrågor, sade att vi inte behandlar Brysselfrågor utan rent demokratiska frågor. Det tycker jag är ett ganska intressant konstaterande. Om man därtill lägger Lars Hjerténs diskussion om hur viktigt det är att ha en folklig förankring när man ger sig in i förändrade system, uppfattar jag faktiskt detta som att Moderaterna nu är på väg att svänga och ställer krav på en folkomröstning om EMU. Jag menar att ett EMU-medlemskap kommer att betyda betydligt mer för skaraborgarna än storlänet, åtminstone marginellt mer.

Jag tänkte att jag skulle ge en liten historisk bakgrund till detta med storlänet. Jag har skrivit en motion, Bo30, och jag skall inleda med att yrka bifall till den motionen. Jag skall också meddela att jag kommer att rösta för en återremiss.

Varför skall vi då ha ett storlän, och hur har frågan beretts? I Skaraborg har vi ju under lång tid haft ett ganska bra samarbete med omkringliggande län. Vi har haft regionalsjukvård tillsammans med Göteborg och Älvsborg, men vi har också haft ett väldigt bra samarbete med Jönköpings län när det gäller sjukvården. Vi har också ett institutionaliserat samarbete med de tilltänkta nya kamraterna i det nya länet, dvs. Älvsborgs län och Göteborg, genom att vi har haft ett landstingskommunalt förbund.

Vi har alltså haft samarbete med dessa län när det gäller sjukvården under längre tid. Men det intressanta är att inledningsvis hade vi ett betydligt bättre avtal med Jönköpings län. Vi var mer gynnade när det gäller den sjukvård vi köpte från Jönköpings län än när det gäller den sjukvård som vi samarbetade om i det mer etablerade samarbetet. Så kan det gå med samarbete ibland.

Går man vidare med detta och ser hur man institutionaliserar hela samarbetet och gör ett enda stort län blir det kanske ännu sämre. Det vet vi inte. Vi vet ju att Göteborg har en betydligt sämre ekonomi. Vi vet att man där kan vara intresserad av litet av den ekonomin som vi har i Skaraborg.

Länsstyrelsernas roll har ju också förändrats ganska drastiskt. Vi har ju faktiskt överfört en hel del av den statliga tillsyn som länsstyrelserna har haft mer direkt till kommunerna. Jag tycker att det är en väldigt bra ordning att man för ned besluten så långt som möjligt. Detta gäller framför allt på miljö- och hälsoskyddsområdet.

Jag ser redan vissa komplikationer med det föreslagna nya länet genom att t.ex. Habo och Mullsjö nu har haft en folkomröstning. De fick folkomrösta om de skall tillhöra ett län som inte existerar eller Jönköpings län. De fick däremot inte ha som alternativ om de vill vara kvar i Skaraborgs län. Det hade varit ganska naturligt att även ha med den aspekten på det hela. Det tyder litet grand på att det här beslutet egentligen redan är fattat på en helt annan arena än den vi nu befinner oss på, dvs. det är redan bestämt att storlänet skall bli till, annars hade man ju haft en helt annan typ av folkomröstning i Habo och Mullsjö.

Inledningsvis var också väldigt många kommuner direkta motståndare till detta. Vi har hört att elva kommuner inte ville vara med i det västsvenska storlänet. Tio kommuner satte sig ned och diskuterade fram en strategi hur man skulle bete sig för att kunna stå utanför det här storlänet. Hur skulle man agera?

Jag satt själv med i en sådan arbetsgrupp. Jag tror att vi hade två möten där vi diskuterade hur vi skulle kunna driva frågan till en folkomröstning i slutändan. Sedan vaknade jag en morgon till klockradion och Radio Skaraborg. Då hörde jag att Mariestads kommun och flera andra kommuner hade svängt. Nu sitter vi i kommunledningen i Mariestad så jag borde ha vetat det, men jag visste det inte. Jag läste samma sak i tidningen på morgonen, att Mariestads kommun hade svängt. Detta är ganska betecknande. Egentligen är det ju inte kommunerna som har bestämt sig, utan det är vissa kommunledningar.

Det finns ju inte beslut fattade i några kommuner i några direktvalda parlament. Jag tror inte att kommunfullmäktige i någon enda kommun har uttalat sig i dessa frågor. Jag tycker att det är ganska intressant.

Därför tror jag också att vi måste hyfsa debatten på en punkt. Det gäller detta med demokrati. Eva Eriksson var inne på detta med demokrati kontra icke demokrati, och Lars Hjertén har också varit det. Jag tror att vi måste hålla isär frågorna. Det är nämligen två demokratifrågor här.

För det första hur man har gått till väga för att köra över ett antal kommuner. Och för det andra hur man flyttar ned beslutfunktionerna och hur man bildar ett parlament, i detta fall ett regionparlament eller länsparlament eller vad det nu kommer att heta.

Bildar man ett direktvalt länsparlament, precis som Per Lager säger, ställer vi upp på det. Det är ju faktiskt att demokratisera. Däremot är jag oerhört kritisk till det sätt som man har gått till väga för att köpa över ett antal kommuner. Jag kommer in på det snart.

Då frågar man sig varför ett antal centerpartistiska kommunalråd och socialdemokratiska kommunledningar svängde. Jo, man hade fått klara signaler uppifrån att det var kört. Om man ville vara med och påverka, måste man acceptera. Då skulle man få vara med och bestämma litet och framföra önskemål. Om man inte köpte detta skulle man inte ha någon möjlighet att påverka.

Jag tycker att de utredningar som är gjorda av Jan-Åke Björklund och Bengt K. Å. Johansson är bra. De har en grundläggande ton som är mycket vettig och viktig, nämligen att det skall skapas inomregional balans. Det finns ingen direkt kritik, och inte ens en indirekt kritik, att rikta mot utredningarna och det de har kommit fram till.

Man kan konstatera att när det gäller länsstyrelseförslaget fanns det ett sparbeting från början på 60 miljoner kronor. I och med Bengt K. Å. Johanssons förslag var det nedbantat till 20 miljoner. Därefter hör jag till min stora förvåning att Jörgen Andersson är ute på länsstyrelsen i Mariestad och lovar att ingen människa skall behöva sägas upp. Då börjar man fundera om det bara gäller på länsstyrelsen i Skaraborg eller om det gäller länsstyrelserna i alla tre länen. Hur mycket återstår då av sparbetinget på 20 miljoner? Sedan pratar man om att nedtrappningen med dessa 60 miljoner inte kommer att ske riktigt i den takt som man tidigare har sagt, men man vet inte i vilken takt den kommer att ske. Jag har i min motion pekat på att inom 3–5 år kommer vi att se en massiv avflyttning från Skaraborg ned mot Göteborg, eftersom kraven på besparingar då kommer att ställas på sin spets.

Vad har då hänt hittills? Jag kommer att koncentrera mig ganska mycket kring Mariestad och norra länsdelen, och det är kanske klart för de flesta här varför jag väljer just den centreringen. Mariestads kommun blev lovad att skattemyndigheten skulle få sin länsledning just i Mariestad.

Det var en av anledningarna till att man där fick över kommunledningen. Det skulle också bildas ett rättscentrum i Mariestad, och Skövde skulle bli centrum för länstrafiken.

Vad har hänt sedan? Riksskatteverket motarbetade det här på ett ganska effektivt sätt. Man hade ett möte den 30 april, och man skriver bl.a.: För det andra har det faktum att det i propositionen angående

bildande av västlänet inte finns något ställningstagande till den nya myndigheten ändrat förutsättningarna för arbetet.

Det står dock i propositionen att det är utredarens förslag som skall ligga till grund för kommande beslut. Det är väldigt intressant hur en myndighet då kan tolka det på det här sättet.

Ännu intressantare blir det när vi ser hur Riksskatteverket jobbar vidare. Man säger att det kanske inte är storlänet som skall utgöra gränsen för den framtida regionen vid skattemyndighetens regionalisering. Plötsligt diskuterar man att även ta in Halland i regionen.

Jag blir litet konfunderad. Ni i majoriteten bör ju bli mycket konfunderade. Man diskuterar alltså en förändring av de statliga myndigheterna i ett storlän för att man skall föra ut beslutsfunktionerna. Sedan börjar man på myndigheten plötsligt diskutera en regionalisering som inte stämmer överens med den omfattande och genomgripande förändring som sker när det gäller länsverksamheten. Jag tycker att det är minst sagt märkligt.

Ur demokratisynpunkt finns det också vissa andra aspekter man kan lägga på detta. Det kommer att bli ett direktvalt parlament med 149 platser. Men naturligtvis kommer de politiska frågorna att i än större utsträckning behandlas av heltidspolitiker. Det kommer att bli oerhört svårt att fungera som fritidspolitiker i den nya organisationen.

I mitt parti har vi redan börjat märka de här problemen i Skaraborgs län. Det kommer att bli svårt att rekrytera folk som kan avsätta tid av sin fritid. Det blir ett litet antal heltidspolitiker.

Det tycker inte jag är att stärka demokratin. Demokratins innersta väsen är för mig fritidspolitikern. Jag har jobbat som fritidspolitiker i fullmäktige i Mariestad sedan 1979. Jag har också jobbat ett antal år i landstinget. Det har jag gjort helt på fritidsbasis. Jag anser att demokratins innersta väsen ligger just i fritidspolitikernas engagemang – i ett normalt liv, ett normalt yrke, en normal sysselsättning och, vid sidan av det, en politisk verksamhet. Det är oerhört farligt att nu bilda regioner där det krävs att man skall vara heltidspolitiker.

Jag har nämnt Habo och Mullsjö. Det finns också kritik i Gullspång, som vi har hört. Det finns även en motståndsrörelse i Åmål, som har vaknat sent. Man vill tillhöra Värmland, eftersom man har sitt naturliga samarbete där. Det är synd att man på så många ställen har vaknat så sent.

Ett ytterligare problem – det största problemet – med propositionen, är att det egentligen inte borde ha varit en proposition utan två. Först borde vi ha tagit ställning till huruvida ett storlän skall bildas och i så fall vilka län som skall ingå i detta storlän. Därefter, när det beslutet är fattat, kan man diskutera försöksverksamhet. I det läget kan jag säga att jag naturligtvis hade ställt upp på en försöksverksamhet. Då är vi inne på demokratifråga nr 2, som jag nämnde förut, nämligen ett direktvalt parlament där frågorna förs ut.

Man har på detta sätt kört över ett län, Skaraborgs län. Jag är övertygad om att det där finns en kraftig majoritet mot storlänet. Vi vet inte det, för det har inte hållits någon folkomröstning. Vi vet inte ens hur läget är ute i enskilda kommunfullmäktige, för de har inte heller fått fatta beslut. Det har skett på ett annat plan.

När det sedan gäller andra märkliga ting med det västländska storlänet och med det arbete som nu bereds konstaterar jag att man har bildat en ideell förening. Denna ideella förening har ett syfte. Det är att smussla

undan de extra partistödspengar man får och fördela dem på så sätt att man står utanför all kontroll. Man har alltså fått extra pengar för att driva projekten. Man hävdar från vissa håll att det inte är partistödspengar, vilket det naturligtvis är. Man säger att det är pengar som partierna får för informationsverksamhet.

Men allt partistöd är ju egentligen till för att på ett eller annat sätt bedriva informationsverksamhet. Det är bara ett exempel på hur man försöker gräva ned frågorna och föra bort dem från det officiella bordet.

Birgitta Carlsson talade om vissa verksamheter. Om de verksamheterna nu inte kommer till Skaraborg som vi har tänkt oss måste vi kanske reagera. Då är frågan: Vilka verksamheter menar Birgitta Carlsson i det läget eventuellt är lovade? Hur skall man agera om de inte kommer till länet?

Jag tror också att majoriteten drar litet väl stora växlar när man säger att frågorna lyfts ned från Stockholm till regional nivå. Det är egentligen ytterst få frågor som decentraliseras från Stockholm. Den förändring som sker är för mig snarare en centralisering. Man lyfter frågor från ytterområdena, från Skaraborg, till Göteborg. Skövde har fått löfte om att få bli centrum för länstrafiken, men vi kan konstatera att det nu förekommer diskussioner i Göteborg om detta och att det finns starka krafter för att i stället dra ledningsfunktionerna dit. Jag hoppas att jag har fel, men jag är ganska övertygad om att Göteborg snart kommer att få en stor andel av de verksamheter som man har lovat andra delar av länet.

Utifrån det yrkar jag i första hand bifall till återremisskravet. Om det inte vinner gehör yrkar jag bifall till motion Bo30.

Anf. 118 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Först vill jag uppmärksamma Per Rosengren på det förhållandet att det var lokalt demokratiska frågor som jag tyckte att vi diskuterade här, inte EU-frågor.

Efter Per Rosengrens anförande skulle jag vilja ställa frågor med samma inriktning som jag ställde till Eva Eriksson. Det första är att regionfrågan måste lösas långsiktigt. Det har varit vårt ställningstagande. Det andra är att vi lever i en tid av föränderlighet, och det kräver en lokal organisation som är flexibel, inte rigid.

Då ställer jag frågan: Hur bedömer ni från Vänsterpartiet de här grundinställningarna? Hur bedömer ni att ni skall tillgodose en lokal organisation som just svarar mot den föränderlighet som vi hela tiden kan notera?

Vi har också sagt att en regions dominerande idé inte får vara ett geografiskt område, utan det skall vara funktionalitet i helhet och funktionalitet i tid.

Då är det naturligt för oss att säga att vi lägger den dominerande lokala beslutskraften och beslutsförmågan på kommunerna och att vi slopar stora otidsenliga rigida regionala organisationer av alla slag, t.ex. lands-tingen.

Vi säger också att motiven för detta är att det i dag inte finns något underlag från samhällsvetare, ekonomiska tänkare och teoretiker som säger att regionen har en absolut optimal framtid. Det har vi vägt in.

Nu vill jag fråga Per Rosengren: Hur har era diskussioner förevarit just i de här frågorna?

Anf. 119 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Det är alldeles klart hur våra diskussioner har förevarit. Vi vill föra ned många statliga beslut till ett länsparlament med en direktvald organisation. Vi har också sagt att kommunernas roll naturligtvis bör stärkas.

Moderaterna vill ersätta dagens landsting med kommunalförbund och bygga upp en ny form av byråkrati genom kommunalförbund. Men det ser vi inte som en framkomlig väg. Jag tror inte att man i varje kommun själv är beredd att ta hand om all den sjukvård som behövs. Vi måste naturligtvis i så fall på något sätt ha ett samarbete.

Ni har inte presenterat en enda modell på hur ni skall fixa sjukvården. Jag har inte sett något förslag från Moderaterna på hur ni skall klara samarbetet mellan kommunerna på ett sätt som är billigare än det sätt som landstinget sköter det på i dag.

Jag har heller inte sett hur ni utan en mellannivå skall kunna klara av exempelvis Länstrafiken utan samarbete mellan olika län eller genom olika typer av förbund.

Ni mörkar ju hela tiden. Det är bara kvalificerat pladder från er sida.

Anf. 120 STIG GRAUERS (m) replik:

Herr talman! Det blev tyvärr inte mycket svar, mer än att man inom Vänsterpartiet har funderat på de här frågorna.

Oaktat detta kan vi konstatera att det i de lokala organisationerna krävs flexibilitet i en föränderlig tid. Vi kommer aldrig ifrån det. Den här processen började på 1940- och 1950-talet när vi gjorde kommunreformer. Nu har man kommit så långt man kan där. I dag ifrågasätts inte bara från oss moderater utan även från andra, landstingets förmåga att anpassa sig till en föränderlig tid.

Det måste varje ansvarsfull politiker bedöma och fundera över.

Vi vill ha länsparlament med parlamentarismen i dessa, säger Per Rosengren. Om det är så att dessa är rigida, stela och otidsenliga – skall man ändå ha dem?

Per Rosengren tar också upp frågan om landstinget. Vi vill att beslutskraften skall ligga på den lägsta lokala nivån. Det är kommunerna. Vi säger att det är självklart att de stora sjukvårdsenheterna skall kunna samverka för att nå optimala resultat. Det är inte några konstigheter med detta. Vi kan också tänka oss att andra institutioner av olika slag kompletterar, men vi vill inte ha rigiditeten i låsta geografiska områden. Det ser vi ute i Europa och i världen i övrigt att det är otidsenligt.

Anf. 121 PER ROSENGREN (v) replik :

Herr talman! Jag blir oerhört konfunderad när jag lyssnar på Stig Grauers.

Vi har här ett förslag för att komma undan litet av de rigida systemen. Det hävdas från majoriteten. Ni säger blankt nej. Ni formulerar inte något annat. Var finns era förslag till att lösa problemen och få den flexibilitet i en föränderlig tid, som ni pratar om?

Ni fortsätter att pladdra. Ni skall plocka skattepengar från kommunerna, ni skall spara pengar inom alla möjliga områden, ni skall sänka skatterna. Men var finns ert förslag som innebär en ökad flexibilitet?

Kommunalförbund, säger ni. Hur bygger man upp ett kommunalförbund utan några som helst administrativa resurser? Hur skall ni lösa frågorna? Ni har inte någon gång redogjort för detta. Det är någon form av populism.

Lars Hjerténs och Stig Grauers argumentation skiljer sig oerhört mycket åt. Stig Grauers säger att man skall riva ned länsgränsen. Lars Hjertén säger att man skall bevara Skaraborg och att man skall ha det som det är. Försök att prata med varandra nästa gång ni ger er in i en gemensam debatt.

Anf. 122 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Per Rosengren undrade i sitt anförande vad vi kommer att göra om de verksamheter som man har kommit överens om utlokaliseras i de olika delarna av regionen.

Man har gjort en överenskommelse i väststyrelserna om hur de olika verksamheterna skall lokaliseras. Det är självklart att den skall fullföljas. Det tycker vi är en nödvändighet. Det vidrörde jag också i mitt anförande. Om så inte sker får vi på allt sätt arbeta och bilda opinion för att se till att det blir som det är tänkt och planerat.

Anf. 123 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Det är bra om det gäller de verksamheter som man pratar om i väststyrelsen. Men jag pratar faktiskt om de verksamheter som Skaraborgs län blev lovat när man köpte ett par kommuner, bl.a. Birgitta Carlssons Skövde. Man lovade vissa verksamheter dit. Vi ser nu hur de är på väg att försvinna från Skaraborg. Se hur Riksskatteverket dribblar när det gäller Länsskattemyndighetens ledningsfunktion. Titta på vad som håller på att hända när det gäller Länstrafiken.

Är inte Birgitta Carlsson det minsta oroad över att ställa sig på majoritetens sida, när hon ser hur man är på väg att totalt köra över det resultat som är framförhandlat?

Anf. 124 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! När man får signaler om att man redan nu aviserar att inte fullfölja detta kan man visst känna oro. Jag kan inte säga annat. Men jag menar att det finns en överenskommelse. Den måste man hålla. Om man nu signalerar annat måste man kunna förändra de signalerna så att det blir så som vi har varit med och förhandlat fram från början.

Anf. 125 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Är det inte så att saker och ting har förändrats så mycket att det är värt en återremiss? Känner sig Birgitta Carlsson helt lugn över att vi kommer att klara av detta, och att vi kommer att få de här verksamheterna?

Jag tycker att man skall vara väldigt klar över att de politiska förhandlingar som har föregått det här beslutet faktiskt skall gälla. När vi nu får de här signalerna finns det skäl att gå med på en återremiss för att verkligen ta reda på hur det politiska systemet tänker hantera de myndigheter som trilskas.

Herr talman! Den demokratiska förankringen var färdigdiskuterad före frågestunden, sade Marianne Carlström. Det tycker jag absolut inte. Jag tycker att det är en skrämmande inställning. Jag sitter i riksdagen för att diskutera den demokratiska förankringen i många frågor, speciellt i dag när det gäller mitt eget hemlän, Skaraborg, ett län som skall upplösas, åtminstone i praktiken. I teorin kommer det nog att dröja många generationer innan man börjar kalla sig själv för något annat än skaraborgare, eller i hjärteroten känna sig som något annat än skaraborgare.

Skaraborgarna har inte fått säga till om huruvida vi vill ingå i ett storlän eller ej. Marianne Carlström sade förut att det kunde man debattera och läsa om i tidningen. Jag tycker inte att det är samma sak som att verkligen ha en reell möjlighet att påverka. Det har vi hört mycket om här i dag. Många har haft synpunkter på detta.

Någon remiss har inte gått ut, som sagt. Det talar för sig själv.

Jag minns en frågestund för ett bra tag sedan då jag krävde att folkomröstningar skulle hållas. Det har Miljöpartiet skrivit en reservation om i riksdagen redan 1996. Jag frågade den dåvarande statsministern Ingvar Carlsson hur han skulle säkra folkets inflytande över storlänsprocessen. Svaret blev att folket skulle få möjlighet att påverka. Nu kan vi tyvärr konstatera hur det gick med det.

Vad som hände var att en särskild utredare tillkallades och riksdagen beslutade att förutsättningar för den framtida länstillhörigheten för vissa kommuner i regionen måste beaktas. Inte om regionen som sådan över huvud taget skulle komma till, utan vilka kommuner som skulle höra till vilket län. Inriktningen på arbetet var – jag refererar riksdagsbeslutet: I princip läggs Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län samman den 1 januari 1998 till ett västerländskt län. Redan där var principen klar. Inriktningen var helt klar, nämligen att skapa ett framtida storlän.

Vad utredaren har utrett är hur det framtida storlänet skall se ut och vilka kommuner som skall ingå, inte om det skall bildas. Man behöver inte diskutera huruvida det var bra eller dåligt, för utredaren har gjort vad utredaren fått i uppdrag.

Det går inte att administrera fram kreativitet och samarbete. Det har också Per Lager diskuterat tidigare under dagen. Det går inte att besluta om det genom att lägga fast nya gränser. Det är ett helt annat samhälle vi diskuterar. Jag tycker att det är oerhört bakåtsträvande att ta den här omsvängningen om en storskalig centralisering.

Vi förväntar oss inte från Miljöpartiet att någon på allvar skall tro att vi främjar ett samarbete i den här regionen när folk känner sig överkörda. Absolut inte.

Vad har det då framförts för argument om storlänet? Vi har hört mycket av förhoppningar. Det skall sparas pengar, har vi hört. Det visade sig att det inte var så lätt som man hade tänkt sig. Det blir ingen lätt uppgift. Utredaren har hittat 20 rimliga sparmiljoner. Man kan diskutera om det blir några sådana sparmiljoner med tanke på de i och för sig positiva löften man har fått om att det inte skall avskedas några vid länsstyrelsen i Mariestad.

Vi har hört förhoppningen om att effektivare kunna bekämpa miljöproblemen i Västsverige med hjälp av det västsvenska storlänet. Vi vet att

Västsveriges miljö är väldigt hårt ansatt och utsatt. Nedfallet måste minska kraftigt om förurning av mark och vatten skall upphöra. Men ett sådant samarbete kräver inte ett storlän.

Vi har också hört att det nya samhället ställer nya krav. Vi kan konstatera att den nuvarande länsindelningen har bestått nästan oförändrad sedan början av 1800-talet. Men det är i sig inget argument. Naturligtvis har mycket hänt i vårt samhälle sedan dess. Det vet vi alla. Men en ny länsindelning, som innebär ett större län, är inte en anpassning till dagens behov. Tvärtom! Det är ett EU-argument. Jag tycker nästan att det är det mest fantastiska av allt. Utvecklingen i EU går mot en regionalisering – de starka regionerna. Man vill EU-anpassa länsindelningen. Men man missar att regionerna i EU befolkningsmässigt är som hela Sverige.

Då måste vi konkurrera på ett helt annat sätt, nämligen med hjälp av småskaliga flexibla strukturer. Utvecklingen av småskaliga enheter kräver mer av delaktighet och självtillit, dvs. ett ökat samarbete mellan människor, inte mellan kommunledningar eller enskilda politiker som har fått hybris.

Vi har också hört att det är rationellt med ett storlän. Men hur det skall bli rationellt och för vem har inte diskuterats. Vi kan konstatera att det inte blir för den enskilda individen. Det blir ett längre avstånd från beslutsfattare, och resurser kommer att tas från ytterområdena till storstäderna – i detta fall Göteborg.

Länet skall bestå av 49 kommuner. Det blir det största i Sverige. Vad har detta för effekter på demokratin, småskaligheten och närheten till invånarna? Det är inte utrett.

Sedan skall det i alla fall ske en utvärdering av den sexåriga försöksverksamheten. Men är det verkligen en utvärdering? Vi har tidigare hört från Socialdemokraternas företrädare att det är klart att inget skall rivas upp, och det går kanske att ändra litet på marginalen. Det var så jag uppfattade Marianne Carlström. Då sitter jag och hoppar i min bänk och blir väldigt frustrerad. Om nu inte alla förhoppningarna här i salen blir verkliga, och vi ser att det blir en stor skada på den demokratiska förankringen och närheten till dem som drabbas eller främjas av de beslut som fattas, måste man ju kunna ändra tillbaka. Nu har vi fått signaler från flera av de skaraborgska ledamöterna att de ställer upp på något sådant. Jag tycker att det är viktigt att vi följer upp detta, t.ex. genom att rösta på den reservation som behandlar just detta.

Demokratiaspekten är för mig viktigast. Det är det som har fått mig att ta ställning och dels yrka återremiss av ärendet, dels i andra hand yrka bifall till Miljöpartiets reservation nr 2, dvs. ett avslag på propositionen.

Man har inte kunnat visa något annat än förhoppningar om att detta inte skall påverka demokratin. Det kommer inte att påverka folks vilja eller möjlighet att delta i den demokratiska processen. Man hoppas att det skall bli så. Men dessa få människor skall representera över en miljon invånare i detta nya län. Jag tycker att det är lätt att räkna ut att det är omöjligt.

Det har hållits folkomröstningar om storlänet, men inte om länet som sådant utan om vilket län man i så fall vill tillhöra. Det har skett i Habo och Mullsjö. Trots att detta är en kontroversiell fråga som har varit föremål för debatt under lång tid – Miljöpartiet har debatterat i Skaraborg under många år – med opinionsmätningar och bedömningar från olika

partier och diskussioner med de egna partimedlemmarna och folk, har det visat sig att det inte finns något folkligt stöd. Det är omöjligt att hävda att det finns ett folkligt stöd för storlänet.

Toppstyrda önskemål har en sällsynt förmåga att inte gå i uppfyllelse.

Nej, jag ser det här som ett förslag sprunget ur en desperation. Det kan vara en välvillig desperation, dvs. att man vill lösa problem, t.ex. arbetslöshet, ser fördelar och vill vara rationell. Jag tror inte att det ligger någon illvilja till grund för det här förslaget.

Men i en tid då storskaliga system och centrala lösningar fungerar allt sämre, är detta en omöjlig väg att gå. Det finns exempel på kommuner som har samarbetat oavsett länstillhörighet. Det är så jag vill se det framtida samarbetet i Sverige. Det flexibla, frivilliga samarbetet skall understödjas. Det kan kanalisera en kraft hos människor. Det skall inte vara någon påлага uppifrån. Människor kommer nu att vara frustrerade en lång tid framöver över att de inte fick säga sin mening.

Nu kommer vi att ägna tid och kraft åt att sätta den otidsenliga och storskaliga lösningen. Min förhoppning är naturligtvis att det skall gå bra. Jag vill allt väl för mitt län och för den region jag bor i – naturligtvis även för Sverige. Men det kommer att gå åt mycket tid och energi åt att försöka uppnå det som alla har haft förhoppningar om. Jag har stora farhågor. Det är därför jag inte kan stödja propositionen. Jag känner i det här fallet att jag har folket i mitt hemlän med mig.

Anf. 127 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag är inte här, Annika Nordgren, för att strypa debatten. Jag tilltalade Lars Hjertén. Han tar upp precis samma argument som andra hade använt tidigare. Vi har diskuterat folkomröstningar och demokrati. Jag har svarat på de frågorna. Då är det ingen idé att upprepa de argumenten. Vi är också nöjda med den utredning som har gjorts.

När det gäller omprövningen vill jag än en gång påpeka vad jag sade. Om ett sådant beslut genomförs, kan man inte efter några år säga att man ångrar sig och skall gå tillbaka till exakt hur det var tidigare. Självklart skall man dra nytta av de erfarenheter som görs, och man kan ompröva och göra förändringar.

Vi är alla för demokrati. Vi socialdemokrater har inte bara förhoppningar om att detta skall bli bra. Vi kommer att arbeta för och bevaka att det blir så som vi har tänkt. Vi lämnar inte detta åt någon annan. Vi kommer att vara med i processen. Jag är övertygad om att det kommer att bli bra. Det som inte blir bra skall vi förändra.

Anf. 128 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag hoppas verkligen inte att Marianne Carlström sitter här för att strypa debatten. Men även om ett argument upprepas blir det inte sämre för det. Nu är vi många som tycker så. Det borde föranleda Marianne Carlström att lyssna speciellt noga. Vi är många som säger samma sak och som har samma oro. Vi är från olika partier med olika utgångspunkter. Jag tycker att Marianne Carlström skall ta det till intäkt för att lyssna noga på vad vi har att säga.

Sedan var det frågan om utvärdering. Jag blir mer och mer förskräckt allteftersom timmarna går. Nu säger Marianne Carlström väldigt tydligt

att det absolut inte skall bli någon återställare i några grundläggande frågor om några år. Jag vänder mig till mina kolleger från det västsvenska kommande storlänet och från Skaraborg: Lyssna på vad Marianne Carlström säger! Det kommer inte att ske någon ändring om några år om det skulle visa sig att detta var ett dumt beslut.

Jag tycker att engagemanget bådar gott. Socialdemokraterna skall arbeta för att det blir så bra som möjligt. Men gäller det även lokaliseringsfrågorna? Vi diskuterar vad som kommer att hända på myndighetsnivån. Vi har en utgångspunkt i en utredning, och vi får nu en signal om något helt annat. Är det propositionen eller utredningen som gäller? Eller skall vi ta in litet nya aspekter? Vi kanske inte får det vi har räknat med till vårt län, dvs. till de områden som har räknat med att få vissa myndigheter lokaliserade dit.

Anf. 129 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har suttit här hela tiden, Annika Nordgren. Jag lyssnar. Jag sade att jag inte tänker återupprepa era argument. Jag bryr mig inte om hur många gånger andra återkommer med samma argument. Jag återupprepar inte det jag en gång har sagt. Jag står fast vid det.

Sedan var det frågan om förändringar. Det är väl ganska självklart att man inte går tillbaka exakt till hur det är i dag när stora förändringar har gjorts. Då måste man leva i en fantasivärld. Det är vad som står i propositionen och framför allt i utskottets betänkande som gäller i de fortsatta förhandlingarna och i arbetet.

Anf. 130 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Det är självklart så att vi inte säger att det alltid måste ske en exakt återgång. Men det måste finnas möjlighet att gå tillbaka. Även om det är exakt utgångsläge A skall det finnas möjlighet att göra det. Marianne Carlström har här sagt att det inte är möjligt om vi efter några år ser att beslutet är dåligt. Jag uppmanar mina kolleger från Västsverige att lyssna väldigt noga på detta.

Jag tycker att det är väldigt viktigt. Om man gör så har man tagit bort incitamentet. Vad är då en utredning värd? Vad skall utredningen göra? Skall den sitta och bekräfta: Det blir nog ganska bra. Eller skall den säga: Det blir nog ganska dåligt, men vi kör vidare ett tag till. Jag tycker inte att det kan kallas en utredning.

När det gäller lokaliseringen av myndigheterna säger Marianne Carlström här att vi skall utgå från vad som står i betänkandet. Men det har hela tiden skett en glidning. Det är inget klart besked vi får i betänkandet. Jag är förundrad över att Socialdemokraterna ställer upp på den glidningen och att man inte slår fast: Utredningens förslag skall gälla. Den skall inte ligga till grund för arbetet, utan den skall gälla, och man skall arbeta för detta. Jag accepterar ingenting annat.

Det tycker jag vore ett klart besked för dem som nu sitter och oroar sig över hur det skall bli, t.ex. i Mariestad. Oroar de sig i Mariestad oroar vi oss i hela Skaraborg. Det är allas vår angelägenhet.

Anf. 131 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Annika Nordgren säger att miljöproblemen inte kräver något storlän. Nej, så kan man uttrycka det. Men hur skall man i det framtida miljöarbetet – ta exemplet kväveläckage och försurningsproblematik – undanröja de hinder som i dag finns i form av kommungränser och länsgränser för att myndigheter skall kunna samarbeta och lösa problem?

Jag kan hålla med om att jag kanske hellre sett att man bildat ett avrinningsområde när det gäller miljöproblematiken. Då hade man kunnat åtgärda de miljöproblem som finns när det gäller kväveläckage och annat. Jag känner i varje fall att man i ett regionfullmäktige i Västsverige får lättare att samordna och effektivt fatta beslut vad gäller miljöproblematiken i hela detta område.

Det skulle vara intressant att höra vilken organisation Annika Nordgren i stället har för att klara detta. Det jag säger innebär inte att man inte aktivt skall arbeta på lokal nivå med de miljöproblem som ligger nära. Agenda 21-arbetet är av stor betydelse i miljöarbetet också i framtiden.

Anf. 132 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Vad jag sade var, Eva Eriksson, att nya fasta strukturer i den här regionen som människor inte tror på inte främjar något intensifierat arbete, som jag och Eva Eriksson är överens om behövs när det gäller miljöproblemen.

Vad som skall till – och det gäller mellan myndigheter, bland befolkningen som bor där och mellan kommuner – är flexibla nätverk. Man kommer samman, träffas och säger: Det här skall vi samarbeta om. Det behövs inget storlän för att göra det. Tvärtom. Det lägger en hämsko på arbetet. Jag vet inte vilka ord man får använda i kammaren. Men människor blir väldigt upprörda över att de inte får säga sin mening. Det är inte precis ett incitament för att man med stort engagemang och med liv och lust kastar sig in i detta samarbete.

Vad vi sysslar med här i Sveriges riksdag är miljölagstiftning. Det finns ett engagemang, och det är ändrade attityder bland befolkningen på lokal nivå, på gränsrotsnivå. Det främjas inte av några storlän.

Herr talman! För protokollets skull och för kammarens ledamöter vill jag förtydliga mig. Jag sade nog att jag inte yrkade bifall till reservationen. Jag menade att jag inte yrkar bifall till förslagen i propositionen. Det är reservationen vad gäller återställarmöjligheten, eller utredningen, som jag vill stödja.

Anf. 133 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag instämmer i Annika Nordgrens engagemang när det gäller det lokala miljöarbetet, vilket jag tycker är viktigt. Vi skall inte nu ha någon miljödebatt. Men eftersom vi har kommit in på frågan vill jag ändå säga att jag är ganska övertygad om, att om vi skall införa miljökvalitetsnormer i Sverige och i områden kunna bestämma hur mycket naturen tål är det viktigt att man har sådana områden att man kan fatta beslut för ett större område. Där kan vi peka på vilka utsläpp som har betydelse och som vi måste minska för att klara vad miljön tål i det området. Då är det bra att kunna ha myndigheter i en större region som kan samarbeta utan

hinder från den lagstiftning som finns i dag vad gäller kommuner, länsgränser och länsstyrelser.

Anf. 134 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Eva Eriksson gjorde en felsägning. Hon sade att vi skall bestämma hur mycket naturen tål. Skulle vi kunna bestämma hur mycket naturen tål hade det varit en bra lösning på många problem. Men det kan vi inte. Naturen sätter gränser. Det vet jag att Eva Eriksson är väl medveten om.

När det gäller myndigheter och samarbete mellan myndigheter vore det väl katten om man inte kan få myndigheter att samarbeta utan ett storlän. Det är i så fall inte något vidare bra betyg åt de myndigheter vi har. Vad jag ser framför mig är det som jag vill vara med att skapa.

Det jag tar som utgångspunkt i mitt politiska arbete här i riksdagen är att se fram emot det samhälle vi står inför med de nya förändringar som behövs. Det gäller småskalighet och decentralisering, inte minst för miljöproblemens och sårbarhetens skull. Det tycker jag är ett viktigt steg att ta. Jag ser storlänet som en stor omväg utan folklig förankring.

Anf. 135 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Det har sagts att detta är ett historiskt beslut. På något vis känns det mer som att vi nu går in i och bekräftar en organisation som vi faktiskt redan jobbar i. Jag tycker att man har sagt ett och annat överord om det nya. Det här har varit en ganska lång resa. En och annan i salen har sagt att de har varit med i 27 år, och det finns de som har varit med ännu längre.

De olika länen i Västsverige har aldrig klarat sig själva. Vi har varit tvingade till samarbete på olika områden. Ett organiserat samarbete började framför allt inom sjukvården. Det ledde så tidigt som år 1969 till att det bildades en västsvensk planeringsnämnd just för att kunna ge skaraborgare, älvsborgare, bohuslänningar och göteborgare en bra sjukvård.

Vi i Skaraborg har haft mycket stor nytta av det. Om vi inte hade deltagit i det samarbetet hade en och annan skaraborgare inte fått den vård som de på detta sätt kunnat få. Detta arbete har utvecklats. Det gick så långt att de som satt i planeringsnämnden själva tyckte: Det kan inte vara rimligt att vi i en relativt liten grupp diskuterar dessa stora frågor som i stort sett rör halva landstingets budget. Man bildade då ett kommunalförbund. Vi har redan frivilligt gått denna långa väg. Under den resan har ingen krävt folkomröstning. Det är mycket underligt, måste jag säga. Vi har redan gått en lång bit.

När det gäller de statliga utredningarna var den s.k. Birgerssonsska utredningen, dvs. Västsverigeutredningen, mer eller mindre en beställning av de politiska partierna i Västsverige. Den remissbehandlades av de politiska partierna. De politiska partierna svarade: Det ser bra ut. Vi måste jobba mer ihop. Vi vill nu att regeringen går vidare och tillsätter någon form av utredning eller beredning för att vi skall kunna komma fram till en lösning. Man sade också: Vi vill att det sker relativt snabbt, eftersom vi ser ett så stort behov av att få en möjlighet att hitta en annan organisation i Västsverige. Det blev Regionberedningen som tillsattes.

Inget av det som vi diskuterar i dag har alltså hittats på av någon central byråkrat eller central politiker. Tvärtom har de politiska partierna i Västsverige varit mycket aktiva i den här processen. Jag tror att det kan vara bra att känna till det.

Diskussionen om det här har, inte minst på landstingssidan, förts ur den demokratiska aspekten. De som har suttit i planeringsnämnden och de som i dag sitter i kommunalförbundet känner att de inte har en bra demokratisk organisation. Om väljarna skulle vilja välja bort dem som sköter sjukvården, har de i dag ingen möjlighet till detta. Det måste nämligen ske via landstingsval, alltså via indirekta val. Det går inte att utkräva något direkt ansvar.

Som en och annan nog kan intyga har det också gått så långt att landstingen i Västsverige i dag, sedan de släppt ifrån sig sjukvården, inte har så många ärenden kvar att diskutera. Också i de ärenden som är kvar behöver samordning ske med övriga län. Det handlar framför allt om verksamhet inom kulturområdet, där vi har ett omfattande samarbete i Västsverige.

Detta gäller på landstingssidan. Den andra sidan är den statliga, alltså länsstyrelsen. Jag är ledamot i länsstyrelsen och vet vilka ärenden som där behandlas. Man kan säga att det numera inte finns ett ärende på länsstyrelsens bord där det inte blir en diskussion om att det inte kan lösas av oss själva i Skaraborg. Vi måste ha överläggningar med Älvsborgarna, med Göteborgarna och ibland t.o.m. med Värmlänningarna för att lösa våra frågor.

Den modell som vi har i dag kräver alltså ett ständigt sammanträde och förhandlande. Det åtgår enorma resurser för denna byråkrati. Jag tycker att den kan effektiviseras. Den som vill effektivisera den statliga organisationen bör anamma det förslag som föreligger.

Vi kommer att få en tydligare beslutsstruktur, framför allt på landstingssidan och inom sjukvårdsområdet. Det blir enklare att hantera det statliga området. Jag måste som länsstyrelseledamot ärligt säga att jag tyckte att det var bra att Vägverket genomförde sin nya organisation, där man tog ett helhetsgrepp över Västsverige.

Jag har varit med om att diskutera vägen mellan Grästorp och Trollhättan/Uddevalla. Vi i Skaraborg ville ha en bättre väg, men i Älvsborgs och Bohus län prioriterade man en annan väg. Därför blev det aldrig någon ordning på vägen. Så var det, men sedan det tagits ett helhetsgrepp och en helhetsbedömning gjorts kunde en del saker lösas på ett betydligt bättre sätt.

Jag har känt mig litet ledsen när jag har suttit i bänken i dag och lyssnat på alla tal, framför allt från mina kamrater på Skaraborgsbänken. Skaraborg har inte varit känt som ett län där vi har kunnat samarbeta så särskilt väl. Det har gällt beträffande sjukhus och flygplatser, ja, snart sagt beträffande allting, att vi inte har varit några mästare eller något föredöme med avseende på hur man skall bete sig.

Man lyckades ändå komma till ett läge där man samlade sig, framför allt i de politiska partierna – och den här frågan ägs av de politiska partierna. Vi har i det socialdemokratiska partiet haft en omfattande process och diskussion om detta. Vi har av och till inte varit överens, men vi hamnade ändå i det läget att vi blev överens, dock utom vad gällde Gullspång. Mina partikamrater i Gullspång vill faktiskt ha kvar Skaraborgs

*Länsindelningen i
Västsverige m.m.*

län. Partivännerna i Mullsjö/Habo ville ha en folkomröstning och har genomfört en sådan. De övriga ansåg att vi skulle gå till Västsverige.

Debatten i dag och folkomröstningskampanjen kan möjligen ställa till ytterligare bekymmer. En grupp av sex kommuner, ledd av ett moderat kommunalråd i Vara, har vid ett flertal tillfällen uttalat att om inte den västra delen hamnar tillsammans med Västsverige, önskar man gå sin egen väg. Om dessa sex kommuner går sin väg, finns det nio kvar, och det är knappast ett underlag för ett län.

Jag har tyckt att vi kommit i ett läge med en hyfsad ordning och enighet. Jag menar att namninsamlingskampanjen var olycklig. Varför drev inte Moderaterna i varenda kommun i länet, medan frågan var uppe och Björklund var närvarande, en kampanj där de sade: Vi vill ha folkomröstning i vår kommun! Då hade man redan haft en sådan. Om man har majoritet i varenda kommun, kan man självklart ha folkomröstningar.

Men inte ens Falköping har lyckats med detta. Det finns ingen majoritet för folkomröstning i Falköping, Annika Nordgrens hemkommun. Man får väl då acceptera spelet.

Jag tror att det är på följande sätt med Moderaternas folkomröstningskampanj. Detta har en av de socialdemokratiska ledamöterna i Väststyrelsen berättat för mig. Man hade pressat någon på vad det hela gick ut på, och vederbörande sade då: Ja, ja, man fortsätter fram till beslutet. Sedan lägger man sig och jobbar tappert för alternativet. Så tror jag att det kommer att bli med inte minst Moderaterna. Jag tror att Moderaterna kommer att ställa upp sedan beslutet är fattat och göra en mycket bra insats. Det är bara synd att man slängt in grus i maskineriet.

Jag tror att det nästa som kommer i Skaraborg, i Älvsborg, osv. – det är nästan en Skaraborgsdebatt som vi här har haft – är ett ökat samarbete mellan kommunerna. De är nu inne i samma process som landstingen under relativt lång tid har befunnit sig i. Vi kan i Skaraborg se hur man organiserar sig för att lösa för invånarna viktiga frågor, som man inte klarar hemma i Skara. Man måste samarbeta med Götene och Lidköping för att kunna ge invånarna en så bra vård, omsorg och utbildning som möjligt. Genom att samarbeta på ett antal områden kan man spara litet resurser.

Jag tror att denna process kommer att fortsätta, och den bör vi bejaka. Vad den leder till vet jag inte. Om 20–25 år diskuterar man här i riksdagen kanske andra sammanslagningar. Jag tror inte att de svenska kommunerna, länen, osv. kommer att vara oförändrade under så lång tid, utan det kommer att ske en del ändringar.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 136 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag utgår naturligtvis från att utredningens förslag om lokalisering av regional offentlig förvaltning gäller. Jag undrar om Kjell Nordström utgår från det. Utredaren själv sitter här på läktaren, så vi kan ge besked både till varandra och till utredaren liksom självfallet även till skaraborgarna och till riksdagens Skaraborgsledamöter.

Jag undrar faktiskt vad vi skall votera om här i dag. Låt mig ge ett exempel som har tagits upp under den senaste tiden. Det är i betänkandet helt klart och tydligt angivet att skattemyndighetens ledningsfunktion skall lokaliseras till Mariestad. På nästa sida står det att regeringen inte

nu kan ta ställning till den regionala indelningen beträffande bl.a. skattemyndigheterna. Jag kan ändå inte tolka saken på annat sätt än att skattemyndighetens ledningsfunktion skall lokaliseras till Mariestad.

Utgår både Kjell Nordström och jag gemensamt från att detta gäller?

Anf. 137 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har hela tiden utgått från att det som man har gjort upp om i Väststyrelsen skall gälla. Jag har också noterat att generaldirektören för Riksskatteverket har en något annan uppfattning. Vi socialdemokrater i Skaraborg har därför begärt att få träffa generaldirektören, så att vi direkt kan föra fram den uppfattning som jag här och nu ger till känna, nämligen att huvudkontoret bör hamna i Mariestad.

Anf. 138 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var ett bra och fullständigt klarläggande besked från Kjell Nordström.

Kjell Nordström talade om "grus i maskineriet". Jag vet inte om det var återremissen som sådan eller folkomröstningen som Kjell Nordström syftade på. Jag ser absolut inte saken på det sättet. Jag tycker att man skall kasta grus i ett maskineri som inte är uttryck för folkets vilja. Om några politiker in absurdum vill driva något som de inte har stöd för i den region som de representerar, tycker jag att man skall kasta grus i maskineriet.

Anf. 139 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag menade inte att anklaga Annika Nordgren, som faktiskt också vid det förra tillfället hade en reservation om folkomröstningen. Men för ett år sedan fanns det partier som inte hade den uppfattningen. Något sent, antagligen av kortsiktiga politiska intressen, har de kastat in litet grus i maskineriet.

Anf. 140 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag skulle först vilja instämma i mycket av det Kjell Nordström sade när det gäller det frivilliga samarbete som har funnits mycket länge. Jag var själv med och sparkade i gång organisationen Musik i väst. Det skedde inte genom något statligt beslut av riksdagen. Ett antal landsting och Göteborgs kommun kom överens. Samarbetet finns fortfarande kvar.

Det behövs alltså inte ett storlän för att man skall kunna samarbeta. Problemet med ett storlän är att det blir svårare att hoppa över länsgränsen. Vi behöver också mycket samarbete med t.ex. Jönköping, Örebro och Karlstad. En ny organisation kan ställa till problem, om vi i första hand vill samarbeta inom den organisationen.

Kjell Nordström nämnde samarbetet kommuner emellan. Jag har sysslat med kommunalpolitik väldigt länge. Vi har samarbete med våra grannkommuner när det gäller skolan, utbildningen, miljön och turismen, men vi behöver inte slå ihop kommunerna för det. Vi samarbetar inom de områden som är naturliga för oss, och det fungerar mycket bra.

Ibland måste man tillgripa en folkomröstning för att folk skall få säga sin mening och för att allmänheten och inte bara politikerna skall få tycka

till. Det kan ställa till bekymmer för oss politiker, eller grus i maskineriet, som Kjell Nordström säger. Men man får ta det problemet om allmänheten skall få säga sin mening, vilket jag tycker är viktigt.

Jag har en kort fråga till Kjell Nordström. Anser Kjell Nordström att det i dag finns ett folkligt stöd för det nya storlänet i Skaraborgs län?

Anf. 141 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är just de frivilliga besluten om att gå ihop på olika områden som har lett till en sådan komplexitet. Man har nu kommit fram till att det finns så många olika organisationer att man vill ha en fastare, mer permanent organisation, som också kan ge betydligt större demokratiskt inflytande och större demokratisk öppenhet. Det är möjligt att kommuner i samverkan, när de har hållit på som vi har gjort i 30–40 år, kommer till insikt om att det är bättre att slå ihop påsarna definitivt.

Jag vill säga någonting om folkomröstningen. Jag har sett Lars Hjertén förekomma flitigt i länspressen – något sent på året. Jag kan inte förstå att Lars Hjertén inte kunde ägna mer kraft åt att diskutera med sina partivänner i kommunerna under den tid Jan-Åke Björklund reste runt. Då hade Moderaterna direkt i varje kommun kunnat säga att de önskade en folkomröstning, och så hade de kunnat diskutera med övriga partier. Det var nog så att man kom på att man kanske kunde göra en politisk vinst. Det var litet sent. Man menar inte så mycket med det, och det tycker jag är falskt.

Hjertén undrade om det finns ett folkligt stöd för det nya storlänet eller inte. Om jag skall vara ärlig kan jag säga att jag tror att de flesta faktiskt inte bryr sig så mycket om den organisation vi alltid pratar om. Jag brukar ta ett exempel på detta. En granne hemma i Skara och jag diskuterade nämndorganisationen samtidigt som vi gjorde en omorganisation i Skara kommun. Det engagerade mig och en och annan på insändarsidorna väldigt. Min granne sade att han hade noterat att vi sysslade med omorganisationen: ”Du skall ha en sak klart för dig. Vad som är viktigast för mig är att snöplogen är utkommenderad en halvtimme innan jag cyklar till jobbet. Om den är utkommenderad i Skara, Skövde eller Stockholm bryr jag mig inte om.”

För de allra flesta skaraborgare och för de andra som bor i västra Götaland är det en bra sjukvård som är det viktigaste. Det tror jag att vi kan få på detta sätt.

Anf. 142 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag utgår ifrån att Kjell Nordström aldrig är intresserad av politiska poäng. Politiska poäng kan ibland sammanfalla med allmän folkvilja. Man gör så som folk vill. Vi är förtroendevalda. Vi representerar inte bara oss själva – inte bara vårt eget parti – utan vi representerar medborgarna i vårt län. Det råder ingen tvekan om att de inte vill ha detta storlän. Det vill i varje fall inte invånarna i vårt hemlän.

Anf. 143 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Om Lars Hjertén har rätt eller inte kan jag inte säga, men vi är drygt 280 000 innevånare i Skaraborgs län. Jag har noterat att det är

8 000 som vill ha en folkomröstning. Vad de 272 000 tycker vet vi inte riktigt än.

Prot. 1996/97:103
15 maj

Anf. 144 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! När det gäller skattemyndigheten är det i och för sig intressant att höra vad riksdagsledamöterna från Skaraborgs län säger och vad de har för uppfattning om uppvaktning av generaldirektören. Men vad säger regeringspartiet i denna fråga? Vilka direktiv utgår från regeringspartiet när det gäller den politiska överenskommelsen? Det skulle vara betydligt intressantare att höra.

Jag har ytterligare ett konstaterande. I norra länet är frågan om storlänet faktiskt oerhört diskuterad. Det är möjligt att detsamma inte gäller i Kjell Nordströms hemkommun, men i Mariestad och de norra kommunerna kan jag lova att detta är den mest debatterade fråga jag har varit med om, bortsett från frågorna i en valrörelse.

Det är väldigt intressant att höra att sjukvården skall bli bättre. Vad är det som säger att det skapas nya och fler resurser i och med storlänsförändringen? Vad är det för information vi inte har fått när det gäller nya resurser till sjukvården?

Slutligen: Vi skulle få effektivare, dvs. billigare, statliga organisationer. Man skulle minska organisationskostnaderna. Sparbetinget på länsstyrelserna var 60 miljoner från början. Genom Bengt K. Å. Johansson presenterades krav på 20 miljoner. Därefter har Jörgen Andersson sagt att det inte skall sägas upp en enda person. Vad är det för information som Kjell Nordström har, som vi andra här i kammaren inte har fått? Jag vore oerhört tacksam om Kjell Nordström kunde redogöra för de fakta som han sitter inne med och som vi andra saknar.

Anf. 145 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara upplysa kammaren om att jag och Per Rosengren har samma information.

Anf. 146 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Frågan om ett nytt västsvenskt län har diskuterats länge både i dag och historiskt. Den speciella struktur som finns kring Göteborg, som är omgivet av flera län, är ingen bra lösning. Länsfrågan är i dag för viktig för att avgöras om flera av de kommuner som skall ingå i länet inte vill delta i ett nytt län. Som vi har hört här i dag vill nära 10 000 människor i Skaraborg ha en folkomröstning om ett nytt län. Det är ingen bra start för ett nytt län. När man hör den intensiva diskussion som pågår mellan de skaraborgska ledamöterna här i dag får man känslan av att det första skaraborgarna tänker när de vaknar på morgonen inte är att de vill ingå i det nya länet.

Om riksdagen här i dag beslutar att föra in en så stor mängd människor i ett nytt län mot deras vilja är det ingen tvekan om att det känns mycket konstigt och mycket fel. Nog vore det naturligt att en stor mängd av kammarens ledamöter efter att ha lyssnat till denna diskussion röstar för den återremiss som Stig Grauers och Lars Hjertén har yrkat på i dag.

Man kan inte heller undgå att bli en aning förvånad när man hör Birgitta Carlsson säga att Centern inte vill ha en återremiss. Man skall prata

*länsindelningen i
västsverige m.m.*

med människor så att förändringen vad gäller Riksskatteverket, som vi läst om i tidningarna, inte kommer till stånd. Eller måste Centern i alla frågor följa regeringspartiet, trots att Centerpartiet är mycket tveksamt till det nya länet? En återremiss är ju faktiskt till för att man skall få möjlighet att ta reda på de saker som man är osäker på. Varför tar man inte den här chansen? Man säger att man är övertygad om att detta kommer att ske. Hur kan man vara så övertygad om det?

Sedan skall jag gå över till frågan om namnet på det nya länet. Elizabeth Nyström, Tom Heyman och jag har i motion Bo22 yrkat att det nya länet skall benämnas Göteborgs län. Många kanske betecknar frågan om vilket namn det nya länet skall ha som oväsentlig. Men det gör inte vi motionärer.

Namnets viktigaste funktion är att känneteckna och därmed marknadsföra regionen. Göteborg är navet och den naturliga centralorten i Västsverige. Namnet Göteborg är väl känt i Sverige och i övriga Europa. Det är inte oviktigt att namnet är känt utomlands. Med den ökade rörlighet för varor och tjänster, arbetskraft och kapital som kännetecknar dagens värld är ett internationellt känt namn av större betydelse än tidigare. Det finns också näringspolitiska skäl till att länet bör heta Göteborgs län. Det är en svensk tradition, och inte heller ovanligt, att länet benämns efter sin residensstad. Jag kan ge några exempel: Stockholms län, Uppsala län och Jönköpings län.

I stället för Göteborgs län blev förslaget Västra Götalands län. Det är dock ett bättre namn än Västergötlands län. Det kan noteras att namnförslaget blev Västra Götalands län beroende på en enda person i omröstningen. Omröstningen råkade vara i påskveckan, när ett par ledamöter av olika skäl var borta. Man kan konstatera att namnförslaget säkerligen hade blivit Göteborgs län om den ordinarie besättningen hade funnits på plats. Det var så tätt som 14–12 i Väststyrelsen. Och när bostadsutskottet och riksdagen nu är på väg att anta namnet Västra Götalands län är det viktigt att man betänker att det var väldigt nära att det blev Göteborgs län. Det finns alltså tydliga skäl som talar för att det är ett bättre namn än Västra Götalands län.

Fru talman! Låt mig än en gång i första hand yrka på en återremiss. Om det skulle falla yrkar jag bifall till motion Bo22 som innebär att namnet på det nya länet skall vara Göteborgs län.

Tack!

Anf. 147 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Kent Olsson är dålig på att lyssna. Jag redogjorde i mitt inlägg för hur processen hade varit i mitt parti när vi tog ställning i Skaraborgs län för det nya länet. Det finns ingen anledning att upprepa det en gång till.

Vi har förankrat den här frågan i länet. Även om en del kommuner har sagt nej har många centerpartister i de olika länen reserverat sig mot det beslut som de olika kommunerna fattade. Jag vet också att man kan tolka beslutet i min kommun, Skövde, som att även vi från Skövde vill vara med om det blir ett storlän.

Anf. 148 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Om jag inte hörde fel under Birgitta Carlssons anförande sade Birgitta Carlsson att hon var orolig över att Riksskatteverket hade beslutat att flytta från Mariestad till Göteborg. Jag lyssnade mycket väl på Birgitta Carlssons anförande, och det var detta som jag tog upp i mitt anförande. Om man är orolig ger en återremiss ett perfekt tillfälle för att efterhöra hur det ligger till. Man har tid på sig för att se om denna oro är befogad eller inte. Då ger ju vi Birgitta Carlsson och Centerpartiet ett alldeles utmärkt tillfälle att ta reda på fakta. Jag tycker att det är synd att Birgitta Carlsson inte vill ta reda på fakta utan i det här fallet enbart litar på den socialdemokratiska regeringen och dess goda vilja.

Det har ju faktiskt stått tydligt och klart i tidningarna vad Riksskatteverket vill göra. Ta chansen nu, Birgitta Carlsson! Under den tid som återremissen verkar finns tillfälle att ta reda på vad resultatet blir. Kan Birgitta Carlsson och Centerpartiet påverka? Annars har faktiskt en av de förutsättningar som fanns för det nya länet förändrats när Riksskatteverket flyttar från Mariestad till Göteborg.

Anf. 149 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag utgår från att det finns en uppgörelse och att den uppgörelse som ligger till grund för hela detta beslut skall gälla.

Anf. 150 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Om det nu finns en uppgörelse – och det finns det ju – undrar jag varför man från Riksskatteverket går ut och säger att man inte kommer att finnas i Mariestad. Vi som sitter i den här kammaren kan då vara helt övertygade om att det som Riksskatteverket har sagt inte gäller. Det är vad Birgitta Carlsson har sagt som gäller.

Om Birgitta Carlsson har fel förväntar jag mig att hon kommer till mig och säger: Det var oerhört tråkigt att vi inte gick på Moderaternas återremissyrkande, men jag var övertygad om att det inte skulle bli som Riksskatteverket hade sagt.

Av detta kan man utläsa att Birgitta Carlsson vet att Riksskatteverkets förslag bara är något som man skriver om i tidningar. I verkligheten kommer verksamheten, trots allt, att ligga i Mariestad.

Anf. 151 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag höll på att bli skaraborgare i tioårsåldern, men jag kom till Dalarna i stället. Jag hoppas att jag ändå får delta i debatten, eftersom hela riksdagen skall fatta beslut om en stund.

Det vore litet underligt om den administrativa indelningen av vårt land inte skulle kunna förändras. Det är ju en ordning som i hög grad fortfarande präglas av det som Axel Oxenstierna skapade för mer än tre och ett halvt sekel sedan när Gustav II Adolf var ute och härjade i Europa. Så evigt förutseende var ju inte ens Oxenstierna. Hans syfte var ju inte minst att säkerställa de skatteintäkter som krävdes för att man skulle kunna finansiera deltagandet i 30-åriga kriget. Å andra sidan finns det inte heller anledning att ändra något bara därför att vi har haft det så länge.

Fru talman! Jag hör till dem som länge under växande frustration noterade det svenska ointresset för och okunnigheten om de stora förändringar som ägde rum ute i Europa. Det var ett nytt och i många avseenden mer dynamiskt Europa som växte fram. Det galna sena 80-talet och 90-talets depression i vårt land innebar ett välkommet men smärtsamt uppvaknande ur den ignoransen.

Vår okunnighet om vad som skedde ute i Europa präglar måhända också nu de slutsatser som vi drar för egen del. På olika håll i Europa har en utveckling ägt rum, och äger rum, vilken på många sätt kan vara inspirerande för oss som har kommit på efterkälken. Denna utveckling har många gånger ägt rum på regional bas. Gamla regioner har fått fart. Nya regioner har utvecklats. Samarbetet på regional bas har ofta blivit viktigare än det nationella samarbetet. Det sker också över traditionella nationsgränser.

Utvecklingen i de europeiska regionerna har vuxit fram på naturlig väg som en följd av näringsgeografiska och kulturella förhållanden. Regionerna har i väsentliga delar formats av den utveckling som har ägt rum. I en del fall har det säkert sammanfallit med gamla indelningar som dock har haft föga betydelse för utvecklingen. I andra fall har indelningen anpassats till den utveckling som har skett. I många fall har den regionala utvecklingen inte något alls att göra med den administrativa indelningen; den kanske rent av har gått på tvärs med den.

Det är kanske i grunden ursvenskt att yrvakenheten inför det stora som sker ute i Europa får oss att tro att en motsvarande regional utveckling först och främst kan beslutas fram på politisk-administrativ väg. Vi tror att samarbete och utveckling kommer att blomstra om vi bara får nya administrativa regioner – dessutom gärna storskaliga. Men då har man inte förstått mycket av det som sker i Europas regioner.

Europas regioner är inte administrativa enheter. Det handlar om ett dynamiskt och flexibelt samarbete mellan en lång rad lokala aktörer som har vuxit fram där förutsättningarna för en naturlig regional samhörighet har funnits.

Utan detta samarbete i praktiken skapas ingen ny dynamik, men med ett sådant samarbete i praktiken skapas också en dynamik alldeles oavsett den statliga och regionala administrativa indelningen. Att otåligt börja med att skapa nya administrativa indelningar är att missa poängen och kanske också det som man egentligen borde vara ute efter.

Fru talman! Nu är jag inte alls motståndare till att genomföra förändringar av den svenska administrativa indelningen, inte heller till skapandet av nya regioner, där detta motsvarar en naturlig, lokal verklighet. Utan att vara hundra procentigt övertygad har jag därför ändå stött tillkomsten av det nya Skånelänet, men jag medger gärna att jag även då hade en känsla av att för många förhoppningar ställts på den skånska länsreformen som en motor i sig för en starkare utveckling av regionen. Det finns, liksom i fallet med Öresundsbron, hos många en klockartro på att utveckling kan beslutas fram i politiska organ, gärna storskaligt.

Även om det således kan finnas anledning att genomföra regionala strukturförändringar där det finns lokala förutsättningar, finns det anledning att varna för den kanske också typiskt svenska inställningen, att då måste hela Sverige förändras på samma sätt.

I det Sverige som står på tröskeln till ett nytt årtusende, med allt vad den nya tekniken tycks utlova, måste det tvärtom vara möjligt med en större mångfald vad gäller såväl administrativ indelning som befogenheter. Där enhetlighet var nödvändig för Axel Oxenstierna borde mångfald vara både möjlig och kanske rent av önskvärd på 2000-talet. Det är ju när de lokala förutsättningarna får styra som den lokala mobiliseringen har störst förutsättningar. Utveckling skapas underifrån, inte uppifrån.

Låt mig också säga att jag särskilt efter vårt EU-inträde ställer mig mycket frågande till om vi över huvud taget skall ha tre olika inhemska politiskt-administrativa nivåer i det framtida Sverige. Låt även där de lokala och regionala förutsättningarna styra utvecklingen och inte centrala och byråkratiska strävanden efter konformitet. Jag välkomnar därför en varierad och förutsättningslös försöksverksamhet, som tar sin utgångspunkt i lokala förhållanden.

Fru talman! Mot denna bakgrund kan jag inte finna annat än att förslaget till ett nytt storlän i Västsverige har hastats fram genom beslut uppifrån, beslut som inte i tillfredsställande grad bygger på faktiska lokala förutsättningar och samarbete och därför saknar erforderlig lokal folklig förankring. Det gör att förslaget dels löper stor risk att missa målet, dels att det av alldeles för många av de berörda medborgarna uppfattas som ytterligare något som politikerna pressar på dem uppifrån. Det främjar inte medborgarnas respekt för de politiska besluten. Där Axel Oxenstierna måhända var framsynt kanske dagens beslutsfattare är 350 år efter sin tid.

Redan det faktum att frågan om vad det nya storlänets skall heta och vilken residensstad skall vara har blivit så uppmärksammat visar att grundfrågan om de naturliga lokala förutsättningarna inte alls har en tillfredsställande bakgrund. Jag kommer därför inte att kunna ställa mig bakom regeringens förslag, och jag stöder också yrkandet om återremiss.

Anf. 152 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Socialdemokraterna från Stockholms stad och län är besvikna. Vi är besvikna över att Stockholms län inte får ingå i försöksverksamheten i enlighet med den försökslag som regleras i propositionen *Ändrad länsindelning och försöksverksamhet i Västsverige*, detta trots att det finns en bred politisk enighet i Stockholmsregionen för detta – såväl Kommunförbundet i Stockholms län som Stockholms läns landsting har hemställt om att få delta i försöksverksamheten.

Jag tycker inte heller att det finns några sakliga argument för att Stockholm inte skulle få vara med i försöksverksamheten. I det aktuella betänkandet står bara: ”Den tidigare beslutade försöksverksamheten samt den utvidgning till det nya västsvenska länet som nu föreslås får enligt utskottets mening därvid anses vara lämplig.”

För mig handlar det om att vilja och att våga. En bred politisk majoritet, nästan samtliga partier i Stockholms läns landsting, däribland Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna, har ställt sig bakom en försöksverksamhet. Det enda partiet som inte är med på detta är Moderaterna, och skälet till att Moderaterna inte ställt sig bakom är väl känt. De driver envist frågan om landstingets nedläggning – det är ingenting nytt.

Motiven till att det är viktigt att Stockholms län får ingå i försöksverksamheten är väl belysta i ansökningarna och finns också med i mot-

ion Bo28, varför jag här och nu inte behöver upprepa de argumenten. Fru talman! Jag är dock övertygad om att man i Stockholms län, även om man inte är med i försöksverksamheten eller får vara det, kommer att intensifiera samarbetet i regionen, och jag förutsätter att det arbetet också kommer att beaktas i den kommande utvärderingen av försöksverksamheten.

Avslutningsvis: För demokratins skull, för inflytandets och för den regionala utvecklingens skull borde också Stockholms län, liksom Skåne och Västsverige, få delta i regionförsöket.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

10 § Vissa folkbildningsfrågor

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU9
Vissa folkbildningsfrågor

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 11 §.)

11 § Vissa slottsfrågor

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU11
Vissa slottsfrågor

Talmannen konstaterade att ingen talare önskade ordet.

Beslut

SoU16 Metodutveckling, forskning och utbildning i arbetet för barn som utsatts för sexuella övergrepp
Kammaren biföll utskottets hemställan.

BoU13 Länsindelningen i Västsverige m.m.

Återförvisningsyrkande (m, mp)

För bifall räckte att en tredjedel av de röstande anslöt sig till detta.

Votering:

204 för avslag

88 för bifall

57 frånvarande

Talmannen konstaterade att mindre än en tredjedel av de röstande hade bifallit återförvisningsyrkandet.

Kammaren hade således avslagit återförvisningsyrkandet.

Partivis fördelning av rösterna:

För avslag: 138 s, 20 c, 23 fp, 13 v, 10 kd

För bifall: 65 m, 1 c, 1 fp, 4 v, 17 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 c, 2 fp, 5 v, 1 mp, 5 kd

Prot. 1996/97:103

15 maj

Mom. 1 (ett nytt västsvenskt län)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (mp)

4. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Bo30 (v)

Förberedande votering 1:

17 för res. 2

5 för mot.

270 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

66 för res. 1

21 för res. 2

205 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

203 för utskottet

68 för res. 1

20 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 21 c, 23 fp, 14 v, 10 kd

För res. 1: 1 s, 65 m, 1 fp, 1 v

Avstod: 1 s, 2 v, 17 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 c, 2 fp, 5 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 3 (det nya länets namn)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Bo35 (fp), Bo22 (m) och Bo34 (s)

Votering:

206 för utskottet

25 för mot.

60 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 3 m, 21 c, 21 fp, 15 v, 9 kd

För mot.: 1 s, 22 m, 1 fp, 1 kd

Avstod: 39 m, 2 fp, 2 v, 17 mp

Frånvarande: 23 s, 16 m, 6 c, 2 fp, 5 v, 1 mp, 5 kd

Mom. 6 (en omprövning av försöket)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

206 för utskottet

33 för res. 3

50 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 15 m, 21 c, 22 fp, 1 mp, 10 kd

För res. 3: 1 fp, 17 v, 15 mp

Avstod: 1 s, 49 m

Frånvarande: 23 s, 16 m, 6 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 5 kd

Mom. 10 (en utvidgad försöksverksamhet)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

177 för utskottet

16 för res. 7

98 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 4 m, 21 c, 21 fp, 1 v, 10 kd

För res. 7: 16 v

Avstod: 18 s, 61 m, 2 fp, 17 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 c, 3 fp, 5 v, 1 mp, 5 kd

Eva Johansson och Anders Ygeman (båda s) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Alice Åström (v) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU9 Vissa folkbildningsfrågor

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU11 Vissa slottsfrågor

Kammaren biföll utskottets hemställan.

På förslag av talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

12 § Uppdragsarkeologi m.m.*Uppdragsarkeologi
m.m.*

Föredrogs

Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU12

Uppdragsarkeologi m.m. (prop. 1996/97:99)

Anf. 153 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Sveriges länsstyrelser spelar en viktig roll i vårt samhälle. Enligt länsstyrelseinstruktionen skall de svara för den statliga förvaltningen i länet. För att garantera rättssäkerhet och likabehandling är det utomordentligt viktigt att de lagar och förordningar som styr länsstyrelsens verksamhet är utformade på ett riktigt sätt. Det gäller också att noga renodla de roller som länsstyrelsen kan ha, så att de rena myndighetsuppgifterna inte blandas ihop med andra uppgifter. Allt som kan göras för att undvika att den som berörs av ett länsstyrelsebeslut får intrycket att ovidkommande hänsyn fått påverka beslutsfattandet måste också göras.

I det nu aktuella betänkandet, KrU12, behandlas länsstyrelsens agerande i samband med arkeologiska undersökningar. Det handlar om att få beslutsunderlag för, som det står i lagen om kulturminnen, tillstånd att rubba, ändra eller ta bort en fast fornlämning som berörs av ett arbetsföretag. Arbetsföretag är i sin tur beteckningen på byggnad eller anläggning. I det nu aktuella tidevarvet handlar det ofta om de infrastrukturinvesteringar som görs i form av vägarbeten och järnvägar runt om i Sverige.

I dag råder det stor osäkerhet om hur länsstyrelsen skall handlägga dessa frågor. Propositionens avsikt, att förtydliga kulturminneslagen på denna punkt för att klargöra vad länsstyrelsen skall beakta när den bestämmer vem som skall utföra den arkeologiska undersökningen, är vällovlig. Problemet är bara att regeringen valt fel metod för att nå det resultat man själv angett som viktigt. Vi är helt överens om att det handlar om att få till stånd undersökningar som skall vara av vetenskapligt god kvalitet och genomföras till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat med hänsyn till omständigheterna, som det står i förslaget till lagtext.

Utskottsmajoriteten har valt att ställa sig bakom propositionens slutsats att lagen om offentlig upphandling inte skall vara tillämplig i detta sammanhang. Vi som står bakom reservation 1 menar att detta är fel. Vi utgår från att om man vill åstadkomma en undersökning som är av god kvalitet och till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat, måste man utnyttja möjligheten att välja vem som skall utföra undersökningen. Så snart det finns flera institutioner att välja mellan måste länsstyrelsen ha en teknik för att välja den bäst lämpade. Då är i de flesta fall ett anbudsförfarande en bra metod. Det kan naturligtvis finnas undantag där

någon form av förenklat förfarande är lämpligare, och vårt förslag till lagtext utesluter inte den möjligheten.

Låt mig också tillägga att det är arbetsföretaget som står för kostnaden för undersökningen och inte länsstyrelsen. Att inte själv behöva betala notan är en dålig drivfjäder för att söka efter den lösning som ger högsta kvalitet till lägsta kostnad.

Till detta kommer att utvecklingen av metoder och tekniker påverkas positivt av en stimulerande konkurrens. Inom ett område där beslut kan fattas utan anbudsförfarande blir konkurrensen av naturliga skäl mycket begränsad. Med den av majoriteten valda ordningen finns det fortsatt utrymme för alltför mycket godtycke för att nya aktörer skall våga satsa kraft och resurser på att finnas till hands när en länsstyrelse anser att det skulle passa med ett anbudsförfarande.

Den ordning som nu föreslås bygger på uppfattningen att länsstyrelsens beslut om vem som skall utföra en arkeologisk undersökning är myndighetsutövning. Det visar vilken dålig tilltro regeringen har till det svenska utredningssystemet och dess remissapparat. Bland de remissinstanser som yttrat sig över den departementspromemoria som ligger till grund för propositionen finns de två myndigheter som av regeringen fått i uppdrag att bevaka tillämpningen av lagen om offentlig upphandling, nämligen Konkurrensverket och Nämnden för offentlig upphandling, NOU. NOU anser att lagen om offentlig upphandling skall gälla, och Konkurrensverket delar denna bedömning. Dessutom menar man, vilket jag återkommer till, att Riksantikvarieämbetets uppdragsverksamhet skall avskiljas från myndighetens anslagsfinansierade uppgifter. Det är uppenbart att regeringen inte låtit sig påverkas av dessa tunga remissyttranden. Jag yrkar, fru talman, bifall till reservation nr 1 i mom. 1.

Länsstyrelsen skall enligt förordningen om kulturminnen innan den fattar beslut i ärende enligt lagen om kulturminnen samråda med Riksantikvarieämbetet, som enligt samma lag har överinseende över kulturminnesvården i landet. Denna roll som sektorsmyndighet för kulturmiljöfrågor är enligt reservanterna bakom reservation 2 oförenlig med att bedriva egen undersökningsverksamhet. Problemet är att det anser varken ämbetet självt, Kulturdepartementet eller de partier som står bakom majoritetstexten i utskottsbetänkandet. Regeringen anför t.ex. att sambandet mellan produktion, kompetens och metodutveckling talar mot en åtskillnad. Man bortser helt från det bärande i svensk förvaltningstradition, att en myndighet skall stå helt fri från ovidkommande hänsyn. Situationen blir inte bättre av att uppdragsverksamheten, som också kallas UV, är helt avgiftsfinansierad och att den särredovisas såväl finansiellt som verksamhetsmässigt. Det ökar snarare misstanken om att länsstyrelsen dels på ett bristfälligt beslutsunderlag kan tänkas välja UV som utförare av arkeologiska undersökningar, dels välja att besluta om en sådan omfattning av undersökningen att UV skall få in tillräckligt med avgifter för att klara sin egenfinansiering. En alternativ risk är att UV genom underprissättning får uppdrag som man sedan inte har råd att fullfölja på ett vetenskapligt riktigt sätt.

Vi som står bakom reservation 2 anser att det nu är dags att ta nästa steg i processen att göra RAÄ till en fullödig sektorsmyndighet på kulturmiljöområdet, i paritet med Naturvårdsverket på naturmiljösidan. Vid de länsstyrelsekontakter jag har haft har jag fått det bestående intrycket

att man gärna ser att RAÄ skulle fungera på ett mer naturvårdsverksliknande sätt. Varje åtgärd som kan bidra till att denna förändring kommer till stånd så snart som möjligt kommer att välkomnas ute i landet. Att skilja UV från RAÄ är en enkel sådan åtgärd som följer som ett logiskt nästa steg efter att statens historiska museer nu inte längre lyder under ämbetet. Jag yrkar eftertryckligt bifall till reservation 2 i mom. 2 där vi föreslår att regeringen skall tillsätta en utredning som får i uppdrag att överväga UV:s ställning. Om någon ledamot i ett parti som inte står bakom reservationen ändå kan se att en sådan utredning faktiskt är motiverad finns ju alltid voteringsanläggningens avstår-knapp inom armlängds avstånd. Jag rekommenderar att den används.

Fru talman! Låt mig också för fullständighetens skull nämna att vi står bakom förslaget till ändrat kostnadsansvar. Om även nykonservering och fyndhantering räknas in i det som arbetsföretaget skall bekosta, kan hela undersökningen rationaliseras och effektiva arbetsmetoder utnyttjas så att de totala kostnaderna inte behöver öka. Detta blir självfallet ännu enklare om man använder ett samlat upphandlingsförfarande. Jag vill också peka på möjligheten att få bidrag till vissa merkostnader enligt förordningen om statsbidrag till kulturmiljövård.

Moderaterna har också ett särskilt yttrande i betänkandet. Där pekar vi på att även om det i kulturminneslagen införs en bestämmelse om att lagen om offentlig upphandling inte gäller kan frågan bli föremål för prövning av EG-domstolen. Det finns en yrvakenhet i Sverige inför att vi sedan 1994 genom EES-avtalet kommit att omfattas av rättsregler som ställer krav på att upphandling skall ske affärsmässigt, i konkurrens och på ett icke-diskriminerande sätt. Det bekräftas av det sätt på vilket frågan handlagts då den de senaste åren blivit föremål för domstolsbehandling vid några olika tillfällen. Domstolarna har gjort olika bedömningar. Avgörandena har inte prövats av högre instans. Att i det läget ändå införa denna bestämmelse finner vi olyckligt, och det är den uppfattningen vi har framfört i det särskilda yttrandet.

I detta anförande instämde Carl-Johan Wilson (fp).

Anf. 154 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Frågan om uppdragsarkeologi kan synas ganska obetydlig, men för den som av någon anledning behöver utnyttja arkeologernas tjänster kan den vara av stor betydelse. Det är närmast de som skall ta ny mark i anspråk som kommer att beröras av frågan, men även vi som skattebetalare är berörda när utgrävningar skall ske i Riksantikvarieämbetets eller ett länsmuseums regi.

Förfarandereglerna bör antas i enlighet med reservanternas förslag i reservation 1, som jag härmed yrkar bifall till.

Antingen kan man gå ut med ett regelrätt anbudsförfarande, eller också kan man i en del fall tillämpa ett förfrågningsförfarande; det senare för att inte i onödan dra ut på tiden för den som har att avvakta en utgrävning eller arkeologisk undersökning för att kunna fortsätta sitt projekt.

Konkurrens skapar drivkrafter för att hålla kostnaderna nere i verksamheten, men också ett incitament för att ta fram nya och bättre metoder för i det här fallet arkeologiska utgrävningar och undersökningar. Det

finns även på detta område privata företag med god kompetens och bra utrustning som skall kunna verka på denna marknad.

Fru talman! Jag yrkar bifall också till reservation 2, eftersom det inte är lämpligt att samma organisation har hand om både myndighetsutövning och konkurrensutsatt verkställighet inom samma område. Det kommer i annat fall alltid att finnas misstankar om att myndigheten otillbörligt subventionerar den konkurrensutsatta verksamheten. Erfarenheter från t.ex. flera kommuner visar att det är lämpligt att skilja myndighetsutövning från verksamheten i övrigt. Riksantikvarieämbetets uppdragsverksamhet kan troligen med fördel förläggas till en fristående juridisk person, t.ex. ett bolag.

Regeringen bör tillsätta den utredning som åsyftas i reservationen och därefter komma med förslag till riksdagen i ärendet.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.59 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

12 § (forts.) Uppdragsarkeologi m.m. (forts. KrU12)

Anf. 155 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Kära grävande entusiaster! Åhörare! Det handlar om arkeologi. Den som vill skära guld med täljkniv blir nog inte arkeolog, men det finns de som blir arkeologer därför att de har ett brinnande historiskt, kulturellt och etnografiskt intresse. Det finns t.o.m. de som har försökt sig på att bedriva arkeologiska utgrävningar fristående från länsstyrelser och Riksantikvarieämbetet och som har försökt göra det som konkurrensutsatta företagare. Det är nog bara eldsjälar som vågar sig på något liknande, och det har bara skett en gång i större skala i Sverige. Då fick de förtroendet att utföra Sveriges hitintills största utgrävning för Mälarbanan. Sedan blev det stopp. Från att ha varit 93 anställda är det nu bara en.

Fru talman! Jag tycker att det är rimligt att upphandlingslagen inte gäller rakt av för arkeologiska utgrävningar, men det kan bli så att EG-domstolen kommer att avgöra den här frågan.

Regeringens förslag innebär nu att när det finns fler än en utövande aktör skall länsstyrelsen överväga om det är lämpligt och ändamålsenligt att ta in förslag från fler. Men då måste det finnas fler aktörer – annars är skrivningen snömos.

Kulturutskottet anser att en konkurrenssituation kan stimulera utvecklingen av metoder och tekniker, och det råder samstämmighet kring att det är god vetenskaplig kvalitet i relation till rimlig kostnad som skall avgöra

kriterier vid anbudsförfarande från länsstyrelsen. Men sedan säger utskottet att anbudsförfarande får vägas mot förhållandet att det kan vara tidskrävande och därmed kostnadsdrivande. På den skrivningen verkar det som att det står en hel hop med arkeologiska företagare bakom hörnet och väntar på uppdrag. Verkligheten ser något annorlunda ut.

Utskottet framhåller att privata institutioner bör ha samma möjligheter som offentliga att få uppdrag, även i sådana fall där anbud inte infordras, och att länsstyrelsen därför fortlöpande måste hålla sig à jour med kompetensen hos samtliga, offentliga som privata. Det torde inte vara en så betungande uppgift.

Således yrkar jag bifall till reservation 2, som gäller mom. 3, om Riksantikvarieämbetets uppdragsverksamhet.

Fru talman! Att sitta på två stolar är svårt utan att trilla emellan, och att inneha dubbla roller samtidigt är omöjligt. Därför kan det inte vara rimligt att Riksantikvarieämbetet även fortsättningsvis både är tillsynsmyndighet över kulturmiljövården och själv som myndighet deltar i den arkeologiska undersökningsverksamheten.

I Moderaternas, Centerpartiets, Folkpartiets, Kristdemokraternas och Miljöpartiets gemensamma reservation uttrycker vi oss trots det väldigt milt. Vi föreslår en utredning. Att invänta erfarenheter från Riksantikvarieämbetets nya organisation kan inte anses relevant i det här fallet. Låt ämbetets uppdragsverksamhet för arkeologiska utgrävningar blomma ut till en egen blomma! Med det slipper vi också att konkurrensutsatt och icke-konkurrensutsatt verksamhet bedrivs i samma drivbänk. Misstankar om att skattemedel subventionerar prissättning kan också därmed elimineras.

Den föreslagna ändringen av lagen om kulturminnen m.m. hör intimt ihop med den här separationen.

Anf. 156 BJÖRN KAALING (s):

Fru talman! Det har länge rått en oklarhet när det gäller uppdragsarkeologin. I det betänkande där vi behandlar propositionen om uppdragsarkeologi handlar det om att det nu görs ett förtydligande i kulturminneslagen. Det gäller vad länsstyrelsen skall beakta när man bestämmer vem som skall göra en arkeologisk undersökning.

Jag vill betona att den bärande tanken i propositionen i just den här delen ändå är att det väsentliga inte är vem som genomför undersökningen utan hur undersökningen genomförs och vilka möjligheter det finns att ta till vara den erfarenhet och den kunskap som erhålls. Avgörande för vem som skall utföra en undersökning bör därför vara vad som är mest lämpligt med hänsyn till samtliga omständigheter.

Det finns två reservationer till betänkandet, som har berörts. Den första reservationen berör vilken lag som skall ligga i botten för uppdragsarkeologin. Reservanterna anser att det är lagen om offentlig upphandling som skall gälla, medan utskottets majoritet, i likhet med regeringen, anser att det är kulturminneslagen som skall vara bas för arkeologiska undersökningar och uppdrag. Jan Backman menade i sitt inlägg tidigare att det här är fel metod.

Men om man tittar närmare på reservation nr 1 ser man att det inte är så mycket i sak som skiljer reservanterna från utskottets majoritet. Förespråkarna för upphandlingsförfarandet menar att upphandlingen skall

omgärdas med en rad restriktioner. Reservanterna förespråkar alltså egentligen inte ett rent upphandlingsförfarande. I själva verket förstår jag reservationen på det sättet att man är mån om att möjliggöra för privata aktörer att utföra arkeologiska undersökningar och att den konkurrenssituation som då uppstår är stimulerande.

Då vill jag betona att det i betänkandet framhålls att det råder samstämmighet mellan innehållet i den motion som Moderaterna, Centern, Folkpartiet och Kristdemokraterna står bakom och regeringens förslag. Dels råder det samstämmighet om att arkeologiska undersökningar skall vara av god vetenskaplig kvalitet och genomföras till en kostnad som inte är högre än motiverat. Dels råder det samstämmighet om att arkeologiska undersökningar skall kunna anförtros åt privata aktörer.

När och om den icke-offentliga aktören stängs ute från uppdraget är det i så fall inte avsikten från lagstiftarnas sida, utan det är då länsstyrelsernas tolkning av lagstiftningen som brister.

I propositionen och i betänkandet syftar förslagen inte till att avveckla eller försvåra uppdagsarkeologin och den verksamheten. Det är, enligt min mening, tvärtom så att förslagen kommer att leda till att uppdagsarkeologin utvecklas, bl.a. genom att villkoren i det här förslaget nu förtydligas.

Jag vill gärna ta det här tillfället i akt och framhålla att också vi socialdemokrater anser att man skall ta till vara de erfarenheter och den kompetens, de metoder och den teknikutveckling som privata aktörer kan bidra med. Om länsstyrelserna inte gör det är det naturligtvis vår sak att vara väldigt tydliga på den här punkten och framhålla att Riksantikvarieämbetet – när man nu skall utarbeta verkställighetsföreskrifter åt länsstyrelserna – bör lägga sig vinn om och se till att länsstyrelserna är medvetna om att det skall finnas utrymme också för de aktörer som inte ligger inom det offentligas ram.

Men jag vill samtidigt betona något som är viktigt i sammanhanget och som också står i betänkandet, att också de offentliga aktörerna UV, läns museerna och de kommunala museerna skall ha bra möjligheter att delta i arkeologiska undersökningar. Samhället har naturligtvis ett intresse av att museer och institutioner får ökade kunskaper och ökad kompetens. Det är ju trots allt där föremålen hamnar och skall tas om hand av professionella medarbetare, oavsett om föremålen har grävts upp av privat eller offentligt anställda arkeologer.

I den andra reservationen förespråkar moderaterna, centern, folkpartiet och kristdemokraterna också med stöd av miljöpartiet att en utredning skall ges i uppdrag att överväga om Riksantikvarieämbetets uppdagsverksamhet, UV, skall skiljas från ämbetet. Om den utredning man förespråkar kommer fram till att verksamheten skall skiljas ut, menar man att den lämpligen bör bedrivas i bolagsform.

Från utskottsmajoritetens sida menar vi att det i och för sig finns skäl att se över uppdagsverksamhetens ställning inom Riksantikvarieämbetet. Men det vore olyckligt att göra detta nu, då Riksantikvarieämbetet nyligen har gått igenom en omfattande omorganisation. Vi menar att det är motiverat att avvakta tills det finns en längre erfarenhet av den nya organisationen.

Därtill vill jag lägga att det inom Kulturdepartementet faktiskt pågår en översyn av museistrukturen. Denna skall redovisas för riksdagen under 1998.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande nr 12.

Anf. 157 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Skillnaden är ju ändå att i reservanternas förslag står inte meningen "Därvid gäller inte lagen om offentlig upphandling i kulturminneslagen".

Det är ju så modernt i dessa dagar att tala om vilka signaler man sänder ut. Om denna mening finns med i lagtexten, kommer naturligtvis vissa länsstyrelser att kunna tolka det som att man kan göra urvalet bland möjliga utgrävningsföretag på sitt eget sätt, efter sitt eget huvud och med de kriterier som man för ögonblicket anser skall passa för uppdraget, medan man vid andra länsstyrelser kommer att följa en mer formell handläggning som mer överensstämmer med lagen om offentlig upphandling.

När det sedan gäller den andra reservationen om tidpunkten för skiljandet av UV och Riksantikvarieämbetet förstår jag inte riktigt vad som står att vinna på att skjuta upp detta ytterligare en tid. Riksantikvarieämbetet har genomgått en omorganisation och har börjat anpassa UV:s kostym efter nya förhållanden. Detta borde vara det läge då man också rent formellt skulle ta det avgörande steget och skilja de två åt.

Anf. 158 BJÖRN KAALING (s) replik:

Fru talman! Om man fullt ut skulle följa det förslag som reservanterna har som utgångspunkt när det gäller lagen om offentlig upphandling kan det enligt min uppfattning innebära att samhället missar en hel del av den kompetens- och kunskapsuppbyggnad som faktiskt behövs vid de institutioner som är offentliga.

Som jag sade, och som vi också säger i betänkandet, framhåller vi i förtydligandet till kulturminneslagen på ett tydligare sätt än vad framkommit tidigare att de stora uppdragen inte enbart får gå till privata aktörer. Det måste också finnas utrymme för de offentliga att göra stora undersökningar och utgrävningar, därför att man behöver kompetensen. Denna kompetens behövs ju för att man skall kunna ta till vara vårt kulturarv på ett bra sätt. Det är viktigt att framhålla.

När det sedan gäller uppdragsverksamheten är det nog min uppfattning att om det nu ändå pågår en rörelse i riktning mot att UV skall få en självständigare roll, kan man väl låta verksamheten pågå ett tag så att man sedan kan dra erfarenheter av den och se vad som behöver korrigeras.

Anf. 159 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Björn Kaaling talar om att samhället skulle missa kompetens om inte även andra än privata företag fick utföra undersökningar. Men det finns ju ingenting i lagen om offentlig upphandling som talar om att det är storleken som gäller. Fortfarande skall ju den andra meningen i tillägget gälla, att man skall beakta att undersökningen skall vara av vetenskapligt god kvalitet och genomföras till en kostnad som inte är högre

än vad som är motiverat med hänsyn till omständigheterna. Det är dessa förhållanden som vi hela tiden har ansett skulle understödjas av omformuleringen ”därvid gäller inte lagen om offentlig upphandling” försvann ur lagtexten.

Anf. 160 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Det råder ingen oenighet vad gäller länsstyrelsernas ansvar för upphandlingen av de arkeologiska utgrävningarna. Meningsskiljaktigheterna består i om vi skall lägga oss i hur länsstyrelserna skall upphandla tjänsten.

I reservation 1 uttrycks, som jag ser det, en oro för att den privata arkeologiverksamheten inte kommer att upphandlas, att länsstyrelserna kommer att göra godtyckliga upphandlingar om de får en myndighetsstatus i upphandlingsförfarandet. Men som jag har tolkat reservanternas är det egentligen ingen som har yrkat på att lagen om offentlig upphandling skall gälla fullt ut.

Fru talman! Det åvilar länsstyrelserna att bl.a. främja länets utveckling och befolkningens bästa. De skall verka för att de nationella målen får genomslag i länet. Länsstyrelserna svarar för frågor som rör kulturmiljövården, hushållningen med naturresurser, näringslivsutvecklingen och främjande av konkurrensen. De har ansvar för att de offentliga medlen används på ett effektivt sätt.

Enligt propositionen skall upphandlingen av arkeologiska undersökningar vara av vetenskapligt god kvalitet och genomföras till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat. I betänkandet står att arkeologiska undersökningar skall kunna anförtros privata företag. Med dessa regler för länsstyrelsernas upphandling skall det inte finnas några frågetecken om hur upphandlingarna skall skötas.

För Vänsterpartiet är det självklart att myndigheterna skall hålla sig informerade om kompetensen hos samtliga institutioner och aktörer inom området, både offentliga och privata, för att kunna välja rätt undersökningsalternativ. Därför tycker jag att vi nu skall inrikta oss på frågor av kulturpolitisk art, som berör vårt beredningsområde, och låta frågor som egentligen rör näringspolitik behandlas av näringsutskottet och NUTEK.

Fru talman! Jag skall nu gå över till nästa reservation, reservation nr 2, som även Miljöpartiet står bakom. Den handlar om att UV och Riksantikvarieämbetets avdelning för arkeologiska utgrävningar skall skiljas från varandra i syfte att renodla verksamheten. Utskottet skriver: Trots avslag på reservation 2 hindrar det inte att det är motiverat att, när det finns längre erfarenhet av Riksantikvarieämbetets nya organisation, UV:s ställning blir föremål för mer ingående överväganden.

Jag tycker så här: Den arkeologiska kompetensen i Sverige är mycket uppsplittrad i dag. UV, dvs. Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdagsverksamhet, är i dag experter på utgrävningar.

Universiteten bedriver forskning och museerna tar hand om fynden. Det finns också privat utgrävningsverksamhet i Sverige.

Nyligen separerades Statens historiska museer från UV och Riksantikvarieämbetet. Det innebär en ny organisationsuppbyggnad där UV står utan museal förankring. På forskningsområdet har dock ett system för förankring arbetats fram där varje universitets arkeologiska institution har en ansvarig person som bedriver forskning kring UV:s utgrävningar.

Jag vill också hänvisa till den museiutredning som nu ligger. Jag förutsätter att man även tar upp UV:s ställning och tittar över hur museiverksamheten och utställningsverksamheten skall kunna hänga ihop även på det här området.

Jag tror att det på sikt, när den här organisationen har lagt sig, är rätt att skilja UV från RAA – alltså inte nu. Som vi redan har hört är det en process på gång på det här området. I det här övervägandet borde det även ingå om UV i stället skulle kunna knytas till Statens historiska museer för att på så vis kunna knyta de museala fornyfynden till de arkeologiska undersökningarna.

Utan UV skulle Riksantikvarieämbetet få en mer renodlad roll som beskyddare av fornlämningar, och den koppling av ekonomisk art som i dag finns mellan de två skulle brytas. Trots att jag tycker att det här nog kan vara bra på sikt, yrkar jag inte bifall till reservation 2. Den innebär att UV skall bilda en särskild juridisk person i t.ex. ett bolag. Jag är inte säker på att det är rätt modell. Det är faktiskt inte riktigt så enkelt.

Jag kommer att följa den här frågan och eventuellt komma med förslag längre fram. Det kommer att vara förslag med en mer samlad syn på hur utgrävningar, forskning och museal verksamhet kan skapa en nationell arkeologi som är mer intressant för vanligt folk.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att avsikten med den här propositionen är att få ned kostnaden för arkeologisk utgrävningsverksamhet. Man vill lägga ett större ansvar på markexploatörer vad gäller kostnader och bevarande av utgrävt material. Lagförslaget bringar också klarhet i att arkeologi inte är en marknad som kan upphandlas till lägsta pris. Samtidigt tas det också ett större helhetsgrepp över vårt gemensamma kulturarv. Samtidigt finns det också ett utrymme för privata företagsinitiativ på arkeologins område.

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 161 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Precis som Charlotta Bjälkebring är jag införstådd med att det förekommer arkeologisk undersökningsverksamhet i en mängd olika former även vid universitetsinstitutioner och inom ramen för Riksantikvarieämbetets verksamhet. Nu pratar vi om den typ av undersökningar som är föranledda av att fornminneslagens regler i samband med byggnadsprojekt och anläggningsprojekt skall tillämpas. I det sammanhanget är det alltså som UV:s koppling till ämbetet är en belastning för ett förnuftigt beslutsfattande.

Charlotta Bjälkebring hänvisar till att hon vill ha mer erfarenheter av UV:s nya organisation. Men det är ju faktiskt så, som det står i betänkandet, att UV:s verksamhet redan i dag särredovisas såväl finansiellt som verksamhetsmässigt. De utgör ju en egen enhet. De har sina egna underavdelningar UV-syd, UV-mitt och vad de nu heter. På det viset har de så gott som brutit alla band med ämbetet men är ändå en belastning på ämbetet i deras myndighetsutövning. Det är därför som vi reserverar bakom reservation 2 tycker att det vore ett bra sätt att snabba upp den lösbrytningsprocess, som vi alla egentligen vill åstadkomma, att regeringen tillsätter en utredning nu.

Anf. 162 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag vill använda precis samma argument som Jan Backman. Eftersom det redan i dag förekommer särredovisning och eftersom UV i dag också är finansierad med avgifter så kan man alltså särskilja detta från Riksantikvarieämbetets övriga verksamhet. Det är också ett argument för varför man faktiskt kan vänta i dag.

Sedan vet vi ju alla att den här processen redan är på gång. Eftersom jag inte är helt säker på hur min vision av det här skall se ut, tycker jag att det känns fel i dag att låsa sig för ett sådant här beslut. Jag vill vänta och se och forma min modell. Sedan kan jag ha en vision om vilket uppdrag en utredning skall ha och vad den skall titta på.

Anf. 163 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Vår vision är inte heller så väldigt tydlig. I reservationen föreslår vi att det skall tillsättas en utredning. Om den kommer fram till att UV bör avskiljas från RAÄ, bör man överväga förslaget i vår motion att uppdragsverksamheten bör handhas av en särskild juridisk person, t.ex. ett bolag. Det utesluter ju inte den möjlighet som Charlotta Bjälkebring antyder, nämligen att Statens historiska museer skulle kunna ha ett finger med i det spelet som bolagsägare eller något annat. Klarheten kommer att skapas av utredningen och inte av att biträda reservationen.

Anf. 164 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! I mitt ställningstagande utesluts inte det som Jan Backman säger heller.

Anf. 165 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag är litet nyfiken på varför Charlotta Bjälkebring egentligen tror att det i princip inte görs annat än offentliga arkeologiska utgrävningar i dag.

Sedan undrar jag också hur Charlotta Bjälkebring kan säga att man låser sig för ett beslut genom att tillsätta en utredning. Jag trodde att en utredning var till för att skapa större kunskap.

Anf. 166 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Det blir mycket tro i den här debatten. Efter vad jag har förstått finns det mycket okunskap genom att det är väldigt få aktörer på den arkeologiska marknaden. Det är en väldigt smal nisch.

Sedan tror jag att just lagen om offentlig upphandling egentligen kan försvåra det här arbetet och ställa till med problem. Den tydlighet som vi nu försöker skriva in gör att det blir ett renare upphandlingsförfarande där man inte behöver processa om kronor och ören. Arkeologisk verksamhet är mycket viktigare än att få det lägsta priset. Det handlar om vårt gemensamma kulturminnesarv. Det måste vi ta ett samlat ansvar för. Jag tycker att det är bra att länsstyrelsen tar det samlade ansvaret.

Anf. 167 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Okunskap är alltid ett stort problem. Faktum är att det i princip inte görs annat än offentliga arkeologiska utgrävningar i dag, och det vet vi. För att bringa klarhet i den här okunskapen kan man tillsätta en

utredning för att undersöka och bli klokare och fatta kloka beslut här i kammaren. Jag är fortfarande nyfiken på varför Charlotta Bjälkebring avvisar en sådan möjlighet.

Prot. 1996/97:103
15 maj

uppdragsarkeologi
m.m.

Anf. 168 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag avvisar en sådan möjlighet, eftersom diskussionerna fortgår även om vi avslutat det här sammanträdet i kammaren. Dessa diskussioner fortgår på Riksantikvarieämbetet, på våra museer, på UV och även i de politiska församlingarna.

För mig är det viktigt att ha en målsättning och en vision för det jag vill med en utredning. Jag vill inte bara ha en utredning och så låta regeringen utforma direktiven. I sådant fall vill jag på ett mycket mer konstruktivt sätt vara med och styra hur det skall se ut, och jag är fullt öppen för en sådan diskussion.

Anf. 169 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Jag har i en motion föreslagit dels att lagen om offentlig upphandling, LOU, skall tillämpas också vid arkeologiska undersökningar, dels att Riksantikvarieämbetet skall skilja på myndighetsutövningen och uppdragsverksamheten genom att den senare drivs i särskild juridisk person, t.ex. ett bolag.

Anledningen till att vi har en lag om offentlig upphandling är insikten att konkurrens är bra genom att den stimulerar teknik- och metodutveckling och effektivitet och därigenom gör att uppdrag kan utföras bättre och billigare. I ord förefaller utskottet dela denna inställning i princip. Men när man är för något i princip så brukar det som bekant innebära att man är emot samma sak i praktiken, i varje fall inom sitt eget område. Majoriteten anför i huvudsak två argument för att just arkeologiska undersökningar inte bör upphandlas enligt LOU.

Det första argumentet är att det som är kostnadseffektivt i det enskilda fallet kan innebära en förlust för helheten. Att en utomstående entreprenör får ett uppdrag efter upphandling i konkurrens kan således innebära att t.ex. länsmuseet förlorar kompetens. Men detta resonemang kan, *mutatis mutandis*, föras av monopolister i alla branscher. Det finns nämligen alltid särskilda omständigheter att hänvisa till.

Det andra argumentet är att ett upphandlingsförfarande är tidskrävande. Jag kan inte tycka att detta är något starkt argument heller. Också i andra sammanhang förekommer serier av upphandlingar som var för sig kan sägas ta tid och fördröja det stora projektet, men som ändå bidrar till ett gott slutresultat, ekonomiskt och på andra sätt.

Det system som rekommenderas i departementspromemorian, propositionen och betänkandet måste uppfattas som godtyckligt och oklart. Ibland skall anbudsupphandling ske, ibland inte alls, och ibland skall uppdragen fördelas mellan olika institutioner utifrån ett dunkelt rättviseperspektiv. Det är uppenbart att en enskild entreprenör kan känna sig utlämnad och rättslös i ett sådant system. Ett konkret exempel på detta, som har berörts tidigare här i dag, har vi i firman Arkeologikonsult AB i Upplands Väsby, som vi också känner till bl.a. genom ett brev som nått många av oss.

Jag vill också erinra om alla vackra ord om företagare och entreprenörer som näringsministern yttrade från denna talarstol så sent som i går.

Under alla omständigheter vore det lämpligt att EG-domstolen fick pröva om förslaget verkligen är förenligt med EG:s regelverk om offentlig upphandling.

I andra sammanhang brukar man betona att det är viktigt att skilja mellan myndighetsutövning och uppdragsverksamhet mot betalning. Annars uppkommer, som bland andra Konkurrensverket påpekat, risk för att skattemedel på ett eller annat sätt används för att subventionera den konkurrensutsatta verksamheten. Detsamma gäller förstås för Riksantikvarieämbetet. Man kan inte som majoriteten avfärda dessa invändningar genom att utan motivering i övrigt bara skriva att uppdragsverksamheten vid Riksantikvarieämbetet minsann är avgiftsfinansierad och dessutom finansiellt särredovisad.

Det finns även i majoritetens skrivningar här och var antydningar om att ståndpunkter kan komma att omprövas efter att ytterligare erfarenheter har vunnits osv., men kanske är detta mest en läpparnas bekännelse; vi får väl se. I grunden verkar ändå förståelsen saknas för att upphandling i konkurrens och en tydligare boskillnad mellan myndighetsutövning och uppdragsverksamhet skulle gynna den viktiga verksamhet som vi nu diskuterar. Däremot ligger reservanterna i utskottet, som är ganska många, nära den uppfattning som jag har redovisat i motionen och antytt här. Jag har därför inget särskilt eget yrkande.

Anf. 170 BJÖRN KAALING (s) replik:

Fru talman! Nils Fredrik Aurelius hävdade i inledningen av sitt anförande att vi i princip skulle ansluta oss till tanken på att andra än offentliga utförare skulle kunna delta i det arkeologiska arbetet. Men han sade också att det brukar innebära att man är emot detta i praktiken.

Jag vet ju inte vad Nils Fredrik Aurelius har för erfarenheter av det vi beslutar om och diskuterar här i riksdagen. Men min erfarenhet är nog att myndigheterna tar fasta på det vi faktiskt säger i den här kammaren och också försöker följa det mycket noggrant.

Sedan vill jag i sammanhanget påminna Nils Fredrik Aurelius om att det är under den nuvarande lagstiftningen, inte under den föreslagna, som t.ex. Arkeologikonsult upplever det som svårt att bedriva sin verksamhet.

Jag menar att det nya lagförslaget – när vi har fattat beslut om det – innebär att det blir lättare för uppdragsverksamhet i det här sammanhanget.

Anf. 171 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Vi får väl hoppas att länsstyrelserna upplever en klarhet i majoritetens synpunkter som är svår att se för oss andra och att det därför blir en förändring i förhållandena, t.ex. för ett sådant företag som Arkeologikonsult AB som vi har nämnt här. Det är ju ändå väldigt påfallande att de inte har haft en rimlig miljö att verka i.

Därför tycker jag att det hade varit bättre att ge klarare och tydligare besked. Det tydligaste är ändå att säga att lagen om offentlig upphandling skall gälla.

Det är för övrigt inte så att lagen om offentlig upphandling skulle omöjliggöra att man t.ex. inte upphandlar i konkurrens i vissa brådslande fall och annat. Det finns ju mängder av speciella paragrafer, som Björn Kaaling säkert känner till.

Prot. 1996/97:103

15 maj

*Uppdragsarkeologi
m.m.*

Anf. 172 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det var Björn Kaalings första anförande som fick mig att efteranmäla mig till den här debatten. Han sade ungefär: Det är inte lagstiftarnas avsikt att privata aktörer skall stängas ute. Men om det sker beror det på olika tolkningar hos länsstyrelserna.

Det här är egentligen mer en fråga om hur vi skall arbeta här i riksdagen när vi stiftar lag. Lämna man ett så stort utrymme för tolkningar och oklarheter att det trots allt sker, hjälper vi ju till med att skapa en sådan situation som nu tycks leda till att alla former av konkurrens upphör.

Vad leder då det till? Då är ju alla påstådda intentioner om valmöjligheter bara tom retorik.

Fru talman! Vi kan alltför ofta, när vi ser hur våra beslut genomförs och hur våra lagtexter tolkas, säga att det inte var detta vi avsåg. Lagstiftning är det vi minst av allt ägnar oss åt i kulturutskottet. Då frågar man sig: Är det nödvändigt att även vi är med och skapar sådana oklarheter genom vårt arbete och vårt ställningstagande?

Jag kanske också skall kommentera något av vad Charlotta Bjälkebring sade. Hon talade om att det pågår diskussioner. Det är samma sak där – medan de diskussionerna pågår dör alternativen. Vad leder då den diskussionen till? Det är också tom retorik.

Både Charlotta Bjälkebring och Björn Kaaling har talat om kompetens. Man kan konstatera att ju fler som tänker och som tänker från olika håll, desto bättre. Man brukar ju säga att om alla tänker lika blir det inte mycket tänkt. På ett område som det här, på det här vetenskapliga fältet, gäller definitivt att ju fler idéer som dyker upp, ju fler metoder som utvecklas, desto bättre för den samlade arkeologin.

Därför är det så oerhört väsentligt att det kan finnas flera alternativ. Det kommer också att vara till gagn för utbildningen, för den fortsatta forskningen och därmed också för grävningsverksamheten samt i slutändan även för de museer som jag och Björn Kaaling annars gemensamt brukar fajtas för.

Därför tycker jag att det är synd att det här agerandet ger möjligheter till att tolkas så snett att man inte kommer att utnyttja de alternativ som finns och att vi därmed heller inte kommer att ha några alternativ kvar inom kort. Ett sådant ställningstagande från riksdagen tycker jag snarare är skadligt än till gagn för fortsättningen.

Anf. 173 BJÖRN KAALING (s):

Fru talman! Det är svårt att förstå hur Lennart Fridén kan dra slutsatsen att alla former av konkurrens upphör.

Jag ber att än en gång få ta en text ur det betänkande som ligger på riksdagens bord. Där står det att det råder samstämmighet mellan innehållet i motion 34, alltså den som Lennart Fridén nu pläderar för, och innehållet i propositionen, dvs. regeringens förslag, dels om att arkeologiska undersökningar skall vara av god vetenskaplig kvalitet och genomföras

till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat dels om att arkeologiska undersökningar skall kunna anföras åt privata aktörer.

Jag tror faktiskt på det som står i propositionen när det står på det här sättet. Jag menar att det är självklart att detta inte bara är tomma ord. Det är i alla fall inte min erfarenhet av det som sägs i propositioner och de beslut vi tar här i riksdagen att det upplevs som tomma ord av myndigheterna. Riksantikvarieämbetet har ju nu skyldighet att utbilda länsstyrelsernas folk i den här frågan. Då får man väl ta fasta på detta. Om det nu är så i dag att länsstyrelserna inte beaktar detta får man väl tala om för länsstyrelserna att det skall vara möjligt också för privata aktörer att delta i den här verksamheten.

Anf. 174 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Både i sitt första anförande och nu i repliken säger Björn Kaaling att han befarar att det trots allt skall kunna ske. På annat sätt kan man inte tolka det när han säger: Om det trots allt sker får vi tala om för dem. Det är det jag menar. Man skall inte stifta en lag där man lämnar den typen av möjligheter eller risker. Om det är sådana oklarheter att det leder till att det inte finns några alternativ till den offentligägda grävningen har vi faktiskt fattat ett dåligt beslut.

Det är rent principiellt viktigt när det gäller att stifta lag. Det är kanske mer en fråga om principerna kring detta än just det här speciella ärendet. Vi skall inte hjälpa till med att skapa oklarheter och därmed fatta de dåliga besluten.

Anf. 175 BJÖRN KAALING (s):

Fru talman! Det Lennart Fridén uttrycker som oklarheter hade jag kunnat förstå om det hade varit så att Lennart Fridén själv hade föreslagit att lagen om offentlig upphandling skulle gälla rakt av. Men det gör man inte i reservationen. I reservationen säger man att det skall finnas en rad inskränkningar i det som egentligen är lagen om offentlig upphandling. Så uppfattar i alla fall jag det jag möjligen tycker är bra i den reservation som Lennart Fridén har ställt sig bakom.

Anf. 176 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Jag blir litet orolig över hur Lennart Fridén tycks se på våra länsstyrelser. Länsstyrelserna bildades ju på 1600-talet för att vi skulle komma bort från det godtyckliga feodalsamhället. Man byggde upp länsstyrelserna för att vi skulle få en mer demokratisk beslutsapparat som omgärdades av lagstiftning och som såg till människornas bästa.

På något sätt andas den här debatten att vi inte litar på länsstyrelserna, att vi inte tror att de kommer att följa den lagstiftning som har omgärdat dem. Vi tror att de kommer att bilda monopol och att de kommer att klia varandra på ryggen och inte se till samhällets bästa. Jag tycker att det är oroande.

Jag litar på länsstyrelserna. Jag tycker att en sådan här smal arkeologisk och kulturminnesvårdande verksamhet har ett stort inslag av att vi på något sätt måste omgärda det med lagstiftning och trygghet. Det är inte lagen om offentlig upphandling och det billigaste som skall gälla. Man

måste forma upphandlingen utifrån andra kriterier. Jag tror att det här är rätt väg.

Prot. 1996/97:103
15 maj

Anf. 177 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det här är inte rätt plats att hålla en historielektion, men det är lockande för mig som historiker när jag hör Charlotta Bjälkebring tala om det godtyckliga feodalsamhället och demokratisk beslutsapparat på 1600-talet. Det skulle jag kunna tala länge med Charlotta Bjälkebring om. Det kan vi göra privat vid sidan om måhända.

Det viktigaste är inte att det finns lagar, utan vad som står i dem. Charlotta Bjälkebring sade att det är viktigt att det finns lagstiftning kring detta. Visst, det tycker vi också. Det viktiga är ju att lagarna är utformade på sådant sätt att de inte lämnar utrymme för tolkningar som närmar sig den godtyckessituation som Charlotta Bjälkebring själv vänder sig emot. Så enkelt är det.

Anf. 178 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Jag har tyvärr inte med mig artikeln, men i Kommun Aktuellt omnämndes för några nummer sedan ett annat upphandlingsförfarande. Det gällde arkitektoniska upphandlingar. Där blev det så att trots att lagen om offentlig upphandling låg i grunden ändrade sig upphandlaren i sitt upphandlingsförfarande. Det gjorde att man fick en dom på sig, och det företag som låg lägre med sitt anbud överklagade beslutet. Man vann i länsrätten. Man fick rätt. Det var inte lagen om offentlig upphandling som skulle gälla vid sådan här typ av upphandling.

Om det gäller för arkitekturupphandling, är det ett prejudikat även för arkeologiupphandling. Den lagstiftning som vi nu håller på att stifta ger en tydlighet att lagen inte skall gälla. Den ger inte otydlighet som det blir med ert förslag.

Anf. 179 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Man skulle mycket väl kunna säga att det ger den klara tydligheten att man inte behöver bry sig om den lagen. Vad vi har sagt är att vi skall plocka bort de där orden så att man hamnar i situationen att man skall utgå från den. Sedan måste man laga efter läge, som det heter. Man måste se till att man, för de speciella frågor som man skall ta hänsyn till, kan göra de nödvändiga avstegen från lagen. Det behöver inte vara några oklarheter så länge man talar om vilka de avstegen kan vara.

Genom att tillföra orden om att lagen om offentlig upphandling inte skall gälla behöver man inte i något läge bry sig om det. Därmed har man egentligen lämnat utrymme för en hel del godtycke. Precis tvärt emot vad Charlotta Bjälkebring vill ha.

Anf. 180 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! När Jan Backman säger så säger han att länsstyrelserna inte följer det regelverk och den lagstiftning som finns för deras verksamhet. Jag håller inte med. Jag tror på länsstyrelserna. Jag tror att de gör rättvisa och bra upphandlingar.

uppdragsarkeologi
m.m.

Anf. 181 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det är nu lätt att göra sig lustig. Jag har tydligen snabbt förflyttat mig i rummet, eftersom jag plötsligt fick heta Jan Backman. Det är en mycket trivsamt person. Jag har inget emot att av misstag få hans namn, om än bara tillfälligt.

Faktum är att om man ser på de erfarenheter vi har på det här området ger den här lagskrivningen ytterligare möjligheter att faktiskt fatta så galna beslut som vi tycker att man inte bör göra på det här området. Det är för arkeologins och utgrävningarnas bästa vi vill detta. Inte av några andra skäl.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)

13 § Strålskydd och kärnsäkerhet

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1996/97:JoU16
Strålskydd och kärnsäkerhet

Anf. 182 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Från bekymmer med forntiden till måhända bekymmer med framtiden. Det betänkande som vi i kväll har kvar att behandla handlar om strålskydd och kärnsäkerhet. Det är ett nytt område för jordbruksutskottet. Området har tidigare legat i näringsutskottet.

Jag får lätt associationer till kärnkraft när man diskuterar strålskydd och kärnsäkerhet. Det är intressant att konstatera att det finns en stor och bred enighet i Sverige om att kärnkraften inte hör hemma i ett kretsloppssamhälle. Vi skall förr eller senare avveckla kärnkraften. Några tycker senare. Vi har – tack och lov – fattat beslut om förr. Avvecklingen av kärnkraften skall påbörjas, vilket jag tycker är positivt.

Med utgångspunkt i detta är det märkligt att Sverige som medlem i EU också är medlem i Euratom. Vänsterpartiets reservation till betänkandet handlar om detta.

Euratom har till uppgift att bidra till en höjning av levnadsstandarden i medlemsländerna, bl.a. genom att skapa förutsättningar för en tillväxt av kärnenergiindustrierna. Det hänger självfallet inte ihop med varandra. Euratom borde avvecklas med det snaraste.

Nu har utskottsmajoriteten svarat att frågan är under beredning i regeringskonferensen. Det är ju sant att frågan diskuteras där. Men jag har inhämtat att man där inte har diskuterat att avveckla Euratom. Det är det vårt motionsyrkande handlar om. Det som också är förvånande är att det i utskottsmajoritetens skrivning inte framgår något om en svensk hållning i frågan.

En arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att kodifiera och förenkla grundfördragen. De har lämnat en rapport om arbetsläget i fråga om Euratomfördraget. Men i betänkandet står det att i avvaktan på resultatet från regeringskonferensen bör motionerna inte föranleda någon åtgärd. Men Sverige deltar ju i regeringskonferensen. Den svenska regeringen

borde rimligen ha en ståndpunkt i frågan. Den enda rimliga ståndpunkten enligt Vänsterpartiet är att Euratomfördraget inte bara skall göras om i de delar det är föråldrat, utan skall avvecklas och ersättas med ett mellanstatligt samarbete. Frågor om energisparande och utveckling av energisystem som baserar sig på förnybara energislag skall behandlas.

Det skulle vara intressant att veta vad Sverige säger om Euratom Supply Agency, dvs. den organisation som finns inom ramen för Euratom och som har ett särskilt ansvar när det gäller malmer, råmaterial och klyvbart material. Det är en särskild byrå som är en självständig juridisk person med ekonomiskt självständig ställning.

Tycker Sverige att denna byrå skall finnas kvar? Finns den med i de diskussioner som förs inom regeringsförhandlingarna? Det skulle vara intressant att veta. Det är synd att den inte är nämnd i utskottsbehandlingen.

Jag står självklart bakom vår reservation som är fogad till betänkandet. Men huvudsyftet med betänkandet handlar inte i första hand om regeringsförhandlingarna i Bryssel. Därför yrkar jag inte bifall till reservationen i dag, utan vi bevakar frågan. Vi har haft den upp till debatt i andra sammanhang.

Anf. 183 EVA GOËS (mp):

Fru talman! Jag skall börja med att läsa ett avsnitt ur *Bön för Tjernobyl*.

”– På TV började de plötsligt visa filmsnuttar – – – En av dem: en gumma mjölkar och håller mjölken i en bytta, reportern går fram till henne med en militär dosimeter och för den över byttan – – – Kommentar: Som ni ser är allt fullständigt normalt bara tio kilometer från reaktorn – – – De visar floden Pripjat – – – Folk badar och solar sig – – – På avstånd syns reaktorn och rökmolnen – – – Kommentar: Västliga radiostationer sprider panik och avsiktligt förtal om haveriet. Och så den där dosimetern igen – över en tallrik fisksoppa, över en chokladbit eller en gräddmunk från ett öppet stånd – – – Det var bedrägeri. De militära dosimetrar som fanns i armén på den tiden var inte avsedda för livsmedelskontroll utan mätte bara bakgrundsstrålning – – –”

”Vår lärarinna sa: ’Rita strålning.’ Jag ritade gult regn – – – Och en röd flod – – –”

”Julja, Katia, Vadim, Oksana, Oleg – – – Och nu Andrej – – – ’Vi dör och blir vetenskap’, sa Andrej.”

Det är svårt att tala om strålskydd och kärnsäkerhet. Det jag talar om syns inte. Det kanske knastrar när man sätter på dosimetern. Jag har varit fyra gånger i Kijev. Efter Tjernobyl blev det nedfall i mitt hemlän. Nu vill man dumpa kärnavfallet i Norrland.

Men vi har fått nog! Man talar ofta om att tio år efteråt får man veta vad som egentligen hände. T.ex. *Atoms for Peace*. Vad var det som hände då? Jo, USA fick plutonium till sina ubåtar, och USA skickade anrikat uran till England. Det var *Atoms for Peace* – Orwells nyspråk. Hannes Alvéén gjorde en helomvändning när han började inse att kärnkraft/kärnvapen var siamesiska tvillingar. Han sade att varje gång en familj på fyra personer lagar mat med hjälp av kärnkraftsel så förslår det till att ta livet av desamma – man producerar så mycket plutonium som tar livet av dem.

När man nu i betänkandet skall skriva om kärnsäkerhet och strålskyddet, gäller det allt från internationella frågor till kärnavfall. Där finns upparbetningsanläggningen Dounreay i Skottland. De radioaktiva utsläppen släpps ut i Västerhavet. Det går att mäta dem långt upp mot Grönland, och de sprider sig. Här finns det internationella atomenergiorganet och ICRP. ICRP är en *non-governmental organization* som är självutvald. De gränsvärden som de flesta följer i världen sätts där. Organet består av 13 självvalda män. När en dör eller försvinner väljs en ny till gruppen.

Här tar jag upp frågan om att inrätta en miljödomstol i FN där dessa funktioner skulle kunna tas över.

Bodil Francke Ohlsson har tagit upp frågan om ett totalt förbud av mobila kärnkraftsverk.

Vi har också tagit upp frågan om effekterna efter Tjernobyl – även här i Sverige. I EU har beslutats att nästa gång det blir en Tjernobylolycka skall gränsvärdena höjas. Större dos per person skall tillåtas.

Jag har tagit upp frågan om hela kedjan av kärnavfall. Hur många vet att när kärnbränslet tas ut ur reaktorn har radioaktiviteten höjts tre miljoner gånger? Det är inte kompost som skall tas om hand och som skall dumpas i Norrland.

Jag vill att kärntekniklagen skall skärpas. Varför vill jag det? Vi har på sistone sett att myndigheterna kan tydligen inte följa lagen – eller så tolkas den fel. Då måste lagen skärpas så att den blir tydligare och klarare så att myndigheterna vet hur de skall tolka den. Hur går det annars att tillåta att Oskarshamn 2 får drivas i sex dagar utan att sprinklersystemet fungerar? Det var nära till ett rörbrott. Det kunde ha blivit en härdsmalta, om det inte var för att reaktorn var nystartad. Det går inte ens till åtal!

Jag har tagit fram Riksrevisionsverkets kritik av att Strålskyddsinstitutet och Kärnkraftsinspektionen uppträder tillsammans med kärnkraftsindustrin, SKB AB. De har för nära relationer. Man vet inte rågången mellan de två förstnämnda myndigheterna och aktiebolaget.

Jag tycker, som Maggi Mikaelsson var inne på, att Euratomfördraget skall upplösas. Det skall bli något helt nytt, precis som det skall inrättas en miljödomstol. Vi ställer oss bakom reservationen, men vi yrkar inte bifall till den.

Jag har tagit upp frågan om import av material som är kontaminerat. Jag anser också att vi skall sänka gränsvärdena för livsmedel, gränsvärdena för arbetarna som jobbar inom kärnkraftsindustrin och gränsvärdena för allmänheten.

Jag har också berört den miljökonsekvensbeskrivning och hela den process som man använder sig av i Kanada. Man har varit mycket noga med att människorna är med i processen. Man har tydliga regler som är stringenta och detaljerade, och man har en lag om hur det skall gå till.

I morse fick jag besök av en man som bor i närheten av Studsvik och Nyköping, där man nu talar om förstudie. Han var förtvivlad. Han sade: Det pågår tre processer samtidigt. På samma gång som man talar om kärnavfall och att man skall ta hand om det – fastän man inte vet vad man söker, eftersom man inte vet vilken metod man skall använda – pågår arbete för en inkapslingsanläggning i Oskarshamn. Det är en inkapslingsanläggning som skall ta hand om kärnavfallet i koppar- och stålkapslar. Det är kärnavfall som man egentligen inte har godkänt en metod för.

Samtidigt håller man på med en politisk process. Till sist är det myndigheterna som förhoppningsvis vetenskapligt skall följa detta.

Samtidigt har förstudier påbörjats ute i kommunerna. Detta trots att man fått påpekande av KASAM att man måste se över processen med platsval.

Vad har då hänt? Jo, man har börjat arbetet i flera kommuner. De som känner till det säger att det är som att hamna i en fälla: Vi blir fångar i veto-fällan. Börjar man med förstudier, som 5–10 kommuner skall göra i år, är man till 10–20 % fast i fällan. Går man nästa steg till två kommuner, där det handlar om platsstudier, är det 50 % risk. När man har kommit till detaljstudier är det 96–100 % risk att man hamnar i fällan.

Det konstiga är att man nu har talat om och gett direktiv från regeringen att man skall se över den här processen, när man redan är inne i den. Skall man köra filmen baklänges? Sent vaknar syndaren! Människor känner sig snärjda i förtid. Detta är taktik.

Det jag har skrivit här handlar väldigt mycket om kritik. Det är kritik mot myndigheterna, och kanske kritik mot oss att vi inte tar vårt ansvar. Vi skall kanske ta tillbaka litet grand av det delegerade ansvaret eller skärpa kärntekniklagen och strålskyddslagen. Jag tycker att riksdag och regering har ett större ansvar. Vi skall åtminstone ge tydliga regler och tydliga klartecken för vad myndigheterna skall göra.

Därför är jag väldigt förvånad att man inte har påpekat att SKI har gjort något fel när man inte åtalat OKG. Det var inte första gången. Det har hänt liknande olyckor tidigare. Det hände t.ex. den 24 juli 1987, ett år efter Tjernobyl. Då experimenterade man nattetid och hade inte snabbstoppet på. Det var precis samma sak som orsakade Tjernobylolyckan.

Min fråga till socialdemokraterna är: Vad tänker ni göra för att skärpa bestämmelserna? Jag vill inte bli lurad, och jag vill inte lura mina barn och barnbarn. Det är för allvarligt. Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 3 och 5.

Anf. 184 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande har utskottet behandlat 32 motionsyrkanden om strålskydd, kärnsäkerhet m.m. Dessa frågor ingår fr.o.m. riksmötet 1996/97 i jordbruksutskottets beredningsområde. Frågorna har tidigare behandlats av försvarsutskottet respektive näringsutskottet. Jordbruksutskottet har anordnat utfrågningar om vissa strålskydds- och kärnsäkerhetsfrågor med Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraftinspektion och Svensk Kärnbränslehantering AB.

De 32 motionerna tar upp bl.a. radioaktiva utsläpp från kärnkraftverk, internationella strålskydds- och kärnsäkerhetsfrågor och slutförvaring av kärnkraftsavfall i Sverige, m.m. Utskottet avstyrker motionerna med hänvisning bl.a. till tidigare riksdagsbeslut och pågående verksamhet hos ansvariga myndigheter. Flera motionsyrkanden från Miljöpartiet avstyrks av det skälet att det saknas laglig grund för de föreslagna åtgärderna eller att yrkandena är så oklart utformade att de ej kan leda till något ställningstagande i sak.

Till detta betänkande fogas fem reservationer, men jag tycker ändå, bortsett från Miljöpartiet, att det råder en stor enighet i dessa viktiga frågor. I betänkandet ges en utförlig bakgrundsbeskrivning om frågor om

såväl strålskydd som kärnavfall m.m., som tidigare behandlats av försvarsutskottet och näringsutskottet.

När det gäller strålskydd behandlade försvarsutskottet i betänkande 1994/95:3 ett antal motioner om bl.a. risker med joniserande strålning och lågdosstrålning. Som framgår av betänkandet är Statens strålskyddsinstitut, SSI, central förvaltningsmyndighet på detta område. Myndigheten skall verka för att intentionerna i strålskyddslagen uppfylls. Med stöd av lagen och av strålskyddsförordningen handlägger SSI frågor om skydd för människor, djur och miljö mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning.

SSI skall ha beredskap att vid olyckor, särskilt i kärnteknisk verksamhet, ge information i strålskydds- och saneringsfrågor till berörda myndigheter. SSI skall uppmärksamma andra strålskyddsproblem som berör stora samhälleliga värden. SSI övervakar strålskyddet vid de kärntekniska anläggningarna och kontrollerar att utsläpp till luft och vatten under normaldrift hålls inom fastställda gränser.

Försvarsutskottet framhöll bl.a. att strålskyddslagen är en ramlag och att det ankommer på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de föreskrifter som krävs till skydd mot strålning samt för att utöva tillsyn och kontroll över den verksamhet som lagen reglerar. Häri ingår bedömningen utifrån vetenskapliga rön. Frågor och interpellationer om bl.a. gränsvärden för radioaktiv strålning har besvarats av miljöministern vid flera tillfällen, senast den 19 februari 1997.

När det gäller kärnavfall m.m. behandlade näringsutskottet 44 motioner i betänkande 1995/96:17. Näringsutskottet avstyrkte samtliga yrkanden och pekade på den noggranna beslutsprocess som omgärdar prövning av lagringsmetoder för kärnavfall. Dessutom underströks att några bindningar inte fanns vad gäller vare sig metoder för inkapsling och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall eller val av plats för slutförvaret.

I fråga om beslutsprocessen för lokalisering av kärntekniska anläggningar betonade utskottet vikten av att berörda kommuner och kommuninvånare gavs största möjliga insyn i de förstudier som Svenska Kärnbränslehantering AB utför. Beträffande verksamheten vid Studsvik AB och import av anrikat kärnbränsle hänvisade utskottet till att Studsvik AB enligt ett regeringsbeslut skall upprätta ett program senast den 30 juni 1997 för omhändertagande av använt kärnbränsle innefattande tekniska, ekonomiska och juridiska aspekter.

I betänkandet lämnade näringsutskottet en utförlig bakgrundsbeskrivning angående gällande lagstiftning och aktuell verksamhet på området. Jag går inte närmare in på dessa områden, eftersom de är beskrivna i vårt betänkande.

I reservation nr 1 från Miljöpartiet om utsläppen vid Dounreayanläggningen i Skottland krävs att anläggningen stoppas omedelbart.

De radioaktiva utsläppen vid Dounreay behandlades i ett frågesvar av miljöministern den 2 oktober 1996. Det framgår av svaret att UKAEA:s installationer vid Dounreay omfattar ett flertal nukleära anläggningar. Flera av dessa är tagna ur drift och är under rivning. En av de centrala installationerna är numera anläggningen för upparbetning av höganrikat bränsle. Enligt uppgifter från brittiska tillsynsmyndigheter som kommit

miljöministern till del kommer någon utökning av verksamheten vid upp-
arbetsanläggningen förmodligen inte att ske.

I 1992 års regionala konvention för skydd av den marina miljön i
Nordatlanten finns bestämmelser om förhindrande och eliminering av
förorening från landbaserade källor. Tillstånden för utsläpp till luft och
vatten från Dounreayanläggningen omprövas vart femte år. Ett nytt till-
stånd beviljades av de brittiska myndigheterna 1994.

Vad beträffar utsläppen till luft och vatten visar tillgängliga uppgifter
angående samtliga radionuklider att den beräknade dosen per år ligger
under såväl den av ICRP som i EU:s strålskyddsnormer rekommenderade
dosen till kritisk grupp. De ligger också under den av de brittiska myn-
digheterna tillåtna utsläppsnivån.

Mot bakgrund av den information som förelegat delar utskottsmajori-
teten miljöministerns uppfattning att det inte finns någon anledning att ta
några särskilda initiativ beträffande UKAEA:s anläggningar.

I reservation nr 2 från Miljöpartiet, som handlar om definition av kär-
navfall och utländskt kärnavfall, yrkar Miljöpartiet på ett totalförbud mot
utländskt kärnavfall och att detta förbud skrivs in i kärntekniklagen.

Dessa frågor behandlades i ett betänkande av näringsutskottet
1995/96 och i ett frågesvar från miljöministern den 25 september 1996.
Jordbruksutskottets majoritet gör samma bedömning som näringsutskottet
och ministern.

Enligt reservanternas bör vidare reglerna om kärnavfall ändras så att
aska från processing m.m. räknas som sådant avfall. Bestämmelser om
definition av kärnavfall m.m. finns i kärntekniklagen. Bestämmelser om
s.k. friklassning finns i strålskyddslagen.

Enligt 3 § strålskyddslagen får regeringen eller behörig myndighet ut-
färda föreskrifter om friklassning i fråga om radioaktiva ämnen eller
tekniska anordningar som kan alstra strålning. I 2 § strålskyddsförord-
ningen (1988:293) har regeringen meddelat bestämmelser om generella
undantag från strålskyddslagen. Bl.a. gäller undantaget för radioaktivt
ämne vars specifika aktivitet inte överstiger 100 kilobecquerel per kilo-
gram.

Regeringen har vidare i 3 och 4 §§ strålskyddsförordningen bemyndi-
gat Strålskyddsinstitutet att meddela ytterligare undantag i den utsträck-
ning det kan ske utan att syftet med strålskyddslagen åsidosätts. Begrep-
pet radioaktivt avfall i strålskyddslagen innefattar när det gäller en säker
hantering från strålskyddssynpunkt även kärnavfall. Jag yrkar avslag på
reservation nr 2.

Reservation nr 3 handlar om miljökonsekvensbeskrivningar i Sverige.
Jag yrkar avslag också på den. Situationen är den att det pågår ett bered-
ningsarbete inom SKB med att ta fram bl.a. miljökonsekvensbeskrivning
i provning av ärenden enligt kärntekniklagen.

Med anledning av Vänsterpartiets reservation nr 4 om Euratomför-
draget behöver jag inte säga så mycket, eftersom Maggi Mikaelsson inte
yrkar bifall till den. Jag tycker att hon gör klokt i det, eftersom vi skall
avvakta resultatet av regeringskonferensen. Jag yrkar ändå avslag på
reservation nr 4.

I Miljöpartiets reservation nr 5 föreslås en tredubbling av avgiften för
kärnavfall. Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 1996 och hade be-
handlats av näringsutskottet. För detta ändamål tas ut en avgift om i ge-

nomsnitt 1,1 öre per kilowattimme. Miljöpartiet föreslår en tredubbling av denna avgift och har kommit fram till att avgiften då blir 6 öre, vilket naturligtvis inte stämmer.

Detta har behandlats utförligt tidigare, och jag tycker inte att jag behöver upprepa det som vi har skrivit i utskottets betänkande. Finansieringen sker nu enligt ett helt annat system. Kostnaderna skall tas efter den mängd använt kärnbränsle och kärnavfall som genereras vid drift av reaktorerna i 25 år eller vid drift i mer än 25 år, något som de flesta av oss naturligtvis tror på.

Jag yrkar med detta avslag på reservation nr 5, också med hänvisning till att det är regeringen som fastställer den årliga avgiften enligt de riktlinjer som anges i finansieringslagen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande nr 16 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 185 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vill bara för tydlighetens skull säga att det faktum att jag inte yrkar bifall till reservationen inte betyder att jag inte står bakom den. Självklart står Vänsterpartiet bakom den. Vi tycker att Euratomfördraget skall avvecklas. Frågan ligger dock i regeringskonferensen, och jag har för avsikt att ta upp den i andra sammanhang.

Jag tycker också att det är väldigt svagt att Sverige inte kan redovisa en ståndpunkt i frågan hur man vill förändra fördraget som det nu föreligger. Varför vill man i så fall inte helt och hållet avveckla det?

Anf. 186 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Det är mycket som jag här vill ta upp, bl.a. höjningen av priset. Motionen skrevs i september, och då var avgiften 1,9 öre. Sedan ändrades avgiften, vilket jag mycket väl känner till, eftersom jag sitter i näringsutskottet. Jag anser att man måste betala ett högre pris. Det skall vara nollränta på detta. Kärnavfallet skall inte betalas av kommande generationer utan av oss som lever nu.

Min fråga om vad vi skall göra för de människor som redan har lurats in i den här processen kvarstår. Det är en barock situation när man inte vet vilken metod man söker och när det inte gjorts någon vetenskaplig översiktsstudie. Jag menar att detta präglar allt som gäller kärnkraften och kärnkraftscykeln.

Är det kärnkraftsbolagen som skall göra miljökonsekvensbeskrivningarna, MKB, eller skall oberoende experter arbeta med detta? Skall experterna vara knutna till kärnkraftsindustrin? Är det trovärdigt? I Kanada ordnar man med *open houses* och avgränsningsmöten och har ett helt annat tillvägagångssätt för att skapa delaktighet.

Dessutom inverkar en lag som klagör rättigheter och skyldigheter på förutsättningarna för att uppfylla MKB-målet.

Vad gäller utsläppen från Dounreay vill jag säga att jag är medlem i World Information Service on Energy, WISE, som har sitt säte i Amsterdam. Den skickar regelbundna rapporter om vad som händer i hela världen, och den lämnar en annan uppgift. Frågan är vem man skall tro på. Expertord står mot expertord. WISE säger att det här sker utsläpp och att man måste komma till rätta med dem.

Beträffande totalförbudet mot utländskt kärnavfall vill jag anföra att sådant avfall har tagits in i Sverige, döpts om till mindre farligt avfall och sedan lagrats. Är det tillrådligt?

Prot. 1996/97:103

15 maj

*Strålskydd och
kärnsäkerhet*

Anf. 187 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Eva Goës säger att finansieringen skall ske med nollränta, men så är ju inte fallet. Medlen sätts in på ett räntebärande konto på Riksgäldskontoret. Jag vill minnas att realräntan nu ligger på över 4 %, och det finns ca 21 miljarder på detta konto. Detta är skälet till att man kunde sänka avgiften till i genomsnitt 1,1 öre per kilowattimme.

Mina och Eva Goës åsikter går isär. Jag har ett större förtroende för de myndigheter som är satta att sköta detta: både Strålskyddsinstitutet och Kärnkraftsinspektionen och inte minst SKB, som kommer att lägga fram förslag om miljökonsekvenserna. Där skiljer sig våra åsikter åt.

Utsläppen vid Dounreayanläggningarna håller sig inom de gränser som den brittiska regeringen har fastställt. De håller sig också inom de gränser som EU har fastställt. Det finns ingen skillnad jämfört med de regler som vi har i vårt eget land.

Anf. 188 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Det är just dessa gränsvärden som är felsatta. Några länder har redan sänkt gränsvärdena. Samma människor gör samma utredningar överallt, och sedan får man exakt samma svar. Man skall alltid fråga vem som har beställt och vem som har utfört utredningarna, eller vad som ligger till grund för gränsvärdena.

Efter Tjernobyl höjde man t.ex. gränsvärdena för livsmedel och för vilt. Om vi som bodde i Norrland – Härnösandstrakten hade fått ett stort nedfall – skulle skjuta en hare skulle vi äta den även om den innehöll 1499 becquerel per kilo. Vi skulle få i oss radioaktiva ämnen både genom livsmedel och genom markstrålning.

Är det vettigt att man höjer gränsvärdena efter en kärnkraftsolycka? Det är bara ekonomiska intressen som bestämmer reglerna – inte hälsan. Jag menar att miljö och hälsa måste gå först. Vi vet inte vad de ständiga utsläppen från våra kärnkraftverk får för effekter på kommande generationer. De kan få genetiska konsekvenser, eller så sänks immunförsvaret. Vi har ständiga utsläpp. Normala utsläpp kallas det för. De är också för höga.

Jag tycker att det är väldigt bra att Centern tar upp just detta. Man har i Sverige uppmätt mycket högre normala utsläpp än vad man gjort internationellt.

Kan man lita på lagarna? Är de tillräckligt tydliga, eller skall vi skärpa dem?

Anf. 189 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Eva Goës vill ta oss tillbaks i tiden – till 1986 och den stora olyckan i Tjernobyl. Man har ändrat gränsvärdena därefter.

Jag anser att de gränsvärden vi har i dag, inte minst när det gäller livsmedel, inte är skadliga för konsumenterna. Inte heller de gränsvärden vi har när det gäller utsläpp från våra egna kärnkraftverk är skadliga, även om de är höga och vi jobbar för att försöka få ned dem. Jag kan inte

se att det finns några skäl till att vi i dagsläget behöver ändra våra lagar när det gäller gränsvärdena.

Anf. 190 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jag kommer i detta inlägg enbart att ägna mig åt den fråga som tagits upp i motion Jo784, nämligen frågan om finansieringen av kärnavfallet. Det är en av de frågor som jordbruksutskottet har fått ta över från näringsutskottet. När den nya lagen antogs för ett par år sedan var det näringsutskottet som hanterade frågan. Nu är den alltså på jordbruksutskottet, och jag tänker ta tillfället i akt och försöka bistå med att klarlägga, om inte annat, en del av de missuppfattningar som finns när det gäller finansieringen av kärnavfallet.

Fram till den 1 januari 1996 fungerade det så att finansieringen skedde genom en avgift på i genomsnitt 1,9 öre per kWh kärnkraft. Dessa 1,9 ören skulle täcka kostnaderna för avvecklingen av kärnkraften och för omhändertagandet av avfallet, med hänsyn tagen till hur mycket de pengar som samlades i denna fond skulle generera i ytterligare pengar. Det gjordes en viss avkastningsberäkning med realräntan som utgångspunkt. Det var så det fungerade fram till 1996.

I slutet av 1995 antogs en ny lag. Den lagen innebär att man delvis skall finansiera med säkerheter. Man säger att kostnaderna för kärnavfallshanteringen skall finansieras med en avgift, och på toppen skall man lägga säkerheter för kostnader som ligger över en viss nivå.

I det sammanhanget kunde SKI föreslå en sänkning av avgifterna till 1,1 öre. Skillnaden var 0,8 öre jämfört med den tidigare avsättningen. Dessa 0,8 ören skall i stället finansieras genom att kraftföretagen skall ställa säkerheter för motsvarande belopp. Dessa säkerheter får naturligtvis inte ställas i kärnkraftsanläggningar – det skulle vara mycket besynnerligt – men de får ställas i andra tillgångar.

Vad som då händer är naturligtvis att kraftföretagen på något sätt måste kunna ta fram säkerheter. Vad äger kraftföretagen utöver kärnkraftverken? Jo, de äger i huvudsak andra kraftanläggningar. Alltså kan kraftföretagen säga att de har en vattenkraftsanläggning eller en biobränsleanläggning och att de nu vill ta ut säkerheter i dessa anläggningar för att kunna finansiera dessa kostnader om de uppstår.

Vad händer då om dessa säkerheter faller ut? Jo, man måste låta säkerheterna tas i anspråk. Säkerheterna, om de är vattenkraftstillgångar eller biobränsleanläggningar, kommer alltså i sin tur att belastas med en kostnad. Den kostnaden måste tas ut någonstans. Självfallet måste den tas ut på priset på kraften eller energin.

Man har med denna lagstiftning gjort en genial grej. Man har nämligen fört över en del av kostnaderna för kärnkraftens avfallshantering till annan typ av kraftproduktion. Detta har riksdagen helt enkelt inte märkt. Riksdagen har låtit det passera på något märkligt sätt utan att reagera. Det borde vara någonting som alla reagerade emot – även de som möjligen är förespråkare för kärnkraft.

I betänkandet sägs slutligen att lagen är så konstruerad att regeringen gör självständiga bedömningar av säkerheterna. Därmed skulle det vara möjligt för regeringen att säga att man inte godkänner säkerheter i denna typ av anläggningar. Så är det inte. Det är Kärnavfallsfonden som bedömer av vilka säkerheter som skall godkännas. Det är betingat enbart av

ekonomiska faktorer. Det gäller bara att säkerheterna fyller kraven för vad som ur bankmässig utgångspunkt kan anses vara säkerheter. Några möjligheter för Kärnavfallsfonden att säga att den inte godkänner säkerheter för att de belastar andra kraftanläggningar finns inte. Regeringen fastställer bara storleken på avgiften. Det andra är det Kärnavfallsfonden som hanterar.

Jag tycker att det är viktigt att ta upp denna fråga. På något sätt har den glidit förbi utan debatt. Jag tycker att det är värt att åtminstone ta upp en ordentlig debatt om det.

Jag tänker inte nu, fru talman, göra något yrkande. Det borde jag ha gjort, men jag tänker inte göra det. Jag tänker nöja mig med att konstatera att det pågår en diskussion om energifrågorna på annat håll i detta hus, och att vi så småningom har anledning att återkomma även till denna fråga eftersom det måste ligga i allas intresse att kostnaderna belastar rätt typ av verksamhet. Det är en marknadsekonomisk fråga som man borde kunna ställa upp på från höger till vänster.

Det kommer inget yrkande från mitt håll, fru talman, men jag ville ändå ta tillfället i akt att påpeka detta. Jag tycker nämligen att det är ett problem. Jag hoppas att också andra inser att det är det.

Anf. 191 EVA GOËS (mp):

Fru talman! Det här är ett problem. Jag undrar hur man skall lösa det. Man har ju rivit några reaktorer och vet ungefär vad det kostar. I Sverige hade man beräknat att det skulle kosta ungefär 900 miljoner att ta hand om avfallet från en reaktor.

När det gäller USA:s liknande reaktor gick det på ungefär 2,7 miljarder, dvs. tre gånger mer. Därför lade jag fram mitt pris: 1,9 gånger 3. Det blir ungefär 6 öre. Det var därför jag lade mig på den nivån. Vi har också sagt att man skall utgå från en nollränta. Att man placerar i en kärnavfallsfond är en annan sak. Men man skall utgå från detta, eftersom vi inte skall ta framtiden från våra barn.

Jag undrar om Roland Larsson håller med mig om att det egentligen kostar så här mycket. Och jag undrar hur man skall lösa det här problemet.

Anf. 192 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Min uppfattning är att SKI:s bedömning av kostnaderna är riktig. Jag vill också påstå att de är tilltagna med ganska stor säkerhet. Man har gjort den här konstruktionen just för att man, så att säga, inte skall behöva ta ut avgifter ända ned. Dessa garantier ligger på en ganska god säkerhet. Det är min bedömning.

För att man skall kunna ta ut dubbelt så mycket eller tre gånger så mycket, Eva Goës, krävs en ändring av lagstiftningen. Lagstiftningen är i dag så konstruerad att SKI bedömer hur mycket det kostar. Sedan måste regeringen fastställa den här avgiften utifrån lagstiftningen, och lagstiftningen medger inte en sådan här godtycklig bedömning av vad det skulle kosta. Jag vill påstå att SKI:s beräkningar på det här området är mycket noggranna.

Men det finns inte någon människa i världen som kan beräkna dessa kostnader för all framtid. Att man utgår från realräntan när man räknar

upp värdet på fonden är ganska naturligt. Eftersom det handlar om så pass mycket pengar och man är så beroende av samhällsutvecklingen i övrigt är realräntan det enda man kan ha som utgångspunkt för avkastningen.

Vi har haft olika diskussioner om realräntans storlek. Jag anser inte att den är 4,5 %. Bl.a. Klas Eklund har nyligen i en skrift pekat på att den aldrig har varit mer än ca 2,5 %. Detta hävdar jag i SKI:s styrelse. Det gör jag gärna här också.

Anf. 193 EVA GOËS (mp):

Fru talman! Hur skall detta finansieras? Jag vet ju att en liknande Westinghousereaktor kostade 2,7 miljarder att riva och ta hand om. Det tar ungefär 17 år efter det att man har stängt av en reaktor att ta hand om det här.

Om vi säger att det pris som SKI har lagt sig på är någorlunda vettigt undrar jag hur detta skall finansieras om man inte har dessa säkerheter. Jag håller med Roland Larsson om att det är dumt att man tar vattenkraftsanläggningarna. Jag menar att kärnkraften skall betala sina egna kostnader fullt ut.

Anf. 194 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jag försökte just säga att jag också tycker det.

Som jag sade förut är det naturligtvis inte lätt att göra kostnadsberäkningar. Men vi har utgått från den teknik som nu finns tillgänglig. Om man skulle välja någon annan teknik, eller om man skulle skjuta på den här frågan ett antal år av olika skäl, blir det en helt annan kostnad.

Om man skjuter på det slutliga omhändertagandet sjunker faktiskt kostnaden, ironiskt nog. Den här mellanlagringen är nämligen billigare än slutförvaret. Och eftersom pengarna växer snabbare än kostnaderna ökar för ett slutförvar skulle det blir mer pengar.

Man kan bara konstatera att detta inte är någonting som är lätt. Men SKI jobbar mycket med dessa frågor. Jag tycker att man har lyckats komma ganska rätt. Men det vet vi naturligtvis inte förrän om 10 000 år, men vi får väl återkomma då.

Tack!

Anf. 195 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Jag välkomnar också att vi kan ha diskussioner när det gäller den kommande kärnkraftsdebatten den 10 juni.

Men beträffande den här frågan vill jag ändå säga att varken Roland Larsson eller Eva Goës tillhör jordbruksutskottet. Vi har på kort tid försökt lära oss vad dessa för oss nya saker innebär.

Om man tar del av vad ni beslutade förra året i näringsutskottet står det ganska klart att den här lagen är så konstruerad att regeringen gör en självständig bedömning av säkerheten och är oförhindrad att ställa krav på att andra säkerheter presteras än den som anges i den motion som Roland Larsson har skrivit. Vi har inte lärt oss allt, så vi får läsa på och se om Roland Larsson eller majoriteten i jordbruksutskottet har rätt i den här frågan.

Anf. 196 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Inge Carlsson säger ”ni”. Jag var inte med om att fatta det beslutet. Jag reserverade mig mot det. Det är riktigt att det står så. Men det fungerar alltså inte riktigt på det sättet.

Det är bra, Inge Carlsson, att den här diskussionen kommer upp. Skälet till att jag inte framhårdar med ett yrkande och driver den här frågan till sin spets är att jag vill ta upp ett resonemang om detta som inte innebär att vi fastnar i några låsningar. Då kan vi komma till en slutsats som utgår från så mycket fakta som möjligt. Det är inte säkert att det som jag har framfört här till hundra procent kan sägas vara fakta. Fakta kan ju uppfattas olika beroende på hur man tolkar en del av detta. Men jag har jobbat mycket med dessa frågor i SKI:s styrelse. Och jag vågar påstå att jag är ganska väl insatt i dem. Jag vill gärna att fler blir det. Frågan har nämligen en sådan betydelse att den borde vara värd en något mera ingående diskussion framöver.

Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)

Prot. 1996/97:103

15 maj

*Strålskydd och
kärnsäkerhet*

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motion

med anledning av prop. 1996/97:122 Finsk, rödmärkt olja i motordrivna fordon

1996/97:Sk58 av Olle Lindström (m)

15 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 14 maj

1996/97:309 av *Ulla Löfgren* (m) till kommunikationsministern

Framtiden för Vägverket Produktion

1996/97:310 av *Elisebeht Markström* (s) till justitieministern

Gängvåldtäkt

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 maj.

16 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmälades att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 14 maj

1996/97:525 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Flygtransporter av radioaktiva ämnen

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 20 maj.

17 § Kammaren åtskildes kl. 20.36.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.51,

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.02,

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 140 (delvis),

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.59 och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Meddelande om frågestund.....	1
2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Hänvisning av ärende till utskott	2
4 § Förnyad bordläggning.....	2
5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 14 maj.....	2
JuU17 Domstols sammansättning	2
JuU18 Advokatsamfundets disciplinverksamhet	4
JuU19 Övergrepp i rättssak	4
LU18 Konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende	5
UU8 Reviderat protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåt och andra ordningar.....	5
UU14 Europaavtalet med Slovenien.....	6
UbU9 Vissa högskolefrågor	6
UbU10 Lokala styrelser med elevmajoritet	8
UbU11 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1996.....	9
UbU12 Hemspråk.....	9
NU13 Ändrade regler för anmälan av företagsförvärv enligt konkurrenslagen.....	10
Meddelande om samlad votering.....	10
6 § Metodutveckling, forskning och utbildning i arbetet för barn som utsatts för sexuella övergrepp	10
Socialutskottets betänkande 1996/97:SoU16.....	10
Anf. 1 CATHERINE PERSSON (s).....	10
(Beslut fattades efter 11 §.)	12
7 § Länsindelningen i Västsverige m.m.	12
Bostadsutskottets betänkande 1996/97:BoU13	12
Anf. 2 STIG GRAUERS (m).....	12
Anf. 3 OWE HELLBERG (v)	13
Anf. 4 STIG GRAUERS (m) replik.....	15
Anf. 5 OWE HELLBERG (v) replik	16
Anf. 6 STIG GRAUERS (m) replik.....	16
Anf. 7 OWE HELLBERG (v) replik	16
Anf. 8 PER LAGER (mp).....	16
Anf. 9 MARIANNE CARLSTRÖM (s)	18
Anf. 10 PER LAGER (mp) replik	20
Anf. 11 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	21
Anf. 12 PER LAGER (mp) replik	21
Anf. 13 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	21
Anf. 14 OWE HELLBERG (v) replik	22
Anf. 15 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	22
Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik	22
Anf. 17 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	23
Anf. 18 STIG GRAUERS (m) replik.....	23

Anf. 19	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	23
Anf. 20	STIG GRAUERS (m) replik	23
Anf. 21	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	24
Anf. 22	ESKIL ERLANDSSON (c)	24
Anf. 23	ERLING BAGER (fp)	25
Anf. 24	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	26
Anf. 25	ERLING BAGER (fp) replik	27
	(forts. 9 §)	27
	Ajournering	27
	Återupptagna förhandlingar	27
	8 § Frågestund	27
Anf. 26	TALMANNEN	27
	<i>Arbetslösheten</i>	27
Anf. 27	LARS LEIJONBORG (fp)	27
Anf. 28	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	28
Anf. 29	LARS LEIJONBORG (fp)	28
Anf. 30	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	28
Anf. 31	LARS LEIJONBORG (fp)	29
Anf. 32	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29
	<i>Museiflytt</i>	29
Anf. 33	ELISABETH FLEETWOOD (m)	29
Anf. 34	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	30
Anf. 35	ELISABETH FLEETWOOD (m)	30
Anf. 36	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	30
	<i>Besparingar inom rättsväsendet</i>	30
Anf. 37	GUN HELLSVIK (m)	30
Anf. 38	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
Anf. 39	GUN HELLSVIK (m)	31
Anf. 40	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
	<i>Språkvård</i>	32
Anf. 41	INGER LUNDBERG (s)	32
Anf. 42	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	32
Anf. 43	INGER LUNDBERG (s)	32
Anf. 44	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	32
	<i>Resurser till Tullverket</i>	32
Anf. 45	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	32
Anf. 46	Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	33
Anf. 47	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	33
Anf. 48	Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	33
Anf. 49	MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	34
Anf. 50	Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	34
	<i>Ungdomars matematikkunskaper</i>	34
Anf. 51	BEATRICE ASK (m)	34
Anf. 52	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	35
Anf. 53	BEATRICE ASK (m)	35
Anf. 54	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	35
Anf. 55	BEATRICE ASK (m)	36
Anf. 56	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	36

<i>Rättsskydd för män och barn</i>	36	Prot. 1996/97:103
Anf. 57 MARGITTA EDGREN (fp).....	36	15 maj
Anf. 58 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	37	
Anf. 59 MARGITTA EDGREN (fp).....	37	
Anf. 60 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	38	
<i>Utveckling av ny kärnkraftsteknik</i>	38	
Anf. 61 BENGT HARDING OLSON (fp).....	38	
Anf. 62 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	38	
Anf. 63 BENGT HARDING OLSON (fp).....	39	
Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	39	
<i>Prioritering av vård och omsorg</i>	39	
Anf. 65 BO LUNDGREN (m).....	39	
Anf. 66 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	40	
Anf. 67 BO LUNDGREN (m).....	40	
Anf. 68 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	40	
Anf. 69 BO LUNDGREN (m).....	40	
Anf. 70 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	41	
<i>PFF-övning i Skagerrak</i>	41	
Anf. 71 PER LAGER (mp).....	41	
Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	41	
Anf. 73 PER LAGER (mp).....	42	
Anf. 74 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	42	
<i>Svenskt framträdande inför senatsutskottet i USA</i>	42	
Anf. 75 CARINA HÄGG (s).....	42	
Anf. 76 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	42	
Anf. 77 CARINA HÄGG (s).....	43	
Anf. 78 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	43	
<i>Ersättning till arbetslösa</i>	43	
Anf. 79 TUVE SKÅNBERG (kd).....	43	
Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	43	
<i>Samarbete mellan försäkringskassorna och landstingen</i>	44	
Anf. 81 EVA ERIKSSON (fp).....	44	
Anf. 82 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	44	
Anf. 83 EVA ERIKSSON (fp).....	44	
Anf. 84 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	45	
<i>Räntebidragen</i>	45	
Anf. 85 OWE HELLBERG (v).....	45	
Anf. 86 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	45	
Anf. 87 OWE HELLBERG (v).....	45	
Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	46	
Anf. 89 TALMANNEN.....	46	
Ajournering	46	
Återupptagna förhandlingar	46	
9 § (forts. från 7 §) Länsindelningen i Västsverige m.m. (forts.		
BoU13).....	46	
Anf. 90 LARS HJERTÉN (m).....	46	
Anf. 91 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	49	
Anf. 92 LARS HJERTÉN (m) replik.....	49	

Anf. 93	BIRGITTA CARLSSON (c)	49
Anf. 94	LARS HJERTÉN (m) replik	51
Anf. 95	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	51
Anf. 96	LARS HJERTÉN (m) replik	52
Anf. 97	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	52
Anf. 98	PER LAGER (mp) replik	52
Anf. 99	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	52
Anf. 100	PER LAGER (mp) replik	52
Anf. 101	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	52
Anf. 102	EVA ERIKSSON (fp)	53
Anf. 103	PER LAGER (mp) replik	56
Anf. 104	EVA ERIKSSON (fp) replik	56
Anf. 105	PER LAGER (mp) replik	57
Anf. 106	EVA ERIKSSON (fp) replik	57
Anf. 107	LARS HJERTÉN (m) replik	57
Anf. 108	TREDJE VICE TALMANNEN	58
Anf. 109	LARS HJERTÉN (m) replik	58
Anf. 110	EVA ERIKSSON (fp) replik	58
Anf. 111	LARS HJERTÉN (m) replik	59
Anf. 112	EVA ERIKSSON (fp) replik	59
Anf. 113	STIG GRAUERS (m) replik	59
Anf. 114	EVA ERIKSSON (fp) replik	60
Anf. 115	STIG GRAUERS (m) replik	60
Anf. 116	EVA ERIKSSON (fp) replik	60
Anf. 117	PER ROSENGREN (v)	60
Anf. 118	STIG GRAUERS (m) replik	64
Anf. 119	PER ROSENGREN (v) replik	65
Anf. 120	STIG GRAUERS (m) replik	65
Anf. 121	PER ROSENGREN (v) replik	65
Anf. 122	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	66
Anf. 123	PER ROSENGREN (v) replik	66
Anf. 124	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	66
Anf. 125	PER ROSENGREN (v) replik	66
Anf. 126	ANNIKA NORDGREN (mp)	67
Anf. 127	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	69
Anf. 128	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	69
Anf. 129	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	70
Anf. 130	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	70
Anf. 131	EVA ERIKSSON (fp) replik	71
Anf. 132	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	71
Anf. 133	EVA ERIKSSON (fp) replik	71
Anf. 134	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	72
Anf. 135	KJELL NORDSTRÖM (s)	72
Anf. 136	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	74
Anf. 137	KJELL NORDSTRÖM (s) replik	75
Anf. 138	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	75
Anf. 139	KJELL NORDSTRÖM (s) replik	75
Anf. 140	LARS HJERTÉN (m) replik	75
Anf. 141	KJELL NORDSTRÖM (s) replik	76

Anf. 142 LARS HJERTÉN (m) replik.....	76
Anf. 143 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	76
Anf. 144 PER ROSENGREN (v) replik.....	77
Anf. 145 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	77
Anf. 146 KENT OLSSON (m).....	77
Anf. 147 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	78
Anf. 148 KENT OLSSON (m) replik.....	79
Anf. 149 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	79
Anf. 150 KENT OLSSON (m) replik.....	79
Anf. 151 LENNART ROHDIN (fp).....	79
Anf. 152 SYLVIA LINDGREN (s).....	81
(Beslut fattades efter 11 §.)	82
10 § Vissa folkbildningsfrågor.....	82
Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU9	82
(Beslut fattades efter 11 §.)	82
11 § Vissa slottsfrågor	82
Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU11	82
Beslut	82
SoU16 Metodutveckling, forskning och utbildning i arbetet för barn som utsatts för sexuella övergrepp	82
BoU13 Länsindelningen i Västsverige m.m.	82
KrU9 Vissa folkbildningsfrågor	84
KrU11 Vissa slottsfrågor	84
Beslut om uppskjuten votering	85
12 § Uppdragsarkeologi m.m.	85
Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU12	85
Anf. 153 JAN BACKMAN (m).....	85
Anf. 154 MARGARETA ANDERSSON (c).....	87
(forts.).....	88
Ajournering.....	88
Återupptagna förhandlingar	88
12 § (forts.) Uppdragsarkeologi m.m. (forts. KrU12)	88
Anf. 155 EWA LARSSON (mp)	88
Anf. 156 BJÖRN KAALING (s)	89
Anf. 157 JAN BACKMAN (m) replik	91
Anf. 158 BJÖRN KAALING (s) replik.....	91
Anf. 159 JAN BACKMAN (m) replik	91
Anf. 160 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	92
Anf. 161 JAN BACKMAN (m) replik	93
Anf. 162 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	94
Anf. 163 JAN BACKMAN (m) replik	94
Anf. 164 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	94
Anf. 165 EWA LARSSON (mp) replik.....	94
Anf. 166 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	94
Anf. 167 EWA LARSSON (mp) replik.....	94
Anf. 168 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	95
Anf. 169 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	95
Anf. 170 BJÖRN KAALING (s) replik.....	96

Anf. 171	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	96
Anf. 172	LENNART FRIDÉN (m)	97
Anf. 173	BJÖRN KAALING (s)	97
Anf. 174	LENNART FRIDÉN (m)	98
Anf. 175	BJÖRN KAALING (s)	98
Anf. 176	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	98
Anf. 177	LENNART FRIDÉN (m)	99
Anf. 178	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	99
Anf. 179	LENNART FRIDÉN (m)	99
Anf. 180	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	99
Anf. 181	LENNART FRIDÉN (m)	100
	(Beslut skulle fattas den 16 maj.)	100
13 §	Strålskydd och kärnsäkerhet	100
	Jordbruksutskottets betänkande 1996/97:JoU16	100
Anf. 182	MAGGI MIKAELSSON (v)	100
Anf. 183	EVA GOËS (mp)	101
Anf. 184	INGE CARLSSON (s)	103
Anf. 185	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	106
Anf. 186	EVA GOËS (mp) replik	106
Anf. 187	INGE CARLSSON (s) replik	107
Anf. 188	EVA GOËS (mp) replik	107
Anf. 189	INGE CARLSSON (s) replik	107
Anf. 190	ROLAND LARSSON (c)	108
Anf. 191	EVA GOËS (mp)	109
Anf. 192	ROLAND LARSSON (c)	109
Anf. 193	EVA GOËS (mp)	110
Anf. 194	ROLAND LARSSON (c)	110
Anf. 195	INGE CARLSSON (s)	110
Anf. 196	ROLAND LARSSON (c)	111
	(Beslut skulle fattas den 16 maj.)	111
14 §	Bordläggning	111
15 §	Anmälan om interpellationer	111
16 §	Anmälan om fråga för skriftligt svar	112
17 §	Kammaren åtskildes kl. 20.36.	112

Gotab, Stockholm 1997